

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT

1949

Adertonde årgången

TIDSKRIFT FÖR
VÄNERSBORGS MUSEUM

VÄNERSBORG
C. W. CARLSSONS EFTR. BOKTRYCKERI
1949

Några personliga Vänersborgsminnen från 1890-talet.

Greve ROBERT MÖRNER. (1895),

som älskvärt ställt efterföljande minnesanteckningar till förfogande för publicering i V. S. G:s årsskrift, föddes den 28 februari 1866 i Stockholm. Hans föräldrar voro sekreteraren i Kungl. Statistiska Centralbyrån, filosofie doktorn greve Carl Robert Stellan Mörner och dennes maka Sara Lovisa Ulrika Fries, dotter till professorn Elias Fries. Robert Mörner inskrevs som student i Uppsala 1885 och studerade 1885—86 vid akademien i Lausanne. Han blev volontär vid Södermanlands regemente 1886, genomgick krigshögskolan 1892—94, blev kapten i regementet 1904 och tog avsked 1905. Sin egentliga och stora livsgärning har greve Mörner utfört i den svenska folkhögskolans tjänst, från det han 1895 blev andre lärare vid Älvsborgs läns folkhögskola, till dess han 1928 lämnade befattningen som rektor för Birka folkhögskola i Ås, Jämtland. Han har varit verksam som föreläsare och även funnit tid att vid sidan av sin lärargärning ägna sig åt ett rikt författarskap, där hans stora beläsenhet och livliga intresse för mänsklighetens stora frågor kommit till synes och även blivit högt skattade. Greve Mörner är sedan flera år bosatt i Strängnäs.

*

Nära 2 km sydost om Vänersborg ligger Torpa gård. Hit kom jag torsdagen den 24 oktober 1895 och tillträdde plats som lärare vid den av Sanfrid Welin nyupprättade Elfsborgs läns folkhögskola. Jag var löjtnant vid Södermanlands regemente. Men då min militära tjänstgöring i regel endast bestod i att göra sommarens "möte" på Malma hed, hade jag beräknat att få vintrarna disponibla för folkhögskolearbete. Så nära som Torpa låg Vänersborg, kom jag snart i livlig förbindelse med den goda staden, lärde känna många människor, fick många vänner och hade många trevliga upplevelser. Därom skall jag nu berätta. Men jag förutsätter därvid inte, att jag skall lyckas få varje detaljuppgift alldeles korrekt, varje episod inpassad i sitt rätta sammanhang eller varje omdöme fullt rättvist. Jag tror dock, att jag i det stora hela skall kunna ge en något så när riktig bild av vissa människor och förhållanden liksom av mina egna upplevelser i 1890-talets Vänersborg.

Höstterminen 1895.

Folkhögskolestyrelsens ordförande var regementsläkaren d:r Karl Bylund, och hans hem torde ha varit det första, som jag gästade. Den 7 november var jag där på "en kopp the kl. 1/2 7 i all enkelhet och utan frack". Där röktes, dracks punsch och spelades kort (vilket jag inte kunde), vari även de flesta av damerna ivrigt deltog. Jag fann sedan, att detta var allmänt bruk i Vänersborg. Den 60-årige d:r Bylund var en myndig man, och jag kom honom aldrig nära, ehuru både han och doktorinnan voro mycket vänliga mot mig. Dottern Anna och jag funno varken då eller senare någon mark för gemensamma intressen. Däremot blev jag så småningom god vän med sonen Hjalmar ("Lalle"), en idrottsintresserad underlöjtnant vid Västgöta-Dals regemente. Han slutade sina dagar som syssloman vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Mitt intimaste umgänge blev snart familjen Nordin. Fredrik Nordin, född 1852, medlem av folkhögskolans styrelse, var rektor för det stora dövstuminstitutet. Det var en blid och stillsam man. Han spelade fiol, och en stråkkvartett hade ofta spelaftnar i det Nordinska hemmet. Jag tror, att de

FRU LISA ANREP-NORDIN.

tre andra herrarna voro läroverksadjunkten d:r Anders Johan Conrad Piscator, tandläkaren Adolf Karlsson och möjligen musikdirektören Lennart Hjorth. Fru Elisabet ("Lisa") Anrep-Nordin, som så småningom blev min Vänersborgstids närmaste förtrogna, var mannens kontrast, något korpulent, vanligen glad och humoristisk men ombytlig och med krav på omväxling. Som internationellt känd specialist på undervis-

ning av barn med dubbla lyten fann hon gärna anledning till utrikes resor. Lisa Nordin, vilkens mor var född Mörner, var min brylling. Hon var en skicklig pianist, och vi spelade ofta à quatre mains, mest operaouvertyrer ("Den stumma från Portici" var vårt bravurnummer). Makarna hade tre söner och en dotter. Sonen Birger blev sedan en framstående musikkdirektör i Göteborg.

Elisabet Anrep-Nordin var föreståndarinna för det på egendomen Fredriksberg utanför Vänersborg belägna Skolhemmet för blinda dövstumma, hennes egen skapelse. I detta skolhem hälsade jag på flera gånger och blev god vän med de trevliga lärarinnorna, systrarna Fredrika och Anna Nordin samt Amy Flodén och Astrid Kinnman. Den hurtiga, blomstrande Fredrika, som vanligen kallades "Dika", blev senare gift med länsbokhållaren Sander Hellman, sedan häradsskrivare i Skövde. Anna blev gift med dövstumläraren Mads Madsén, senare rektor i Örebro, och mor till den kände radio-regissören Lars Madsén. Astrid Kinnman var dotter till en dövstumlärare och mycket rar. Hon blev gift med den verkamme och duktige direktören Georg Clarin och mottog mig ett tiotal år efter min Vänersborgstid som gäst i sin lilla vackra villa utanför Sollefteå, när jag var där som föreläsare. Systrarna Nordin hade en mycket yngre syster Maja, som hade plats hos rektor Nordins, med vilka de mellertid inte alls voro släkt; namnlikheten var rent tillfällig. Maja blev sedan gift med domkyrkokomministern Gustaf Friman i Uppsala.

Så gott jag kunde bekantade jag mig också med några av barnen i skolhemmet och förvärvade tillgivna vänner i den 16-årige Johan Nilsson och den 9-åriga Elin Klasdotter. De voro under av intelligens och hade, tack vare Lisa Nordins överlägsna undervisningsmetoder, lärt sig att stå i levande

kontakt med sin omgivning. Man samtalade med dem genom att teckna bokstäverna med fingrarna, under det att den tilltalade, som ju inte kunde se detta, med ena handen kände vad man tecknade och med den andra tecknade själv. Elin var så ivrig, att hennes små fingrar gingo som lärkvingar. Johan kunde t. o. m. genom att känna på ens mun och hals uppfatta ett långsamt tal och själv tala begripligt. Både Elin och Johan undervisades i folkskolans vanliga läroämnen. När Johan fick veta, att jag var från en gård på södra stranden av Yngaren, pekade han ut platsen på en stor reliefkarta, som hängde på väggen. Johan blev som äldre litet besvärlig, särskilt då han blev kär i husmodern vid skolan och friade till henne. Elin var en liten söt, nästan alltid leende flicka med, trots sin blindhet, stora, strålande klarblå ögon. Hon dog vid unga år. — Flera av barnen voro icke blinda dövstumma, utan blinda sinnesslöa. De kunde dock vara partiellt begåvade. Lilla Lisa var musikalisk, hade en vacker sångröst och var mycket förtjust, när hon fick sjunga till pianot. Hon sjöng, litet koketterande, "Gläns över sjö och strand" — första gången jag hörde denna vackra sång. Det gick mycket glatt och muntert till i skolhemmet, och barnen verkade helt obesvärade av sina defekter.

Den familj, som jag näst efter Nordins, mest umgicks med var Hellgrens. Kyrkoherden Claes Teodor Hellgren, f. 1853, inspektor för Lisa Nordins skolhem, var också medlem av folkhögskolans styrelse. Det var en vacker man med ungdomligt utseende och ovanligt fräsch hy. Han var glad och hjärtlig, värtalare både i predikstol och kateder, med gott innehåll och sonor stämma. Gammal skaradjäkne och utmärkt anekdotberättare drog han gärna historier om Skaragymnasiets lärareoriginal. Hans fru, den 48-åriga Sophie, född von

Koch och något befryndad med mig, var lång och mager, mycket snäll och vänlig mot mig men allvarlig, kanske en aning butter. Själv lugn, flärdfri, huslig och hemkär utlät hon sig om den oroliga Lisa Nordin: Jag skulle vilja predika för hen-

KYRKOHERDE C. T. HELLGREN med familj.

ne över texten: "Bliv i ditt land och föd dig redliga". Hellgrens hade förutom en fosterdotter två egna flickor, av vilka den äldre, den söta, pigga, tillgivna skolflickan Agnes var en av mina främsta favoriter.

Den 21 november uppvaktade jag, paradklädd, överste Otto Wilhelm Löwenborg, chef för Västgöta-Dals regemente, vars regementsexpedition var förlagd till Vänersborg. Han var typen för en hederlig, plikttrogen krigsman av gamla stammen. Både han och hans fru Agda, född Jägerschiöld, hörde

till de stilla i landet, litet stela men mycket vänliga. Med deras tre söner Fredrik, Arvid och Hugo, hade jag varit skolkamrat i Uppsala. Fredrik, nu löjtnant vid Smålands Grenadjärkår, adjutant vid krigsskolan på Karlberg och nygift, bodde naturligtvis på Karlberg. Han hade varit min klass-, student- och Karlbergskamrat, därtill stenograf och medlem av den av mig grundade stenografiska skolföreningen Iris. Vacker och finhyllt spelade han primadonna i den lilla teaterförening, som vi hade i skolan. Arvid, löjtnant vid Västmanlands regemente, var sjukgymnast i Borås och Hugo — "Löwis" — var som nybakad underlöjtnant vid Kronobergs regemente nyss återkommen till föräldrahemmet. Som en liten söt 10 års gosse hade han lärt stenografi för mig. Nu såg han fin och vek ut och verkade något vemodig. Det konstaterades snart, att han var lungsiktig, och han hade inte många år kvar att leva. På en bal i Vänersborg hörde jag honom yttra: "Ja, nu skall man ta sig en slapp pas-de-quatre på gravens brädd." Löwenborgs hade också två döttrar, Anna och Agda, behagliga, mycket väluppfostrade flickor. Anna, som för tillfället inte var hemma, hade varit läskamrat med mina två äldsta systrar och konfirmerats tillsammans med dem av docenten, sedermera ärkebiskopen Johan August Ekman i Uppsala.

Vid min uppvaktning för översten blev jag bjuden på supé redan till samma dags afton tillsammans med några andra officerare. Jag fann mig mycket väl till rätta i sällskapet, ehuru där varken röktes, dracks punsch eller spelades kort.

Söndagen den 1 december, Oscarsdagen, hade III. Arméfördelningens officersförening möte på stadshotellet i Vänersborg. Vi fingo höra ett par intressanta föredrag och aväta en festlig middag (pris 12 kr.). Menyn var följande: Smörgåsbord — Juliennesoppa — Helleflundra med capris — Blandat kött med legymer — Fågel med sallad — Glasspudding — Frukt. Och vinerna: Sherry — Bordeaux — Hochheimer —

Bourgogne — Champagne — Sherry — Port. Till middagen spelade regementsmusiken: Hohenthal, marsch av Unrath — Ouvertyr till Regimentets dotter av Donizetti — Melodie-bouquette ur Boccaccio av Suppé — Poutpourri ur Mignon av Thomas — Wien bleibt Wien av Kral. På kvällen gavs den sedvanliga Oscarsbalen, helt lysande med närmare ett hundratal uniformerade deltagare. Jag dansade bl. a. med Anna och Agda Löwenborg (den förra nu hemkommen), Eva Tottie, f. Mannerstråle (från Forsbacka på Dalsland, något befryndad med mig), Elin Petersson och Gunhild Jonsson (både 1:a vals och cotillon) samt fru Anna Silfwerbrand.

Elin Petersson, dotter till en kaptensänka, var en glad, hurtig och rejäl flicka, med vilken jag sedan dansade några gånger. Många år senare återsåg jag henne på det stora hotellet i Saltsjöbaden som något slags värdinna, en uppgift, för vilken hon syntes mig som klippt och skuren.

Gunhild Jonsson var en liten rar, ett par och tjugo års flicka, tänkande och varmhjärtad, med vilken konversationen inte bara blev kallprat utan även kunde röra sig om religiösa och sociala frågor. Hon var förlovad med jägmästaren Carl Reinhold Hullström, vilken emellertid under de tre vintrar, jag var i Vänersborg, hade tjänstgöring på annat håll, varför jag var oförhindrad att ägna Gunhild min dyrkan. Jag gjorde snart visit i hennes hem, blev vänligt mottagen och tillbragte då och då en afton där. Fadern, Wilhelm Jonsson, hade varit kapten vid Västgöta-Dals regemente och var nu agent för försäkringsaktiebolaget Skandia, en godhjärtad och humoristisk man. Frun — förnamnet har jag glömt — var en fyllig, fryntlig och hemtrevlig gumma. Och så hade Gunhild två mycket yngre systrar, äldst den sockersöta Sigrid.

Fru Anna Silfwerbrand var norska, född Sanne, kvinnligt mjuk och behaglig. Jag hörde knappast någon av traktens fruar så prisas som hon. Hennes man, majoren Emil Silfwer-

brand, hade varit kapten vid Västgöta-Dals regemente. Han hade ett gott hjärta men var för övrigt sin hustrus kontrast, en ståtlig karl, gammal knekt till själ och sätt och svår "norsk-ätare", något som den lilla frun fick finna sig i.¹⁾ Silfwerbrands voro barnlösa. De ägde och bebodde den lilla idylliska gården Sandgärdet vid Rånnum och hade vid mina utflykter med elever bevisat både dem och mig mycken vänlighet. Majoren påstod, med en menande sidoblick på sin Anna, att han trott det vara beväringar, som "skulle ut i norska kriget" (den s. k. militärpromenaden mot Norge), när han såg oss tåga upp på gårdsplanen.

På Vargön utanför Vänersborg bodde som disponent för pappersmassfabriken Axel Wilhem Håkansson, f. d. kapten vid Södermanlands regemente. Han hade lämnat regementet så omedelbart före min officersutnämning, att jag fått "ärva" hans rum i officersbyggnaden. Hans fru var född Tottie, syster till ingenjör Tottie på Forsbacka. De voro mycket älskvärda mot mig och bjödo mig några gånger. Men intim blev jag aldrig med familjen.

Hos ingenjören Alfred Engelbrechtsson på Karten eller Kartened vid Rånnum hälsade jag ofta på, mest i samband med studieutflykter i trakten. Han var en något till åren kommen änkling, glad och språksam. Ehuru f. d. stor industriidkare sade han sig egentligen endast ha varit "mjölnare" och var enkel och flärdfri i allt. Hushållet sköttes av en medelålders fröken Anna Åkerblad, snäll och omtänksam och en utmärkt värdinna. Ingenjören hade en liten förtjusande söt och rar sexårig dotter Maria, som han kallade sin "lilla piga". Det gick mycket glatt till i detta hem. Många släktingar kommo på besök, och då lektes och dansades med de små barnen —

¹⁾ Då hans fru frågade honom, om han ej någon gång skule besöka hennes hemland Norge, svarade han: "Gärna — i spetsen för mitt kompani."

ingenjören i teten. Den 17 december voro han, fröken Åkerblad och lilla Maria inne i Vänersborg, där vi åto middag tillsammans på Stadshotellet och sedan festade på Engströms konditori. Den gamle ingenjören äktade 1899 fröken Åkerblad. Hon blev änka 1911 och dog i Stensjön i Småland 1942. Lilla Maria blev 1920 gift med speditören vid Skandinaviska Jutfabriken i Oskarsström Carl Lejdström, en änkeman av gammal dalasläkt. Hon har fyra styvsöner och en egen son, som är radioingenjör. De bo nu i Ätran i Halland.

Ännu en fjärde familj i Rånnumstrakten hälsade jag på i bland, kyrkoherden Blomqvist i Västra Tunhems prästgård, och röntte där mycken vänlighet. Teol. d:r Johan Blomqvist var bortåt 30 år äldre än jag och en mycket lärd man, som fortfarande gick upp i sina studier. F. ö. var han godmodig och språksam, gemytlig och humoristisk. Hans fru Hedwig, född Sjösteen, var mycket beläst, fint bildad och fin i både uppfattning och sätt. Vi kommo dock inte sällan i dispyt, då "doktorinnan" med hänförelse omfattade tidens liberala idéer, under det att jag såsom gammaldags och konservativ tyckte, att allmän rösträtt och "Qvinnans emancipation" voro samhällsomstörtande påhitt.

Jag bodde ute på Torpa och var för frukostar och aftonmåltider inackorderad hos föreståndaren men gick efter förmiddagslektionerna dagligen in till Vänersborg och åt middag på Stadshotellet, vanligen i sällskap med Carl Gustaf Löwegren, en äldre löjtnant vid Västgöta-Dals regemente, och Wolmar Silfwersparre, en ännu äldre vice häradshövding, advokat och notarie vid Vänersborgs drätselkammare. Jag fann båda något tråkiga, och så torde även de ha funnit mig.

Under mina tre vänersborgsvintrar gävos där många konserter, soaréer, aftonunderhållningar och i synnerhet teaterföreställningar, de senare i rent otrolig mängd, ofta flera i samma vecka. Endast en mycket ringa del av dessa hade

jag tillfälle att frekventera. Staden ägde en relativt rymlig teatersalong med parkett och två rader. Någon gång i december uppförde ett gästande teatersällskap "Herr Senatorn", ett synnerligen roligt tyskt lustspel och väl spelat. Händelsen försiggår i Hamburg, och motivet är senatorsfamiljens högfärd. En ung man, som förlovat sig med dottern i huset, kringgärdas med ett otal föreskrifter om vad som passar eller icke passar honom i hans nya ställning som senators måg. Till slut gör fästmannen revolution och driver de högfärdiga svärföräldrarna till en mera okonstlad syn på människorna och tillvaron.

Vårterminen 1896.

På Karlsdagen, den 28 januari, brukade alltid doktor Karl Bylunds familj ha någon tillställning. Nu var det "Souper med dans" med början kl. 7 och hämtning kl. 1. Naturligtvis frack som alltid, då ej annat särskilt angavs. Jag dansade bl. a. med Anna och Agda Löwenborg, Elin Petersson, Gunhild Jons-son (cotiljong) och Elsa von Nolting, en grann 11 års flicka, ovanligt stor och kraftig för sin ålder, dotter till disponenten för Vänersborgs tändsticksfabrik.

En söndag tog jag en långpromenad och tittade in hos några vänner i österled: Håkanssons på Vargön, Silfwerbrands på Sandgärdet, där jag blev bjuden på middag, Engelbrechtssons på Kartene, och denna gång föreståndaren för skogsskolan, jägmästaren Lars Johan Hallgren på Bergagården, vilken varit mycket tillmötesgående vid mina studieutflykter på Hunneberg.

Lektor Olof (Olle) Örtenblad var en vän till mig och familjen sedan min skoltid i Uppsala, då han undervisade mina systrar i franska. Han var högt bildad och ovanligt trevlig att umgås med, men försynt och anspråklös. Hans fru Sissi, född Byström, var vacker, begåvad och behaglig. De hade två flickor, Stina och Gunhild, för vilka de i början av feb-

ruari ställde till en barndans. Jag var med, ombedd att komma dit mest för att spela dansmusik. Äldsta dottern Stina, var en ovanligt hurtig flicka och duktig skidlöperska.

Den 3 februari kom Emil Hjertstedts teatergrupp till Vänersborg och uppförde Madame Sans Gêne med Signe Widell i titelrollen. Signe Widell, som jag kände något sedan hennes Stockholmstid, var käck och trevlig och en högst aktningvärd människa. Nu tyckte jag visserligen, att hon inte lyckades så bra med sin roll. Det var ett visst vemod över hennes spel, som varken passade hennes eget eller Madame Sans Gènes psyke. Detta hindrade inte, att jag skickade in en blomsterbukett till henne. En annan av aktriserna kände jag också, Elsa Friberg. Hon var av god familj, och med henne och hennes syster Ellen hade jag dansat på Karlbergsbaler. Nu återupplivade jag bekantskapen och sällskapade både med henne och hennes väninna Göta Söderström, ja, även med den mycket stilige Gunnar Klintberg, som spelat greve Neipperg i pjäsen. På Kondis bjuder jag dem på bakelser och champagne, och med Elsa Friberg gör jag en skridskotur på Vänerns is.

Den 8 februari köpte jag i David Johanssons manufakturaffär underkläder för 30 kronor. Herr Johanson blev tydligen högst belåten. Han skulle ha supébjudning i sitt hem den dagen och bad mig vara välkommen. Jag accepterade. Underkläderna tyckte jag nog hade varit något dyra, men vid den utmärkta supén åt jag mig till en hög rabatt. David och Helmi Johansson voro relativt unga och hade ett litet flickebarn, som hette Karin. De voro snälla och vänliga och bjödo mig under de följande vintrarna ofta till sina aftonsamkväm.

Den 15 februari var jag hos kapten Jonsson på e. m. bjuden "att se på en större, intensiv barnfröjd".

Den 21 februari var jag av apotekaren Axel Unger bjuden till kl. 4 att "äta en enkel middag tillsammans med ett par

unga läkare. Vardagsdräkt." Apotekaren var en urban och gemytlig herre. Fru Signe var en av "de tre vackra systrarna Wallman", själv en verklig skönhet, därtill rar och behaglig men något naiv.

Till Nordins behövde jag inte bjudas. Dit gick jag ofta någon stund efter middagen och spelade à quatre mains med Lisa eller med äldste sonen, gymnasisten Gösta. En afton togo Nordins mig med till doktor Piscator, änkling, barnlös och mycket hjärtlig. Där fick jag nöjet att höra den Nordin-ska stråkkvartetten med pianoackompangemang.

Några medlemmar av Vänersborgs "familjer" hade bildat ett "Societetsbolag" eller en "Societetsklubb", vars styrelse några gånger under vintern anordnade en s. k. familjesoaré i stadshus- eller societetssalongen, en helt billig tillställning (inträdesavgift 1 krona). Det var dans för ungdomen och kortspel för de äldre, vanligen därtill någon muntration av växlande slag. Salongen tillhörde stadshotellets festvåning, och den som ville kunde gå ned i hotellets restaurant och supera (pris 2:50). Lördagen den 29 februari var den första för året. Ett par hundra personer, ungefär dubbelt så mycket herrar som damer, deltog. Där var kvartettsång och solosång, rådmansfru Carlberg (förnamnet har jag glömt) bjöd på förstklassig pianomusik och den 27-årige Albert Reuterskiöld, Fredriksbergs ägare, roade oss med trollerikonster.

Vid en stor middag hos Håkanssons på Vargön (kl. 4; hämtning kl. 10; irack) träffade jag löjtnant Axel Koch, en min kamrat från både Karlberg och Krigshögskolan, snäll, hygglig och anspråkslös. Nu var han regementsadjutant vid Västgöta regemente men vistades för tillfället i sitt föräldrahem, Nygård, en vacker herrgård vid foten av Hunneberg. Hans föräldrar voro också med på middagen och bådo mig vara välkommen till Nygård. Axels mor, Pauline Tauvon, hade varit en av min mammas flickvänner i Uppsala, och hos hen-

nes föräldrar hade mina föräldrar rönt mycken gästfrihet i Stockholm. Axels syster Gerda blev sedan gift med Wilhelm Rappe, omsider generallöjtnant, en god vän till mig under vår gemensamma löjtnantstid i Stockholm. Deras son Axel är nu domkyrkokomminister i Strängnäs och bor en minuts väg från mitt hem.

I medlet av mars var jag för första gången bjuden till familjen Friman: Supé, vacker pianomusik och särdeles hemtrevligt. Den 62-årige Fritiof Friman var provinsialläkare, hjärtegod och torrolig, men blandade in en del kraftuttryck i konversationen, som nog inte gillades av hans fromma familj. Den brunögda doktorinnan Anna, f. Nordenström, var ljuvlig som en madonna. De hade två barn, Gustaf och Elsa. Gustaf, f. 1876, studerade i Uppsala till präst, varför han sällan var hemma. Han blev omsider domkyrkokomminister i Uppsala och gift med den förut omtalade Maja Nordin. Den renhjärtade, hurtiga, älskliga Elsa, nu en 14-årig skolflicka, höll jag för prima inter pares bland Vänersborgs skolflickor. Hon var en av mina bästa elever i skidlöpning. Elsa blev lärarinna vid flickskola 1905—18 och sedan, efter utbildning vid Samariterhemmet, diakonissa i Uppsala.

Lördagen den 21 mars blev det åter familjesoaré: 9 par i rococokostymer, herrarna i röda frackar.

I Vänhem, en vacker stenvilla strax utanför staden, bodde häradshövdingen Carl Algot Strandmark, bror till föreståndaren för Hallands folkhögskola Johan Edward Strandmark. Där var jag bjuden på middag den 30 mars och hade mycket trevligt i ett sällskap av både äldre och yngre gäster. Sång och musik övades flitigt. Häradshövdingen och hans fru voro fina älskvärda människor, hemmet elegant och samvaron kultiverad. Där var ett förtjusande knippe av fem flickor, alla i skolåldern. Den äldsta, Viola, hade nyss fyllt 13 år; hon blev gift Apelstam och bosatt i Halmstad.

Fram på vårsidan började jag se mig om efter en bostad i Vänersborg och kom därvid i beröring med landskamreren Olof Henrik Wibom, som hade en passande lägenhet att hyra ut. Dit blev jag bjuden på spelparti den 31 mars (kl. 1/2 7, ej frack). Jag kunde inte spela kort och brukade vid de ofta förekommande spelpartierna, ensam bland herrarna, sitta och prata med de damer, som inte spelade kort. Men här spelade alla, även ungdomarna. Jag måste dock bekänna att jag en gång under mina tre vänersborgsvintrar försökte mig på kortspel och verkligen lyckades — förlora 80 öre.

Med flera av de redan nämnda familjerna fortsatte jag mitt umgänge. Så t. ex. med Silfwerbrands (stor middag, majorens födelsedag, mest gammalt folk, jag yngst), Hellgrens (supé med otroligt många gäster), Löwenborgs (en mindre supé), Nordins (påskafton, flera gäster, bl. a. de glada lärarinnorna från Fredriksberg) och Örtenblads (mycken och vacker sång, bl. a. duetter av värden och värdinnan).

Den 12 april ombads jag att "göra familjen Carlberg nöjet att tillbringa aftonen hos dem i all enkelhet". Då jag av en turisttur i Dalsland var förhindrad att komma, fick jag ny inbjudan dit den 24 och var då där. Rådmannen och Vasariddaren Anders Carlberg var en högt aktad och mycket betrodd man i staden och hans fru, som sagt, känd som en framstående pianist.

Förutom med familjerna sällskapade jag med några "löshästar". Vi träffades i Stadshotellets kafé, ibland efter middagen vid en kopp kaffe med *avec*, än oftare på kvällarna vid ett glas punsch. Stundom skämtade vi med de två vackra och trevliga flickorna i kaféet, kamraterna mest med den beundrade Greta, jag hellre med den anspråkslösa 18-åringen Maja Jacobsson. Den senare återsåg jag efter några få år i Östersund. Där blev hon gift med stadskamreraren Erik Lönnborg och allmänt uppskattad för sitt strålande humör,

sin praktiska duglighet och sina energiska sociala insatser.

Några gånger såg jag mina ungarlsvänner på en bättre middag i restaurangen. Sådana sällskapsvänner voro bl. a. lönjnanterna Hjalmar Bylund ("Lalle"), Hugo Löwenborg ("Löwis"), Tell Schmidt, Carl August Ryrberg, jägmästaren Henrik Julius ("Julle") och musikdirektören Lennart Hjorth, alla hyggliga och aktningsvärda unga män. Stundom drog denna samvaro liksom de många bjudningarna i stadens familjer så långt ut på tiden, att jag tog rum på Stadshotellet och först följande morgon gick ut till Torpa. Allt detta var mycket oförståndigt. Genom mitt överdrivna deltagande i stadens sällskapsliv förlorade jag en dyrbar tid, som jag mer än väl behövt till förberedelser för mitt skolarbete och icke minst till sömn.

Det fanns ett barnhem i Vänersborg, som jag en eller annan gång besökte, men jag kan nu efter 50 år inte erinra mig av vad art. Det torde ha varit något slags daghem eller småbarnsskola. Det annonserades i tidningarna om "terminens början" och om "inskrivning" av barn, och på söndagarna var barnhemmet stängt. På min födelsedag den 28 februari (30 år) var jag där och bjöd alla barnen på fyllda semlor med mjölk.

En vacker afton i senare delen av april samlade jag ihop några musikaliska herrar, främst Fredrik Nordin och hans stråkkvartett, på Strömsborg, ett trevligt utvårdshus vid kanalen, där vi i ett privat rum åto, drucko och gjorde musik. I kaféet uppträdde en högväxt, mycket stilig man, kostymrad som italiensk herde med ett fårsinn över axeln, tillsammans med en ung, brunhyad och mörkögd kvinna i italiensk dräkt. Mannen, som bar ett italienskt namn, jag vill minnas något som Bellio eller dylikt, sjöng italienska sånger och ackompanjerade sig på något stränginstrument. Vi togo in dem i vårt rum. En i vårt sällskap, som kunde italienska,

sade sig kunna intyga, att kvinnan, som dock var mycket fåmäld, var äkta italienska men var osäker på mannen. Denne talade eller var åtminstone något hemmastadd i svenska, danska, tyska, franska, italienska och ryska. Till min förvåning återsåg jag denne man följande år på den stora utställningen i Stockholm (1897), där han i "Gamla Stockholm" hade en mycket frekventerad italiensk taverna. Efter utställningen upptäcktes emellertid, att han var en — norrman, som dragit vida omkring i världen! — När vi gingo från Strömsborg sent på natten, strålade himlen i ett av de praktfullaste norrsken jag någonsin sett — detta i april.

Den 28 april slutade kursen på Torpa. Jag hade då hyrt rum hos Wiboms fr. o. m. den 1 oktober men fick genast flytta in mina saker och ordna i den nya bostaden, varför jag kvarstannade några dagar i Vänersborg. Den 6 maj reste jag. Min Vänersborgssejour var slut för den gången.

Höstterminen 1896.

När jag lördagen den 24 oktober 1896 återkom till Vänersborg, tog jag in i min hos landskamreraren Wibom hyrda bostad, en möblerad dublett i nr 11 i kvarteret Liljan vid Vallgatan. Den var hyrd för ett år fr. o. m. 1 oktober för ett belopp av 300 kronor. Den låg en trappa upp på vindens norra (enligt kontraktet; jag skulle vilja säga östra) gavel. Det yttre mycket stora rummet med två fönster använde jag till arbets- och sällskapsrum, det inre medelstora, med ett fönster, till sovrum. Fönstren vette åt flickläroverkets gård, där jag kunde se småflickorna leka och de större promenera på rasterna. Till mitt möblemang hörde en stor ställning med armar på olika höjd för krukväxter. Sådana köpte jag, och de prydde sällskapsrummet riktigt bra. Jag hade en städerska, Augusta Jonsson, en medelålders, mycket snäll, ordentlig

och trevlig människa. Nu helinackorderade jag mig för maten å Frimurarelogens restaurang, billigare och mera anspråklös än Stadshotellets. Som bordskamrat hade jag vanligen vice häradshövdingen Knut Haij, advokat och e. o. landskontorist. Något vidare intim med honom blev jag inte, men han var snäll och språksam. Jag fick nu ofta gå ut till Torpa två gånger om dagen, vilket blev $3/4$ mil per dag.

Ibland hade jag små enkla aftonbjudningar för de familjer, med vilka jag umgicks. Augusta var mig därvid till god hjälp. Jag hade också något litet egen servis, som så småningom kompletterades genom presenter av min mamma.

Hos Strandmarks på Vänhem var jag den 7 november på "enkel middag utan frack", hos Wiboms på stor bal (kl. 7—1) den 26 november till ära för två norskor, som de hade besök av, fröknarna Solem och Florelius. I medlet av månaden var jag på spelparti, först hos handlanden Otto Dymling, sedan hos disponenten Wilhelm von Nolting och hans maka, född Brattberg. Från intet av dem bevarar jag något som helst minne, och inte vet jag, hur jag blev bekant med Dymlings. Förbindelsen med Noltings hade gått genom dottern Elsa, som jag dansat med. Det var en tidigt mognad flicka med en viss värdighet i sättet. Hon blev gift med en officer Hjalmar Grafström, sedan överste, och gick ur tiden, medan jag skriver detta (1947).

Till förmån för stadens "Flygelfond" gåvos två soaréer på teatern, lördagen den 14 och söndagen den 15 november. De voro talrikt besökta och blevo mycket uppskattade. Programmet upptog piano- och stråkmusik, solosång, en teaterpjäs och två tablåer, allt av amatörer. I teaterspelet var jag med. Det var en fransk komedi, "En äkta man på glödande kol" av Eugène Grangé. Den var kvalitativt så underhållig, att dess uppförande nästan stötte på skandal. Vem som tagit initiativet till soarén, valt pjäsen och svarade för ledningen,

vet jag inte. Vi övade oss för en utmärkt instruktör, som lärde oss att undvika amatörers vanligaste fel och spelet gick bra. De två manliga huvudrollerna innehades lustigt nog av Niklas Bergius och mig. Vi hade råkat i delo med varandra ifråga om leveranserna från hans faders bokhandel, och vi skulle vara rivaler i pjäsen. Jag föreställde en rädd stackare, Bergius en överlägset säker herre. Nu var Bergius själv en ovanligt fin och försynt man. En recensent, f. ö. välvillig, i Elfsborgs Läns Annonsblad anmärkte, att vi bort byta roller. Men jag hade utan invändning tagit den roll, som tilldelats mig.

Tablåerna voro två: "Paus efter dansen" och "Shakespeare vid drottning Elisabeths hov". — Här minns jag särskilt den fascinerande uppbarelse av Eleonore af Sandeberg som drottning Elisabeth av England. Den 21-åriga fröken af Sandeberg var dotter till en kapten, som dött för många år sedan, och modern, Jane, f. Dickson, levde tillbakadraget i Vänersborg. Jag ägnade Eleonore af Sandeberg en nästan vördnadsfull beundran för hennes aristokratiskt fina utseende och sätt, vari, syntes det mig, hon överträffade de andra Vänersborgsflickorna. Hon blev 1904 gift med läkaren vid Vänersborgs lasarett Olof Lundblad, som en gång varit en av mig högt skattad klasskamrat.

På vinden hos Wiboms och motsatt gavel mot min bodde en medelålders lärarinna, fröken Ada Rosengren. Hon var mycket snäll, teosofiskt troende, något romantiskt anlagd och skicklig pianist. Mycket beläst höll hon föreläsningar vid det s. k. Arbetarinstitutet, stundom om städer och trakter, som hon aldrig besökt, men så målande, att man uppfattade allt som personliga minnen. Den 28 november föreläste hon på detta sätt om "Madrid, Spaniens huvudstad."

Två familjesoaréer på Stadshotellet var jag med om denna termin och ingick dessutom i den förra vintern bildade

föreningen "Folkdansens Vänner", i vars lekstuga jag deltog och lärde mig några av de stundom ganska svåra danserna.

Vårterminen 1897.

När jag från en skidtut i Dalarne och Norge den 11 januari 1897 återkom till Vänersborg, fann jag stadens familjer uppe i en sannskyldig kalasperiod och deras ungdomar nästan i dansyra. "Folkdansens Vänner" hade från föreningen "Philochoiros" i Uppsala fått en instruktör, kandidat Holmgren, som kommit på nyåret och nu skulle sluta sin kurs om ett par dagar. Det dansades varje dag både före middagen och på aftonen. Jag kom genast in i virveln, var med om danskursens sista aftonlektioner, kort därpå på bal hos Bylunds, den 13 på slädparti, därvid jag körde för Agda Löwenborg, och den 16 på ett "enkelt spelparti" hos David Johanssons.

Landskamrer Wiboms hade en dotter vid namn Gerda. Egendomligt nog kunde vi inte tåla varandra. Vi retade varandra ideligen, inte med något smågnabb utan hjärtligt ilska båda två — dumt av mig! Med den snälle, lugne, anspråklöse landskamrer Olof Henrik Wibom kom jag väl överens och något så när med hans fru Hulda, f. Andersson, som var mycket kritisk. Wiboms hade tre unga söner, av vilka den mellersta, Ivar, låg vid sjökrigsskolan. Åke, den äldste, sjöng bra, ehuru han stammade något i talet, och fick, ehuru ännu endast gymnasist, uppträda som kuplettsångare i familjen och på soaréer. Han blev därav något bortskämd och hade ett hetsigt lynne. Den 11-årige Tor, var snäll och skötsam, hörde till mina elever i skidlöpning och blev med tiden major och en känd "olympisk" idrottsledare.

Torsdagen den 4 februari var jag på aftonbjudning (från kl. 5, klädsel rock) hos familjen Cassel på Överby, omkring 6 km söder om Vänersborg. Min middagskamrat Knut Haij hade flera i trakten bosatta syskon, som jag så småningom

lärt känna. Wolrath Haij, kapten vid Västgöta-Dals regemente, bodde på syskonkretsens fädernegård Onsjö, Ali, kapten vid Bohusläns regemente, i Uddevalla, Henrik, löjtnant vid Västgöta-Dals regemente, på Niklasberg vid Vänersborg, Lotten, Adelaide och Anna på Onsjö och Ebba, gift med majoren vid Västgöta-Dals regemente Thorsten Cassel, på granngården Överby. Bröderna voro ståtliga karlar, muntra och musikaliska, majoren mycket stilig och den 29-åriga fru Cassel en strålande skönhet och förtjusande värdinna. De flesta av syskonen voro nu samlade på Överby. Det var en mycket trevlig afton med bl. a. sång och musik. Två av bröderna sjöngo med stor bravur kupletter ur Frihetsbröderna. — En annan gång — jag minns ej alls vilken vinter — var jag bjuden på bal till Haijs på Onsjö. Det var gott skidföre, och med balskorna i ett paket löpte jag i frackkostym de sex kilometerna till Onsjö, helt lugnt för att icke svettas. Och så tillbaka på natten i samma dräkt och samma spår.

En ny vän hade jag sedan förra terminen förvärvat i den 21-åriga Elof Berggren, som på senhösten hemkommit från Karlberg och i december utnämnts till underlöjtnant vid Bohusläns regemente. Han var son till kronolänsmannen August Duo Berggren i Trollhättan, som dock vid den tiden blott hade en dublett där för sin expedition, medan familjen eljest bodde i Vänersborg. Elof var trevlig på alla sätt. Bland alla mina ungarlsvänner kom jag snart att hålla mest av honom. Vid mina skidutflykter blev han den bästa kamraten. Vi skidade omkring i Dalbobergen, en gång tvärs över södra Dalsland till Uddevalla. Elof slog sig sedan på att studera Ryssland, där han besökte vitt skilda trakter, såsom Moskwa, Krim, Kaukasien, Turkestan och Sibirien. Han blev lärare i ryska vid Krigshögskolan (1910—20), hade hand om svenskbybornas hemfärd, blev major vid Västgöta regemente och fick överstelöjtnants avsked. Elof äger och bebor

nu den vackra gården Johannelund på Åkers-Runö, där han mest sysslar med silversmide.

Elof var äldst i en stor syskonskara. Där var brodern Tell, som sedan blev gymnast i U. S. A., samt systrarna Ingrid, Elin, Gunla, Gerda, Märta och Greta. Gunla, 14 år och en duktig skidlöperska, stod mig närmast. Alla dessa pigga, brunögda syskon voro gränslöst rara, naturliga och flärdfria. De voro synnerligen väl uppfostrade av sin präktiga mamma Gerda, född Dahllöf, dotter till den frisinade och klarsynte riksdagsmannen Johan Fredrik Dahllöf på Strömsberg vid Trollhättan. De åtta barnen voro födda under loppet av 13 år och så jämnåriga, att alla flickorna under ett par år stodo samtidigt upptagna i flickskolans katalog. Alla flickorna blevo gifta: Märta med en köpman, de andra fem med var sin ingenjör, Gerda först sedan hon några år varit lärarinna vid teosofskolan i Point Loma i Californien. Tre av ingenjörerna voro anställda i Vattenfallsstyrelsen, bland dem Gunlas man, Gillis Hansson, efter vilkens förnamn hennes barn kalla sig Gillenius. Gunla bor nu som änka med sonen Leif, amanuens i kammarkollegium, på Lidingön. Sonen Inge, Leifs tvillingbror, är underläkare vid Mora lasarett och dottern Margit är bosatt i Örebro.

Nyåret 1897 hade jag helt oväntat fått order att den 31 mars inställa mig vid militärskolan i Norrköping för att under 4 månader föra befälet över Södermanlands regementes dit förlagda korpralskola. Det var med hänsyn till mina bostadsförhållanden ett streck i räkningen. Jag hade hyrt min dublett för ett år fr. o. m. den 1 oktober 1896. Nu fick jag betala hela årshyran, 300 kronor, för att endast bo där i fyra månader. Den 26 februari reste jag från Vänersborg. Före avresan ställde jag om att barnen å Barnhemmet skulle få fylla semlor med mjölk på lördagen den 27 i stället för på söndagen, min födelsedag, då hemmet var stängt.

Höstterminen 1897.

Först den 13 oktober, sålunda efter 7 1/2 månaders frånvaro, återkom jag till Vänersborg. Här var allt sig likt. "Folkdansens vänner" hade flitiga övningar. Föreningen hade lekstuga en gång i månaden, då vi voro klädda i folkdräkter, jag i en vacker delsbodräkt. Vid en soaré på teatern under Lennart Hjorts ledning söndagen den 31 oktober till förmån för "Flygelfonden" uppträdde vi offentligt. Programmet var f. ö. mycket omväxlande med sång, pianomusik av fru Carlberg och dans av mycket unga vänersborgare i prydliga rococodräkter. Till sist "lekstuga". Publiken tyvärr fåtalig.

Jag hade den makalösa turen att hela vintern igenom utan kostnad få disponera en Blüthnerflygel. Den tillhörde överstelöjtnanten Nils Selander vid Västgöta-Dals regemente, som jag en eller annan gång träffat under min Stockholmstid, en inom huvudstadens musikliv mycket känd person. Han tjänstgjorde för tillfället på Karlberg och hade då inte bruk för sin flygel, varför han lånade ut den åt mig. Följden blev, att jag denna vinter spelade piano ganska flitigt. Fröken Ada Rosengren, min "vindskamrat" var vänlig nog att erbjuda mig gratislektioner i pianospelning. Jag tog tacksamt emot, men lektionerna blevo inte många.

På förslag av Lisa Nordin höll jag denna termin i Dövtumsinstitutets gymnastiksal en danskurs med en stor grupp av institutets elever. Jag övade dem 2 à 3 gånger i veckan, egentligen endast pojkarna; flickornas steg kunde jag inte. Men jag fick hjälp av den unga fröken Ellen Cedergren. Eleverna voro mycket roade. Den 12 december avslutade vi kursen med en lekstuga. Vi hade inbjudit ungdomar från läroverket och flickskolan, så att dövtumma flickor dansade med hörande pojkar och tvärtom — enda möjligheten att få de dansande paren att följa musiken. Det blev 35 à 40 par och de hade

riktigt muntert. Jag trakterade hela sällskapet med saft, kakor, marmelad och karameller för 13 kr. 75 öre. Ellen Ceder gren, dotter till en affärsman i staden, var späd, litet blek, gränslöst snäll, varmhjärtad och kvinnligt ljuv.

Lasarettsläkaren dr Leonard Grundberg, som jag rådfrågat någon gång, riksdagsman och mycket betrodd, hade en gång vänligheten att bjuda mig hem på supé. Grundbergs voro förmögna och hade ett magnifikt hem. — Att jägmästaren Erhard Rupert och fru Ida Björklund bjödo mig hem till sig, ehuru jag inte gjort visit där, satte jag stort värde på, då det var en fin familj, som sällan hade några bjudningar. De hade en son, den exemplariske gymnasisten Fredrik och tre rara, minderåriga döttrar. — Söndagen de 28 november hölls terminens första familjesoaré, ”icke i baldräkt, däremot gärna i fantasi- eller nationaldräkt.”

Med många pojkar i högre allmänna läroverket stod jag på mycket god fot, mest kanske för att jag lärt dem att använda skidor och även skaffat dem sådana. Måndagen den 13 december blev jag bjuden på Luciabal i läroverkets gymnastiksal (kl. 6—11,30), bjudningen utfärdad av gymnasisterna Gerhard Haller, Gunnar Mellén och Gösta Anrep-Nordin. Både av pliktskyldig hövlighet och av egen böjelse bjöd jag först upp lektorsfrun Sissi Örtenblad. F. ö. dansade jag bl. a. med Elsa Friman, Agnes Hellgren, Gunla och Ingrid Berggren och Estrid Wassberg. Den senare var en mycket hurtig och trevlig flicka, jag vill minnas från Trollhättan, en av mina bästa skidelever.

Vårterminen 1898.

När jag efter julferierna återkom till Vänersborg den 9 januari, voro flera supéer, middagar och baler redan avverkade. Efter några dagar var jag på supé hos Strandmarks och som

vanligt umgicks jag i vardagslag med Nordins, Hellgrens, Frimans och Jonssons samt mera sporadiskt med flera av dem, som jag förut nämnt.

Söndagen den 16 januari hade jag en mycket innehållsrik och trevlig dag. På f. m. red jag ut ett par timmar med löjtnant Tell Schmidt, som då höll ridhus i Vänersborg. På e. m. reste jag med Gunhild Jonsson och hennes lilla syster Karin per järnväg till Lilleskog, varifrån vi gingo till Hallgrens på Bergagården och togo dem med oss till Engelbechts-sons på Kartene, där den snälla fröken Åkerblad bjöd på en improviserad supé. — Den 23 januari hade Skyttegillet, som det årligen brukades, en barnbal i Stadshussalongen med julgransplundring m. m. 120 barn deltog. De 220 vuxna, som också voro med, kvarstannade därefter och fortsatte att dansa (jag spenderade 5 kronor på buffén), och belåtenheten var allmän.

En dag i början av februari var jag bjuden till Hallgrens på jakt tillsammans med hans spänstiga, jaktvana dotter Anna och jägmästaren Stenberg. Jag sköt också själv en hare. Återkomna kl. 5 till Bergagården fingo vi middag, varefter jag återvände till Vänersborg. Där hann jag vara med om en vacker konsert av fru Scharwenka och fröken Agda Lyzell, efter vilken kapten Ragnar Almqvist vid Västgöta-Dals regemente, med vilken jag haft en livförsäkringsaffär, tog mig hem till sig på supé.

Med förbigående av flera andra bjudningar må nämnas en hos kaptenen vid Västgöta-Dals regemente Sandy Tham och hans glada, att inte säga muntra fru Anna, född Natt och Dag. Där hade jag föregående år ett par gånger varit på spelparti. De hade inga egna barn men en fosterdotter, Karin Bohlin, en av mina favoriter. Till hennes nöje hade de nu barnbal. Bjuden dit, var jag, som meningen var, danslärare och munt-rationsråd.

Lördagen den 26 februari hade gymnasisterna åter bal, och jag var bjuden dit. Jag dansade med bl. a. fru Sissi Örtenblad och hennes dotter Stina, Gunla Berggren, Elsa Friman, Frida Engström och en fröken Sanne från Uddevalla, vars familj jag ofta gästade. — Vid denna tid gick den sedermera så berömda skalden Birger Sjöberg i läroverket men var ännu inte ens gymnasist, och jag hade ingen aning om hans existens. I sina "Fridas Visor" hämtade han ju flera typer och situationer från sitt "Lilla Paris", Vänersborg. Rådman Albert Carlsson — inte nämnd här förut — uppgavs ha varit den rådman, han syftat på i visan "På begäran", och värdshuset var Strömsborg. Lustigt nog syntes mig Frida Engström, som jag mindes henne, när Fridas Visor utkommo, nästan som prototypen för Sjöbergs Frida. Hon var konditorsdotter och serverade själv i konditoriet, finhyllt, rosaskär, ljusblåögd och barnslig. Hon var med på ett par familjesoaréer med sin lilla snälla mamma. Då jag märkte, att någon av de tongivande flickorna i "societeten" inte tyckte, att Frida riktigt hörde dit, roade det mig att särskilt flitigt dansa med henne.

I februari detta år kom jag för första gången i beröring med stadsingenjören Lindeberg och hans familj. Sannolikt voro de nyinflyttade. Varken hans eller fruns förnamn kan jag nu erinra mig. Det var mycket intelligenta, bildade och sympatiska människor. Jag blev en gång bjuden dit, kanske mest för att få se på fruns tavlor. Hon var en skicklig målarinna, utbildad i Paris. Det mesta var raskt målat, luftigt, naturligt och träffande. Väggarna i hemmet voro nästan täckta av hennes egna tavlor, de flesta utan ramar.

Under alla tre vintrarna brukade jag bjuda gossar och flickor in på konditoriet (hos Frida Engström), när jag händelsevis rådde träffa dem ute i närheten av kondis. Mest var det småflickor som t. ex. flickorna Strandmark, Karin Bohlin och Karin Johansson, ibland några äldre som t. ex. Elsa Friman och hen-

nes väninna Bertha Ericsson, en apotekaredotter, som sedan blev gift med min gode vän kyrkoherden i Katrineholm dr Emanuel Morbeck. Sista vintern nådde min frikostighet kulmen med en konditoriräkning på 24 kr. 18 öre. Utgifter för social verksamhet hade jag däremot ytterst sällan, och någon kyrkokollekt tycktes jag aldrig ha gett, ehuru jag varje vinter var några gånger i högmässan. Jag kan inte heller minnas, att det upptogs någon kollekt i kyrkan.

På min födelsedag den 28 februari 1898 (32 år) uppvaktades jag i morgonstunden av 14 flickor i åldern 9—13 år. De ombådos att återkomma till en kopp kaffe kl. 6 på kvällen, och till dess bjöd jag också 8 läroverkspojkar i samma ålder. Det blev en munter tillställning. Avsiktligt var föga ordnat i förväg. Gossarna fingo koka kaffe på ett primuskök och slå upp en låda med födelsedagspresenter. Det som här intresserade dem mest var en mycket läcker, av min syster Gertrud Viotti i Uppsala lagad sockerkaka. Under tiden dukade flickorna kaffebordet med bakelser och småbröd från konditoriet. På kaffet följde ett glas svenskt vinbärsvin. Så lektes pantlekar, beskådades kuriosa och dansades till kl. 1/2 9 efter min musik. Då serverades the och påbredda smörgåsar. Sedan en del sparade dekorationer letats fram, avslöts festen med kottiljong. Av mina unga gäster erinrar jag mig ingen särskilt utom två bröder Hæger från Lilla Edet, där fadern ägde ett pappersbruk, vackra, prydligt klädda, väluppfostrade små kavaljerer. Den äldste, Emil, 12 år då, blev 1905 löjtnant vid 1. Svea artilleriregemente, sedan major i finska armén och slutligen överste i den litauiska. Den yngre Agnar blev affärsman. Båda äro nu döda sedan flera år tillbaka. — Som vanligt hade jag tidigare på dagen trakterat barnen i barnhemmet med fyllda semlor och mjölk (6 kronor) och själv åsett proceduren.

I den mån som snöförhållandena det tilläto, brukade jag samla skolungdomen till övningar i skidlöpning eller små skidutflykter. Denna termin ordnade jag också två skidtävlingar, båda i längdlöpning. Den första, fredagen den 25 februari, gällde en 9 kms bana från flickskolan förbi Torpa till Brinkebergskulle och åter. Deltagarna voro 15, 14 pojkar och en flicka. Svenska föreningen för skidlöpnings främjande hade till pris skänkt ett par utvalda torneåskidor och sex exemplar av föreningens årsskrift, och jag hade kompletterat med några småpris. Prisdomare voro lektorerna Olof Örtenblad och Emil Solander samt löjtnant Hjalmar Bylund. På kvällen utdelade lektor Örtenblad i flickskolans av intresserade fyllda stora sal under humoristiska inpass priserna. Egentliga pristagare blevo Gösta Hallgren (1:a pris), Stellan Koch, Folke Loftman, Herbert Kjellberg, Arvid Nordin och Herbert Breithaupt Meyer. Alla de övriga erhöilo små extra pris, nämligen Fredrik Björklund, Fredrik Bruno, Carl Ryding, Anders Carlqvist, Gunla Berggren, Gustaf Håkansson, Hugo Müller, Hartwig Linder och t. o. m. Knut Åkerström, som gått vilse och efter växlande öden och äventyr återkommit efter 2 3/4 timmar.

Den andra tävlingen fredagen den 8 mars erbjöd val av tre banor: 1) till Torpa och åter, 4 km., 2) till Brinkebergskulle och åter, 9 km., 3) till Onsjö och åter, 12 km. Antalet tävlande var 53. Prisdomare voro lektor Örtenblad, doktor Jons-son och löjtnant Löwenborg. Prisutdelning förrättades liksom förra gången i flickskolan. Pristagare blevo: 1) På 4 km:s banan (av 13 pojkar, alla under 14 år, och 7 flickor) Olof Hedenlund, C. G. Nilsson, Agnar Hæger, Inga Carlqvist, Signe Lewerth, Stina Örtenblad, Tor Wibom, Erik Andersson, Gerda Berggren och Karin Bohlin. 2) På 9 km:s banan: Anders Carlqvist, Herndahl, Gunla Berggren, Eriand Montell (sedermera landssekreterare i Östersund), Gustaf Håkansson,

Harald Koch, Hugo Müller och Herbert Breithaupt Meyer. 3) På 12 km:s banan (av 12 pojkar och en flicka) Erik Hallgren, Harald Norén, Folke Loftman, D. Norén och Anna Norén. De flesta prisen voro penningpris.

Anna Löwenborg var sedan föregående år gift med kaptenen vid Västgöta Dals regemente Charles Emil Lindencrona i Vänersborg. Den 10 mars var jag i deras hem, inbjuden "att tillbringa aftonen" hos dem. — En av mina närmaste grannar på Vallgatan var jägmästaren Edward Stuart. Han hade en liten snäll 5-års gosse — Bertil —, som jag ofta träffade ute på gatan och skämtade litet med. Jägmästaren var en stor kraftig karl; hans fru Tolla, f. von Hennings, som skickat upp Bertil med blommor till min födelsedag, var rar och vänlig. De bjödo mig den 24 mars på en mycket fin s. k. "enkel supé" ("sällskapsdräkt"). — Bertil blev omsider kapten vid Skaraborgs regemente.

Söndagen den 13 mars företog jag en skidfärd till Trollhättan tillsammans med Elsa Friman, Gunla, Ingrid och Elin Berggren samt Anna och Harald Norén. Elsa använde därvid långa, smala löpskidor, som hon hade på långlån av mig. Hon var den enda av mina skidelever, som jag trodde om att kunna manövrera sådana, de andra hade terrängskidor. Hemfärden på kvällen blev i hög grad mödosam genom inträffande töväder och ett miserabelt före — blandad snö och lera. Doktorinnan Friman sände mig den 22 mars ett kort "med vänligt tack för Grevens ridderskap under Trollhättetfärden" och tillfogade orden: "Glöm ej alldeles bort oss, beder en tacksam Mamma".

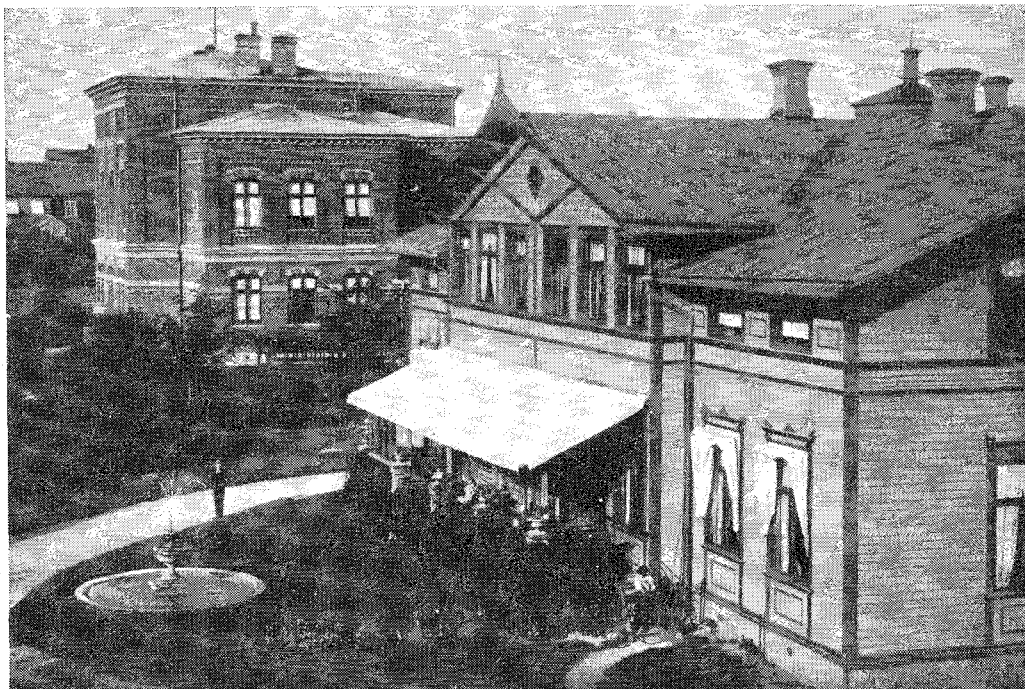
I ett brev från doktorinnan, skrivet midsommardagen samma år, rapporterar hon litet från Vänersborgslivet: "Här är sig allt likt". Dagen förut hade Friman varit i en familj på "storsupé, där det arbetades vid 3 à 4 spelbord sjelfva midsommarafton". Och vidare: "Elsa har i vår fått velociped,

som f. n. är hennes hela värld, dock har hon hittills åkt sansadt. Lisa Nordin åker också velociped med stor förkärlek.”

I brev av den 4 juli meddelar mig fru Ida Björklund, vilka prövningar deras son, min unge vän Fredrik, genomgått. ”Han har varit sjuk sedan den 9 maj. Det började med enbart feber, och han låg till sängs i 14 dagar först. Gick så, ehuru ej feberfri den 31 maj upp i den muntliga studentexamen, som han tog med heder (AB). I skrivningarna hade han också lyckats ganska bra (3 AB, ett Ba). Emellertid fortfar hans feber och visade sig slutligen bestå i lungsäcksinflammation. Ännu är han ej feberfri och har svårt att återfå krafter och hull.” — De snälla vänliga flickorna Björklund mötte jag en sommar dag flera år senare på Åreskutan.

Palmsöndagen den 3 april förlovade jag mig med slöjdlärarinnan Svea Palm i Borås. Kursen på Torpa slutade den 6. Över påsken var min fästmö här, och vi gjorde visit hos de familjer, med vilka jag umgåtts mest. Kort därpå, sannolikt den 13 april, lämnade jag Vänersborg och återkom först den 12 september för att ta hand om mina tillhörigheter och göra upp resterande affärer. Jag skulle nämligen, liksom folkhögskolan, flytta till Herrljunga. Naturligtvis tar jag in i min dublett, som jag hyrt till den 1 oktober. En dag möter jag på gatan (nära kondis) Agnes Hellgren och hennes goda vän Olga Olsson jämte ett par småflickor och bjuder dem i Engströms konditori på några avskedsbakelser för 1 kr. 80 öre. Den 16 september får min präktiga Augusta sitt sista arvode, och jag reser till Herrljunga. Den 20 viges jag i Borås vid Svea Palm. Min Vänersborgstid är slut.

Ädla människor hade jag mött under mina tre Vänersborgs-vintrar, trofasta vänner hade jag vunnit, vackra impulser hade jag fått, goda nöjen hade jag upplevat. Men naturligtvis präglades sällskapslivet här liksom mest överallt av en hel del ytlighet. Och den nervösa iver, varmed jag kastat mig

WIBOMSKA VILLAN PÅ 1890-TALET.

(På trädgårdsgången Åke, vid verandaräcket Gerda och sittande
på trappan med sin velociped Tor Wibom.
I bakgrunden flickskolan.)

in i detta sällskapsliv, hade hindrat mig från att sköta mitt skolarbete så samvetsgrant som jag bort. Det skulle dröja ännu många år, innan jag insett koncentrationens nödvändighet och lärt något av dess svåra konst.

Strängnäs i februari 1948.

ROBERT MÖRNER.

NAMNREGISTER.

Detta register är i fråga om titlar samt födelse- och dödsår ofullständigt beträffande åtskilliga i uppsatsen nämnda personer. Införskaffandet av erforderliga uppgifter för kompletteringar har visat sig medföra så stor tidsutdräkt, att man måst avstå därifrån.

	Sid.
ALMQVIST, RAGNAR, överstelöjtnant, f. 1854, d. 1930	27
ANDERSSON, ERIK, (Bankdirektören Erik A:son Ollén), f. 1885	30
ANREP-NORDIN, ARVID, f. 1881, emigrerade till U. S. A.	30
„ BIRGER, fil. d.m., musikdirektör, f. 1888, d. 1946	6
„ GÖSTA, f. 1879, emigrerade till U. S. A.	15, 26
APELSTAM, C. O., se Strandmark.	
BELLIO, sångare, restauratör i Stockholm	18, 19
BERGGREN, AUGUST DUO, kronolänsman, f. 1844; g. 1874 m. Gerda Maria Dahllöf, f. 1848	23, 24
„ CH., se nedan.	
„ ELIN, f. 1880; g. 1903 m. ingenjören Per David Fernholm, f. 1875	24, 31
„ ELOF, överstelöjtnant, f. 1875	23
„ GERDA, f. 1884; g. 1913 m. ingenjören A. V. M. Fick, f. 1874, d. 1925	24, 30
„ GRETA, f. 1888; g. 1911 m. 1:e byrådirektören A. V. Gustrin, f. 1880	24
„ GUNLA, f. 1882; g. m. ingenjören Gillis Hansson, f. 1880	24, 26, 28, 30, 31
„ INGRID, f. 1878; g. 1907 m. ingenjören Gunnar Thunström, f. 1876	24, 26, 31
„ MÄRTA, f. 1886; g. 1914 m. köpmannen Ch. Berggren, f. 1881	24
„ TELL, sjukgymnast i U. S. A., f. 1876	24, 30

BÉRGIUS, NIKLAS, folkhögskollärare, f. 1871, d. 1947	21
BJÖRKLUND, ERHARD, jägmästare, f. 1845, d. 1939; g. 1878 m. Ida Miltopæus, f. 1853, d. 1947	26, 32
„ FREDRIK, f. 1879, d. 1902 som jur. stud.	26, 30 32
BLOMQVIST, JOHAN, teol. d:r, kyrkoherde, f. 1838, d. 1920; g. m. Hedwig Sjösten, f. 1833, d. 1930	12
BOHLIN, KARIN — adoptivdotter till översten Sandy Tham — f. 1886; g. 1909 m. majoren Gunnar Romdahl, f. 1883	27, 28, 30
BRAUN, C. H. A., se Haij.	
BREITHAUP-MEYER, HERBERT, agronom, f. 1885	30, 31
BRUHN, HELGE, se Olsson.	
BRUNO, FREDRIK, byggnadschef i Hudiksvall, f. 1882	30
BYLUND, KARL, regementsläkare, stadsläkare, f. 1835, d. 1907; g. 1868 m. Lotten Holmström, f. 1849, d. 1933	4, 13, 22
„ ANNA, f. 1876; g. 1904 m. notarien i Göta hovrätt Wilhelm Lavén, f. 1870, d. 1929	4
„ HJALMAR, major, sjukhusintendent, f. 1870, d. 1938..	4, 18, 30
CARLBERG, ANDERS, rådman, f. 1851, d. 1920; g. 1878 m. Ellen An- dersson, f. 1852, d. 1936	15, 17, 25
CARLQVIST, ANDERS, ingenjör v. Stockholms stadsingenjörskon- tor, f. 1883	30
„ INGA	30
CARLSSON, ALBERT, rådman, f. 1849, d. 1912	28
CASSEL, THORSTEN, överstelöjtnant, f. 1847, d. 1942; g. 1890 m. Ebba Hajj, f. 1868	22, 23
CEDERGREN, ELLEN — dotter till handlanden Adolf Emanuel C. och Augusta Fredrika Lidberg — f. 1872, d. 1949	25, 26
CLARIN, GEORG, se Kinman.	
DAHLLÖF, J. F., ägare av Torsered vid Trollhättan, riksdagsman, f. 1810, d. 1868	24
DYMLING, O. H., handlande, f. 1815, d. 1900; g. 1853 m. Therese Ma- thilda Agrell, f. 1833, d. 1920	20
EKMAN, JOHAN AUGUST, ärkebiskop, f. 1845, d. 1913	9
ENGELBRECHTSSON, ALFRED, ingenjör, fabriksdisponent, ägare av Kartens egendom, f. 1834, d. 1911; g. 1. m. Ag- nes Hallgren, f. 1832, d. 1886, 2. m. Anna Åker- blad, f. 1861, d. 1942	11, 12, 13, 27
„ MARIA, f. 1889; g. m. speditören Carl Axel Lejdström, f. 1868	11, 12
ENGSTRÖM, FRIDA — dotter till konditorn Fritz E. — f. 1879; g. m. sjökaptenen Sven Præsto	28, 39
ERIKSSON, BERTHA, dotter till apotekaren i Mora Antipas E. och Edla Maria Öhman; g. 1909 m. kyrkoherden fil. d:r Emanuel Morbeck, f. 1875	29

FERNHOLM, P. D., se Berggren.	
FICK, A. V. M., se Berggren.	
FLODÉN, AMY, lärarinna vid dövstumskolan i Vänersborg	6
FLORELIUS, fröken, norska	20
FRIBERG, ELSA, skådespelerska	14
„ ELLEN	14
FRIMAN, FRITJOF, provinsialläkare, f. 1833, d. 1901; g. 1876 m. Anna Nordenström, f. 1854	16, 27, 31
„ CARL GUSTAF, domkyrkokomminister i Uppsala, f. 1877, se Nordin	16
„ ELSA, diakonissa i Uppsala, f. 1881	16, 26, 28, 31
GILLENUS, INGE	24
„ LEIF	24
„ MARGIT	24
GRAFSTRÖM, HJALMAR, se v. Nolting.	
GRUNDBERG, LEONARD, lasaretsläkare, f. 1842, d. 1925	26
GUSTRIN, A. V., se Berggren.	
HÆGER, AGNAR, ingenjör, f. 1886, d. 1929	29, 36
„ EMIL, överste i lettisk tjänst, f. 1885, d. 1922	29
HAIJ, ADELAIDE, f. 1857; g. 1900 m. godsägaren C. H. A. Braun	23
„ ALI, kapten, f. 1851, d. 1906	23
„ ANNA, f. 1862; g. 1898 m. landssekreteraren O. A. C. Hammar, f. 1851, d. 1921	23
„ EBBA, f. 1868; g. 1890 m. överstelöjtn. Thorsten Cassel (se denne)	23
„ HENRIK, löjtnant, f. 1861, d. 1902	23
„ KNUT, v. häradshövding, advokat, f. 1866, d. 1921; g. 1905 m. Agnes Malm, f. 1882	20, 22
„ LOTTEN, f. 1852, d. ogift 1926	23
„ WOLLRATH, kapten, f. 1849, d. 1918	23
HALLER, GERHARD, 1:e bokhållare v. S. J:s huvudverkstad i Östersund, f. 1878	26
HALLGREN, LARS JOHAN, jägmästare, f. 1839, d. 1907; g. 1874 m. Lydia Charlotta Lennqvist, f. 1845, d. 1927	13, 27
„ ANNA, kontorsbiträde i domänstyrelsen, f. 1878	27
„ ERIK	31
„ GÖSTA, jägmästare, f. 1877, d. 1928	30
HAMMÄR, O. A. C., se Haij.	
HANSSON, GILLIS, se Berggren.	
HEDENLUND, OLOF, f. 1885	30
HEDIN, S. G., se Sanne.	
HELLGREN, CLAES THEODOR, kyrkoherde, f. 1850, d. 1912; g. 1884 m. Sophie v. Kock, f. 1847, d. 1913	7, 8, 17, 27
„ AGNES, f. 1886; g. 1911 m. kraftverksdirektören Axel Nordell, f. 1881	26, 32

HELLMAN, SANDER, se Nordin.	
HERNDAHL, HARALD, hospitalsläkare, f. 1884	30
HJERTSTEDT, EMIL, teaterdirektör	14
HJORTH, LENNART, musikdirektör, 1864, d. 1904	5, 18, 25
HOLMGREN, kandidat	22
HULLSTRÖM, CARL REINHOLD, jägmästare, f. 1862, d. 1925; g. 1899 m. Gunhild Jonsson, f. 1873	10
HÅKANSSON, A. W., kapten disponent v. Vargöns bruk, f. 1848, d. 1909; g. 1879 m. Emma Christina Ulrica Tottie, f. 1857 11, 13, 15	
„ GUSTAF, f. 1884	30
JAKOBSSON, MAJA, anställd vid stadshotellet i V.; g. m. stadskamreraren i Östersund Erik Lönnborg	17
JOHANSSON, DAVID, handlande, f. 1850, d. 1903; g. 1882 m. Helma Krumlinde, f. 1862	14, 22
„ KARIN, f. 1887	14, 28
JONSSON, GUSTAF, kapten, försäkringsman, f. 1843, d. 1909; g. 1872 m. Ida Karin Charlotta Ryding, f. 1851, d. 1913	10, 14, 27
„ GUNHILD, se Hullström	10, 13, 27
„ KARIN, kansliskrivare; f. 1888	27
„ SIGRID, f. 1886; g. 1908 m. civiling. Wilfrid Ullman, f. 1883	10
„ OSCAR, läroverksadjunkt, f. 1865, d. 1936	30
„ AUGUSTA, städerska	19, 20, 32
JULIUS, HENRIK, jägmästare, f. 1870	18
KARLSSON, ADOLF, tandläkare, f. 1867, d. 1922	5
KINMAN, ASTRID — dotter t. döfstumläraren Sven K. och Ragnhild Ebbå Maria Følténborg — f. 1880; g. m. direktören Georg Clarin	6
KJELLBERG, HERBERT, forstmästare, konsul, f. 1882	30
KLINTBERG, GUNNAR, skådespelare, f. 1870, d. 1936	14
KOCK, AXEL, överste, f. 1867	15, 16
„ GERDA, f. 1871; g. 1899 m. generallöjtnanten C. W. Rappe, f. 1863, d. 1939	16
„ HARALD (HARRY?), kommandörkapten, f. 1883	31
„ PAULINE, f. Tauvon, f. 1841, d. 1928	15
„ STELLAN, ingenjör, f. 1881	30
LAVÉN, WILHELM, se Bylund.	
LEJDSTRÖM, CARL AXEL, se Engelbrechtsson.	
LEWERTH, SIGNE — dotter t. bergsingenjören, järnhandlaren J. W. L. och Helena Maria Elisabet Schlüter — f. 1882; g. 1906 m. veterinären Hugo Müller, f. 1883	30
LINDEBERG, ANDERS HERDER, stadsingenjör, f. 1857, d. 1928; g. m. Nea Grenander, f. 1869	28
LINDENCRONA, CHARLES-EMIL, major, f. 1854, d. 1910; g. 1897 m. Anna Löwenborg, f. 1870	31

LINDER, HARTWIG	30
LOFTMAN, FOLKE, major, f. 1881	30, 31
LUNDBLAD, OLOF, lasarettsläkare, f. 1867, d. 1948; g. 1904 m. Eleonore af Sandeberg, f. 1876, d. 1937	21
LYZELL, AGDA, pianist	27
LÖNNBORG, ERIK, se Jakobsson.	
LÖWEGREN, C. G., major, f. 1860, d. 1919	12
LÖWENBORG, O. W., överste, f. 1839, d. 1904; g. 1866 m. Agda Maria Jägerskiöld, f. 1843	8, 9, 17
„ AGDA, f. 1876; g. 1904 m. häradshöv. E. G. Hj. Pe- tersson, f. 1866, d. 1936	9, 10, 13, 23
„ ANNA, f. 1870, se Lindencrona	9, 10, 13, 31
„ ARVID, gymnastikdirektör, generalkonsul, f. 1868, d. 1931	9
„ FREDRIK, överste, f. 1867, d. 1938	9
„ HUGO, löjtnant, f. 1874, d. 1899	9, 18, 30
MADSÉN, MADS, se Nordin.	
„ LARS, radioregissör, f. 1904	6
MELLÉN, GUNNAR, försäkringsinspektör, f. 1878, d. 1937	26
MONTELL, ERLAND, landssekreterare, f. 1879	30
MORBECK, EMANUEL, se Eriksson.	
MÜLLER, HUGO, se Lewerth	30, 31
MÖRNER, ROBERT, se Palm.	
NILSSON, C. G.	30
„ JOHAN, elev vid skolhemmet för blinda dövtumma	6, 7
v. NOLTING, WILHELM, disponent, f. 1840, d. 1930	20
„ ELSA, f. 1885; g. 1904 m. översten Hjalmar Grafström, f. 1866	13
NORDELL, AXEL, se Hallgren.	
NORDIN, FREDRIK, dövtumskolerektor, f. 1852, d. 1920; g. 1879 m. Elisabet Anrep, f. 1857, d. 1947 ..	5, 6, 8, 15, 17, 18, 25, 27, 32
„ ANNA, f. 1872; g. 1902 m. dövtumskolerektorn Mads Mad- sén, f. 1869	6
„ FREDRIKA — dotter t. 1:e läraren vid Hudiksvalls folksko- lor Olof N. —; g. 1899 m. häradsskrivaren S. Hellman, f. 1861	6
„ MAJA; g. m. domkyrkokomministern Gustaf Friman, se denne	6
NORÉN, ANNA, f. 1877; g. m. godsägaren Oscar Samuelson	31
„ DANIEL, f. 1883 (död)	31
„ HARALD, f. 1881, grosshandlare	31
OLSSON, OLGA, f. 1885, d. 1930; g. 1905 m. kaptenen Helge Bruhn, f. 1875	32

PALM, SVEA — dotter t. telegrafassistenten J. B. P. och Hilma Maria Löfgren —, f. 1872; g. 1898 m. folkhögskolerektorn greve Robert Mörner, f. 1866	32
PETERSSON, ELIN — dotter t. kaptenen K. P. F. Petersson och Tekla Holmström — f. 1877	10, 13
PISCATOR, CONRAD, fil. d:r, läroverksadjunkt, f. 1833, d. 1903; g. 1879 m. Svea Rydeberg, f. 1845, d. 1893	5, 15
PRÆSTO, SVEN, se Engström.	
RAPPE, CURT WILHELM, se Koch	15
„ AXEL, domkyrkokomminister, f. 1904	16
REUTERSKIÖLD, ALBERT, godsägare, f. 1869, d. 1931	15
ROMDAHL, GUNNAR, se Bohlin.	
ROSENGREN, ADA, flickskollärarinna, f. 1856, d. 1939	21, 25
KYDING, CARL, kontrollör, f. 1882	30
RYRBERG, CARL, AUGUST, överste, f. 1874, d. 1947	18
af SANDEBERG, JANE, f. Dickson, f. 1844, d. 1936; g. 1867 m. kaptenen F. A. D. af S., f. 1831, d. 1884	21
„ ELEONORE, se Lundblad	21
SANNE, (GUNHILD ISABELL?) — dotter t. grosshandlaren J. N. S. och Ida Christina Zetterberg — f. 1877; g. 1910 m. professorn Sven Gustaf Hedin, f. 1859, d. 1933	28
SCHARWENKA, pianist	27
SCHMIDT, TELL, generalmajor, f. 1863, d. 1934	18, 27
SELANDER, NILS, överste, f. 1845, d. 1922	25
SILFWERBRAND, EMIL, major, f. 1844, d. 1931; g. 1877 m. Anna Sanne, f. 1857, d. 1926	10, 11, 13, 17
SILFWERSPARRE, WOLMAR, v. häradshövding, advokat, f. 1850, d. 1920	12
SJÖBERG, BIRGER, skald, f. 1885, d. 1929	28
SOLANDER, EMIL, lektor, f. 1858, d. 1933	30
SOLEM, fröken, norska	20
STENBERG, MAURITZ, jägmästare, f. 1853; g. 1899 m. Marianne Eriksson fr. Rydboholm	27
STRANDMARK, CARL ALGOT, häradshövding, f. 1846, d. 1914; g. 1882 m. Tekla Stenfeldt, f. 1854, d. 1919..	16, 20, 26, 28
„ JOHAN EDWARD, folkhögskolerektor, f. 1845, d. 1925	16
„ VIOLA, f. 1883; g. 1910 m. hovrättsrådet C. O. Apelstam, f. 1882, d. 1925	16
STUART, EDWARD, jägmästare, f. 1850, d. 1903; g. 1890 m. Tolla v. Hennings, f. 1860, d. 1942	31
„ BERTIL, kapten, d. 1891, d. 1943	31
SÖDERSTRÖM, GÖTA, skådespelerska	14
THAM, ALEXANDER (SANDY), överste, f. 1857, d. 1920; g. 1887 m. Anna Natt och Dag, f. 1862	27

THUNSTRÖM, GUNNAR, se Berggren.	
TOTTIE, FREDRIK REINHOLD, bergsingeniör, f. 1862, d. 1912; g. 1889 m. Eva Mannerstråle, f. 1867, d. 1935	10, 11
ULLMAN, WILFRID, se Jonsson.	
UNGER, AXEL, apotekare, f. 1851, d. 1919; g. 1888 m. Signe Wallman, f. 1866, d. 1939	14, 15
WASSBERG, ESTRID	26
WELIN, SANFRID, folkhögskolerektor, museiintendent, f. 1855	4
WIBOM, OLOF HENRIK, landskamrerare, f. 1834, d. 1909; g. 1875 m. Hulda Andersson, f. 1853, d. 1934	17, 19, 20, 23, 25, 27
„ GERDA, f. 1877; g. 1914 m. kaptenen Nils Åstrand, f. 1885 ..	22
„ IVAR, kommendörkapten, f. 1883	22
„ TOR, major, f. 1885	22, 30
„ ÅKE, sjukgymnast, f. 1879, d. 1907	22, 28
WIDELL, SIGNE, skådespelerska, f. 1867, d. 1922	14
VIOTTI, GERTRUD, dotter till fil. d:r greve Carl Robert Stellan Mörner och Sara Lovisa Ulrika Fries, f. 1868; g. 1895 m. rektorn Johan Daniel Viotti, f. 1865, d. 1912	29
ÅKERBLAD, ANNA, f. 1861, d. 1942; g. m. ingenjören Alfred Engel- brechtsson (se denne)	11, 12, 27
ÅKERSTRÖM, KNUT, emigrerade till U. S. A.	30
ÅSTRAND, NILS, se Wibom.	
ÖRTENBLAD, OLOF, rektor, f. 1854, d. 1936; g. 1884 m. Cecilia By- ström, f. 1862	13, 17, 26, 28, 30
„ GUNDEL, f. 1890; g. 1925 m. sjökaptenen S. O. Sten- wall, f. 1886	13

B. H.

Anteckningar om bokbindare i Vänersborg.

C. M. Carlander i sin Svenska Bibliotek och Ex Libris (2. uppl. 1904) meddelar i del IV:2 en förteckning över "Bokbindare i Sverige 1400—1900". Där finner man angivna några bokbindaremästare, som haft sin verksamhet förlagd till Vänersborg, med magra notiser till deras levnadshistoria.

K. G. Cedergren i sin Ur Vänersborgs stads hävder (1926) lämnar i avdelningen "Skråmästare och skråämbeten i Vänersborg" (sid. 359 ff.) några kortfattade uppgifter om i Vänersborg i äldre tider verksamma bokbindare. Enda källan för dessa uppgifter synes ha varit stadens bevarade borgarmatrikel, upplagd 1752, och Cedergrens uppgifter omfatta därför, förutom namnlistan, ej mera än årtalen för bur-skaps vinnande och upphörande samt de ytterligare anteckningar, t. ex. om flyttning till annan ort, som äro gjorda i borgarmatrikeln.

Det här följande är ett försök att med tillhjälp av anteckningar från Vänersborgs domböcker, församlingsböcker och mantalslängder i någon mån komplettera Carlanders och Cedergrens uppgifter.

Den 24 november 1730 anmälde bokbindaren mäster Claes Frenberg för borgmästare och råd i Vänersborg, att factorn och handelsmannen Anders Marcus' hustru madame

Ellika Funcke gjort sig skyldig till olaga självpantning gentemot mäster Frendberg. Välborne Herr Cedercrona — antagligen dåvarande löjtnanten vid Bohusläns regemente Johan Ulric Cedercrona — som logerade hos madame Funcke, hade sänt bud till bokbindaren, att han ville ha några psalmböcker till påseende, och mäster Frendberg hade skickat åtskilliga sådana med sin lärgosse till Cedercrona. Då lärgossen var på hemväg med de osålda böckerna, hade madamen passat honom och sagt, att även hon vore spekulant på en psalmbok, men ”då det var så nära emot aftonen och hon ej rätt kunde se”, hade hon omhändertagit alla åtta psalmböckerna för att — som hon sagt — bestämma sig under morgondagen. När mäster Frendberg den dagen infunnit sig hos henne, hade han fått det överraskande beskedet, att madamen tänkte behålla alla böckerna, till dess hon av Frendberg finge 11 daler för hushyra, som han var skyldig henne. Frendberg, som vid rätten uppgav, att han icke vore skyldig mer än 3 daler, bestred att madamen på detta sätt kunde få taga sig rätt, och självpantningen blev också av rätten förklarad för olaglig.

Detta är den första notis i Vänersborgs bevarade handlingar man har om förkomsten av i Vänersborg bosatta bokbindare. Man ser av redogörelsen för madame Funckes kontrovers med Frendberg, att han ej blott var bokbindare utan även bokhandlare. Att även få sälja böcker var länge en alldeles särskild och värdefull förmån, som följde med bokbindareyrket. Ingen annan än bokbindare fick försälja böcker och almanackor. På detta privilegium hade bokbindarna senast den 17 december 1720 erhållit kunglig konfirmation under hänvisning till den skråordning, som utfärdats den 27 juni samma år. Det var huvudsakligen biblar, psalmböcker och almanackor, som utgjorde bokbindarnas handelslager.

Claes Frendberg hade vunnit burskap som mästare i Vänersborg 1726¹⁾. Han kan med visshet antagas ha varit stadens förste bokbindare, ty av stadens i länsräkenskåperna ingående inkomstredogörelser framgår, att under 1700-talets första fjärdedel stadens marknad i september — den s. k. Morsmässomarknaden — besöktes av bokbindare-bokhandlare från andra orter, vilket man ej brukade tillåta, därest marknadsorten var försedd med egen bokbindare²⁾. Vid 1706 års marknad betalades ståndpengar av "Töres bokbindare", som väl är densamma som bokbindaren i Göteborg Tyris Hasselgren (burskap 1697) och av "mäster Ditlof bokbindare", som väl torde vara identisk med bokbindaren i Göteborg Georg Detlof Warnke (burskap 1695), och vid 1723 års marknad betalades ståndpengar av bokbindaren "Mäster Dryselius", som icke kan vara någon annan än bokbindaren i Jönköping Christopher Dryselius (död 1732), och av "Johan Görgen Lang", som väl är densamma som bokbindaren i Göteborg Johan Georg Lange (burskap 1718, död 1769).

Frendberg var kanske icke född i Vänersborg — hans namn tyder snarare på en härstamning från grannförsamlingen Frändefors — men han hade sin släkt i staden. 1731 är han jämte sin broder Anders Andersson, snickare i staden, och sin syster hustru Anna Andersdotter stämd till rådstuvurätten angående ett lån åt deras avlidna syster Gunla Andersdotter. Samma år hade Claes Frendberg köpt fastighet i staden av visiteuren (tulltjänstemannen) Lars Tidströms änka Elin Gerdin och övriga sterbhusdelägare.

Frendberg synes ha dött något av de sista åren på 1730-talet, den 27 november 1738, då hans änka Ingeborg Frendberg omtalas, och i den på hösten 1739 upprättade

¹⁾ Detta är den enda uppgiften om honom hos Carlander, som ej anger någon källa för densamma. F. är okänd för Cedergren.

²⁾ Jfr. ang. bokbindaren Winbergs marknadsresor sid. 46.

mantalslängden är änkan upptagen med anteckning, att hon vore "helt fattig och med ringa förtjänst". Hon ägde dock fortfarande fastighet, i mantalslängden kallad nr 9 i kvartret Rosen. Såsom änka måste hon ju hålla gesäll, som stod för rörelsen.

Hos mannen hade varit anställd gesällen Johan Lindholm. Hans namn är bevarat åt eftervärlden genom att han var den förste som blev föremål för myndigheternas uppmärksamhet bland de medborgare i Vänersborg, som på 1730-talet voro inblandade i de av borgmästaren Daniel Lenbergs son prästmannen Christian Ulric Lenberg ledda religiösa separatiströrelserna, som föranledde vidlyftiga och långvariga rättegångar¹⁾. I september 1736 anmälde kyrkoherden i Vänersborg prosten Jacob Ahlberg till konsistoriet, att bokbindaregesällen Lindholm "utlåtitt sig i irriga meningar om Gud och den allmänna gudstjensten", och Lindholm blev kallad till svaromål inför konsistoriet men inställde sig icke och lämnade staden. Han kan vara den Johan Lindholm, som enligt Carlander 1740 var bokbindaremästare i Skenninge.

Den 27 november 1738 infann sig vid rådstuvurätten i Vänersborg efter laga stämning uppsyningsmannen och byfogden i Vänersborg Anthon Porthuneijer såsom fullmäktig för directeuren och boktryckaren i Skara Herman Arnold Möller, vilken av Frendbergs änka fordrade betalning för allehanda böcker, som hon till sin verkstads underhåll från år 1735 undfått till värde av 248 daler. Avbetalningar hade dock gjorts med 165 daler, så att skulden nu vore endast 83 daler, som hon mångfaldiga gånger blivit krävd på. Hustru Ingeborg, som själv var närvarande vid rätten, erkände sin skuld, men sade sig omöjligen så hastigt kunna betala den, förrän hon fått besöka några marknader under nästinstundande år och där av-

¹⁾ Se Bergstrand: Separatistiska oroligheter i Skara stift under biskop Schyllbergs episcopat. Lidköping 1902.

sätta det gods hon hade i beredskap. Möllers ombud nekade emellertid allt uppskov, och Ingeborg dömdes att betala.

Vid ett senare tillfälle anmälde hennes gesäll *Bengt Bergström* för rätten, att handelsmännen *Carl Liedholm* och *Bengt von Sollen* tagit sig före att sälja almanackor, varigenom änkan *Frendberg* i sin lilla näring mycket lider. Då *Liedboms* och *von Sollens* beteende strävade mot kungliga förordningen, anhöll gesällen, att magistraten ville sådant på tjänligt sätt förekomma. Magistraten resolverade, att då i staden finnes bokbindare, som hade sin verkstad i full gång, så tillkomme det endast denne att sälja böcker och almanackor, helst sådant icke hörde till kramhandel. Därför skulle byfogden med en stadstjänare gå omkring till alla handlande här i staden och förbjuda dem vid 40 dalers vite att försälja böcker eller almanackor eller sådant, som en bokbindare egentligen tillhör.

Bergström synes ha lämnat *Ingeborg* och ersatts av en annan gesäll, som hette *Johan Kiellman*,¹⁾ och den 31 maj 1742 anhåller denne att få nedsätta sig i staden såsom bokbindare, eftersom hans mästarinna nu med döden är avgången och således i staden numera ingen bokbindare finnes. *Kiellman* hade redan av vederbörande arvingar tillhandlat sig hantverksredskapen. Ansökningen blev beviljad på villkor, att *Kiellman* skulle avlämna skriftlig förbindelse, att han skulle föra ett stilla och hederligt leverne samt bliva en flitig hantverkare.

Magistraten hade tydligen en viss erfarenhet av *Kiellmans* uppförande, och han synes icke heller ha hållit sina löften, ty 1744 är han åtalad för att ha slagit sönder sex fönster hos skraddaren *Erik Edman*. I mantalslängden för år 1750 är han

¹⁾ Ej hos *Carlander* men hos *Cedergren*, som säger att K. omtalas såsom borgare i V. ännu 1761.

antecknad som boende i nr 2 kvarteret Blomman, dit han flyttat från nr 13 i kvarteret Rosen, men synes senare ha blivit ägare till den sistnämnda fastigheten. 1751 omtalas han såsom förande ett "ostyrigt och oroligt leverne". I mantalslängden för 1760, upprättad på hösten 1759, är antecknat, att han nyligen avlidit, och den 10 september 1760 besjutar magistraten, att hans verktyg skulle säljas på auktion.

Kiellman var gift med Greta Kruse, och hans son Wilhelm antogs 1762 till lärgosse hos skomakaren Friman.

Kiellman synes ha upphört med sitt hantverk före sin död, ty 1751 antogs till bokbindare i Vänersborg Anders Winberg, som blivit mästare under Göteborgs ämbete 1736¹⁾ och fått burskap där den 5 april 1737.

Vid ankomsten till Vänersborg köpte Winberg gård av stadssekreteraren Rosell för 600 daler, som han fått låna av kofferdiskepparen Michael Pettersson i Göteborg. Winberg hade lämnat fordringsägare efter sig i Göteborg, bl. a. bokbindaremästaren Johan Georg Lange. Denne krävde Winberg vid rådstuvurätten i Vänersborg enligt skuldsedlar från 1749 och 1751 på tillsammans 190 daler och fick för beloppet inteckning i Winbergs fastighet. Winberg begärde förgäves, att han till säkerställande av sin dotters mödernearv skulle få före Lange inteckna fastigheten för 500 daler. 1756 gjorde Winberg konkurs, och hans hus såldes till skomakaremästaren Anders Friman.

Winberg måtte dock ha fått möjlighet att fortsätta sitt hantverk och reste även omkring på marknader. Men 1757 var han kallad till magistraten för att delgivas förbud från magistraten i Falköping att besöka Bartholomeimarknaden (den 24 augusti där, enär man nu blivit med egen bokbindare försedd.

¹⁾ Enda uppgiften hos Carlander och Cedergren förutom att W. 1751 flyttade till Vänersborg.

Winberg synes av naturen ha varit en ganska bråkig person, och hans ekonomiska motgångar gjorde honom säkerligen icke fogligare. Då man den 15 februari 1755 skulle votera en löneförhöjning åt den då ännu mycket populäre borgmästaren Anders Ingman — förhållandet ändrade sig senare —, så bifölls det framställda förslaget av alla närvarande av borgerskapet utom Winberg. Borgmästaren frågade honom omedelbart och offentligen om anledningen, och då tog Winberg till orda "med mycken vanvördig iver". Hans tal gick ut på att borgmästaren låtit en bokbindaregesäll arbeta i staden, varav Winberg i strid mot skråordningen blivit förfördelad i sin näring. Winbergs uppträdande väckte förargelse icke endast hos borgmästaren utan också hos det trogna borgerskapet, som övertygade "om icke Winberg som en fridens störare borde uteslutas ur det borgerliga samhället". Winberg fick böta för oanständigt uppförande mot borgmästaren och blev därefter en av dennes bittraste vedersakare, i synnerhet sedan han i brist på medel fått sina böter för "sidovördnad och åthävor" förvandlade till 14 dagars fängelse.

Winberg ansågs tydligen ej kunna som ensam bokbindare nöjaktigt betjäna allmänheten, och den 31 juli 1754 antogs därför till bokbindare gesällen Elias Berggren¹⁾, som kunde uppvisa betyg från Göteborg, Jönköping, Växjö m. fl. städer. Sedan han uppvisat mästarbrev från Stockholm, fick han den 16 september 1755 avlägga borgareed, då magistraten förmanade honom att flitigt besöka marknader för sin bättre utkomst.

Berggren avled emellertid redan 1756, och då antogs den 7 oktober till bokbindare vid sidan av Winberg gesällen Johan Ström²⁾ från Stockholm. Winberg protesterade och

¹⁾ Ej hos Carlander men hos Cedergren.

²⁾ En Johan Ström omtalas av Carlander som bokbindare i Stockholm 1762. Omnämnes ej av Cedergren.

påstod, att då han 1751 blev bokbindare i staden, hade han fått löfte, att ej någon mer bokbindare skulle antagas. Vid hans protest fästes ej avseende, dels emedan han uppgivit all sin egendom till sina borgenärer och dels för det han varit dömd för missfirmelse mot magistraten.

Ström fick lån av stadskassan 1756 till understöd i sitt yrke, men han synes ej ha bedrivit någon verksamhet i Vänersborg, i vars handlingar han icke återfinnes i vidare mån, än som framgår av det föregående.

Det förefaller som om Winberg efter Berggrens död åter varit ensam bokbindare i staden och att detta förhållande bestått till 1764, då Mathias Salvius¹⁾ fick burskap som bokbindare i Vänersborg. Han hade 1763 blivit mästare under Göteborgs skrå.

Den 27 mars 1764 begärde Salvius att till sitt hantverks bedrivande få nedsätta sig i staden och vinna burskap. Stadens äldste hade ej något att erinra mot bifall, "så mycket mindre som den i staden varande mäster Anders Winberg är till sin förmögenhet så av sig kommen, att han på intet sätt utan annans förlag kan med bokbinderiarbete betjäna stadens invånare, utan dessa i den delen hava mycken olägenhet".

Salvius ägde gården nr 58 i kvarteret Rosen. Han avled den 9 mars 1776, och boet avträdde till urarvakonkurs. Änkan kunde ej betala hushyran och icke ens begravningskostnaderna. Salvius var gift med Maria Magdalena Wallman. I äktenskapet föddes barnen Dorotea Margareta, död 22 år gammal 1789, Birgitta Maria, Anna Catarina, död 32 år gammal 1813 och gift med (artilleri-)konstapeln Lundqvist, samt Johanna Sofia.

¹⁾ Carlander säger om S. endast, att han 1762 blev mästare i V. Omnämnes av Cedergren.

Efter Salvius' död 1776 synes hans änka trots sin fattigdom ha fortsatt bokbinderirörelsen med Anders Öhrwall såsom föreståndare för verkstaden¹⁾.

Anders Öhrwall var född i Halland 1750 och blev bokbindaremästare i Göteborg 1775 samt fick burskap som mästare i Vänersborg 1781. Han var då sedan 1778 28/4 gift med Salvius' änka, som dog 35 år gammal 1779 26/1. Öhrwall gifte om sig med Brita Hallgren. Enligt mantalslängden för år 1780 ägde Öhrwall gården nr 58 i kv. Rosen och hade hos sig sex barn under 15 år, alla säkerligen hans styvbarn. Han ägde 1793 gården nr 33 i kv. Rosen och 1804 gården nr 104 i samma kvarter. Det är förmodligen fråga om samma fastighet, som efter införandet av genomgående husnumrering för hela staden fått nytt nummer.

Anders Öhrwall avled i Vänersborg den 29 april 1813, och hans änka Brita Hallgren, som fortsatte hans rörelse, avled den 31 januari 1822. Hon ägde nr 104 i kv. Rosen och betalade åtminstone 1819 alltjämt avgift för borgerlig näring.

Av makarnas barn var Sofia född 1783 och Anna Christina 1787. Den sistnämnda blev gift med hökerihandlanden Anders Söderström i Vänersborg, född år 1782. Hon dog som änka 1834 21/1.

Sofia Öhrwall fick genom kommerskollegii resolution den 26 maj 1823 tillstånd att fortsätta sin avlidne faders bokbinderi, som efter hans död drivits av änkan. Hon omtalas 1831 såsom död. Hon hade såsom gesäll Gustaf Fredrik Lindskog²⁾, som sade sig ha varit anställd hos Sofia Öhrwall i 1 1/2 år, då han 1829 fick eget burskap och den 26 maj s. å. avlade borgarred. Den 1 maj 1830 anmäler han till

¹⁾ Carlanders enda uppgift om Ö. med tillägg, att han "ej förekommer efter 1800." Omnämnes av Cedergren.

²⁾ Ej hos Carlander men hos Cedergren.

magistraten, att han till boktryckerikonstförvanten Sven Nordström upplåtit sina borgerliga rättigheter på fem års tid mot 30 riksdaler riksgälds om året.

Lindskog flyttade år 1831 till Kristianstad.

Varken Sofia Öhrwall eller Lindskog var tidvis ensam bokbindare i staden. Den 12 september 1818 erhöll bokbindaren Gustaf Westberg¹⁾ burskap i Vänersborg. Han hade blivit gesäll 1807 och blev mästare under ämbetet i Linköping den 31 januari 1818. I Vänersborg, där han bodde hos sämskmakaren Lindstrand i nr 243 i kv. Liljan, hade han ingen framgång utan gjorde konkurs 1826 och blev struken ur borgarmatrikeln. Han förekommer nämnd i bokbindareämbetets i Linköping handlingar sista gången den 22 maj 1830.

I 1819 års taxeringslängd för Vänersborg finnes upptagen "bokbindaren Floréns änka" utan påförd skatt, men några ytterligare upplysningar om henne och hennes man ha icke påträffats.

Magnus Lundberg²⁾ fick burskap i Vänersborg såsom bokbindare den 12 januari 1823. Han var född i Lund 1781 och dog i Vänersborg ogift den 15 november 1839 i fattigdom.

Den 19 november 1836 hade han till magistraten anmält, att han till förenämnde boktryckerikonstförvanten Sven Nordström utarrenderat sina borgerliga rättigheter såsom bokbindare på fem års tid mot årligt arrende av 20 rdr.

¹⁾ Ej hos Carlander men hos Cedergren.

²⁾ Hos Cedergren. Carlander har födelse- och dödsåret. En bokbindaregesäll Magnus Lundberg har 1801 undertecknat stambok för bokbindaregesäller i Lund (William Karlson: Bokband och bokbindare i Lund — 1939).

Den 7 juni 1834 fick Johan Henrik Möller burskap såsom bokbindare i Vänersborg. Han var född i Norrköping den 22 september 1805 och hade enligt Carlander blivit mästare i Stockholm 1822. Vid sin ansökan om burskap i Vänersborg uppvisade han emellertid gesällbrev av den 12 juni 1826 från ämbetet i Norrköping och uppgav också, att han varit gesäll i åtta år. Han sökte samtidigt burskap i Karlstad, varför hans ansökan i Vänersborg ej kunde avgöras, innan han företett bevis från Karlstad att han vore fri från alla förpliktelser där. 1834 utövades bokbindareyrket i Vänersborg av Magnus Lundberg och Sven Nordström, den senare såsom arrendator. De hördes över Möllers ansökan, men hade intet att erinra mot bifall.

Möller anmälde den 5 september 1840, att bokbindarehantverket nu i nio månaders tid dagligen utövats av konstförvanten Nordström, som tre gånger varit därför lagförd och två gånger pliktfälld. Möller begärde, att magistraten skulle lägga beslag på Nordströms verkstad och lager, särskilt på 50 stycken "Petit-Psalmböcker" med spännen och 11 större psalmböcker från Jönköpings tryckeri, vilka Nordström påföljande dag ämnade saluföra i Trollhättan. Magistraten fann sig icke vara behörig att besluta om beslag, utan hänvisade Möller till Konungens Befallningshavande.

Bakgrunden till Möllers aktion mot Nordström utgjorde det förhållandet att Nordströms arrendetid utgått och att han därför ej längre var behörig att utöva bokbindareyrket. Nordström hade den 4 januari 1840 anmält, att bokbindaren Magnus Lundberg, vars bokbindarerättighet han arrenderat, avlidit den 15 november 1839, men att Nordströms arrendetid utgick först den 26 december 1839. Då han omöjligen kunnat medhinna att fullgöra alla de beställningar han haft inne före arrendetidens utgång, begärde han tillstånd att tillsvidare få fortsätta med yrket. Men detta avslogs av magistraten. Nordström fick sedermera 1841 burskap såsom fodralmakare.

Möller fick 1841 lagfart på de i nordöstra hörnet av Sunds- och Edsgatorna belägna, efter den stora branden år 1834 obebbyggda tomterna 224 och 225 i kvarteret Liljan med 45 alnars längd efter Södra Sundsgatan (en äldre beteckning på nuvarande Sundsgatan för att skilja den från Norra Sundsgatan, ett tidigare namn på nuvarande Kronogatan) och 35 alnar lång efter Edsgatan. Han hade köpt tomterna för 402 rdr rgds av Carl O. Dahllöf, som hade fastebrev av den 28 januari 1828 å tomterna, som då kallades nr:is 238 och 239 enligt äldre nummerordning.

Möller uppsade sitt burskap som bokbindare 1857, men hade nog då ej på flera år utövat yrket. 1852 kallas han dock allttjämt bokbindare men 1860 handlande. Han hade nämligen etablerat sig som handelsman i manufakturbranschen i ganska stor stil och drev länge en lönande rörelse, som sedermera övertogs av Wilhelm Hasselgren. Möller var ledamot av stadens äldste och kassör i Fabriks- och Hantverksföreningen, vid vars stiftande 1847 han varit en av initiativtagarna. Han var också medlem av stadens brandstodskommitté.

Möller avled i Vänersborg den 18 november 1870. Sedan den 10 juli 1836 var han gift med svarvaremästaren Peter Grönings änka Johanna Jansson, född på Dal 1791 och död i Vänersborg den 27 oktober 1861.

Den 2 november 1840 begärde bokbindaren J o h a n J o n s s o n burskap i Vänersborg. Han var född den 30 november 1814 och hade i fem år arbetat hos bokbindaren C. G. Luck¹⁾ i Stockholm och H. J. Forssdahl i Västerås.

Magistraten beslöt, att stadens bokbindare Möller skulle höras över Janssons ansökan. Möller hade många invändningar att göra mot de av J. åberopade kompetensbevisen och anförde också, att i staden ej kunde existera mera än

¹⁾ = J. G. Linck ?

en bokbindare, samt åberopade, att bokbindarna Westerberg, Lindskog och Lundberg alla på kort tid blivit utfattiga och ej kunnat betala sina utskylder och andra pålagor.

Jonsson fick burskap, men Möller fick rätt i sina spådomar om Jonssons framtid. Redan den 8 april 1843 anmälde Jonsson, att han ville flytta från staden, enär han omöjligen kunde försörja sig. Han fick intyg, att han fullgjort sina borgerliga plikter, och avsked från sitt burskap.

Enligt anteckning i stadens borgarmatrikel avled Jonsson 1844 på rikshospitalet i Kristiania.

Han var gift med Inga Hellig, född den 14 augusti 1821 av arbetskarlen Anders Hellig och Lisa Eriksdotter Utby. Makarna Jonsson hade dottern Emma Charlotta, född i Vänersborg den 1 december 1842.

Den 4 november 1844 begärde Jöns Lagerlöf¹⁾ burskap såsom bokbindare i Vänersborg. Han utövade då yrket i Åmål, där han fått burskap den 11 oktober 1838. Möller, som hördes över Lagerlöfs ansökan, hade intet att erinra mot bifall, och den 11 januari 1845 avlade Lagerlöf ed såsom borgare i Vänersborg. Han hade icke större framgång än sina företrädare Westerberg, Lindskog, Lundberg och Jonsson, utan måste redan 1847 avträda sin egendom till konkurs.

Lagerlöf var född den 18 oktober 1816 och gift med Maria Lisa Lindgren, född i Åmål den 10 januari 1820. Makarna hade barnen Georg Leopold, född i Åmål den 14 september 1839 och Bror Johan Oscar, född i Åmål den 3 augusti 1842.

Den 21 februari 1848 hade Carl Wilhelm Hultberg²⁾, född i Stockholm den 14 januari 1815, med företeende av betyg från Göteborgs domkyrkoförsamling och gesäll-

¹⁾ Hos Cedergren. Är hos Carlander nämnd som bokbindare i Åmål i förra hälften av 1800-talet men ej i V.

²⁾ Ej hos Cedergren eller Carlander.

brev från Stockholm av den 1 maj 1834 begärt burskap som bokbindare i Vänersborg. Magistraten gav honom det beskedet, att han för att till beskådande vara tillgängligt hade att inlämna något av honom förfärdigat arbete, hörande till det hantverk han ville utöva, vilket arbete borde vara av den beskaffenhet, att omdöme om sökandens skicklighet därpå kunde grundas. Det skulle åtföljas av intyg av tvänne oväldige och trovärdige personer, att Hultberg själv detta arbete förfärdigat. Härefter skulle Hultberg överlämna ansökningshandlingarna till härvarande hantverksförening, som inom en månad därefter hade att avgiva yttrande till magistraten.

Redan den 22 februari hade H. till magistraten överlämnat tvenne inbundna böcker, bestående av en "praktbibel" och Norbergs postilla, åtföljda av intyg av bokbindaremästarna i Göteborg A. Petersson och Ad. Edlund, att H. själv verksällt inbindningen. Han företedde också intyg från sekreteraren hos hantverksföreningen, att han vid anställd examen befunnits kunna skriva och räkna Quattuor Species i enkla tal, samt att föreningen intet hade att erinra mot bifall till ansökningen. Först den 15 maj voro bokbindaren Möller, kopparslagaren Grundqvist, skomakaren Liljeblad och målaren Hellström uppkallade för att såsom skådemästare inför magistraten yttra sig över Hultbergs mästarprov. Då de intet hade att erinra, beslöt magistraten, att mästarebrev för H. skulle utfärdas. Vad sedan ansökningen om burskap beträffade, så skulle magistraten senare kalla stadens äldste för att höras över ansökningen i denna del. Äntligen den 10 juli hade stadens äldste förklarat sig intet ha att erinra, och Hultberg fick avlägga såväl tro- och huldhetsed som borgareed, och hans namn inskrevs i borgarematrikeln.

Den procedur, för vilken här redogjorts, stödde sig på stadgandena i 1846 års fabriks- och hantverksordning, varigenom skråväsendet upphävts, men burskapstvång och mäs-

tareprov bibehållits för dem, som önskade driva hantverket med verkstad och lejd arbetskraft. Som man ser, var det fortfarande förenat med många formaliteter att förvärva rätt att driva sitt hantverk. ..

Hultberg uppsade sitt burskap redan 1851 och avflyttade från staden.

Den 19 november 1849 anmälde sig Anders Petter Bohlin¹⁾ att idka bokbindareyrket i Vänersborg. Han var född i staden den 23 juli 1828 av bleckslagaremästaren Anders Bohlin och dennes hustru Anna Brita Kunckel och var gift, först med Lovisa Hansson och efter hennes död med Dorotea Gjöthberg, som då var änka efter slaktaremästaren Carl Otto Gård. Bohlin hade 1860 två gesäller, Nyström och C. T. Asp, men bokbindareyrket måtte ändock ej ha varit särskilt lönande, ty 1856 anmäler Bohlin, att han vid sidan av bokbinderiet ville idka tillverkning av mössor. Bohlin avled 1884.

1859 fick Bohlins gesäll Carl Theodor Asp²⁾ etablera sig som egen bokbindare. Han var född i Jönköping den 15 oktober 1835 och synes ha bedrivit sin rörelse endast en kortare tid.

I Tidning för Wenersborgs stad och län den 3 mars 1860 annonserar bokbindaren Gustaf Wiberg, att han med vederbörligt tillstånd utövade bokbindareyrket i f. d. Nordqvists hus vid Sundsgatan, men i magistratens handlingar har ej kunnat återfinnas någon hans anmälan om yrkets utövande. Han blev sedermera ägare av fastigheten nr 150 i kv. Rosen, där han ännu 1906 bedrev en ganska omfattande rörelse. Han var född i Slädene, Skaraborgs län, den 23 juli 1836 och dog i Vänersborg den 30 mars 1914, ogift. Hans bokbinderirörelse

¹⁾ Ej hos Cedergren eller Carlander.

²⁾ Ej hos Cedergren. En bokbindare C. Asp i Jönköping 1868 hos Carlander.

fortsattes ännu (1949) av hans medhjälpare sedan många år, bokbindaremästaren Anders Sahlén, som är född den 14 november 1881.

1867 anmälde bokbindaren Oscar Evald Edström, att han övertagit Bohlins verkstad. Edström var född i Lena den 8 juli 1842, son till kansliskrivaren i Vänersborg Johan Edward Edström och dog i Vänersborg den 25 oktober 1874. Han var gift med Augusta Kristina Lundgren, född i V. 1841 6/7. Makarna voro barnlösa.

1869 hade bokbindaren Anian Ludvig Barkstedt anmält sig ämnade utöva yrket i Vänersborg. Han var född där den 26 januari 1844 och son till den bekante festorganisatören och tillfällighetsskalden Zacharias Ludvig B. och hans hustru Sofia Sahlberg. A. L. Barkstedt avled den 28 oktober 1898.

1875 anmälde bokbindaren Karl Hjalmar Sundberg, att han ämnade utöva yrket i Vänersborg. Även han var född i Vänersborg, den 7 maj 1846, och var son till sadelmakaren Johan Petter Sundberg och Jacobina Nordström. Han hade lärt yrket hos bokbindaren Edström. Sundberg, som var gift med Charlotta Karlsson, född i Bokenäs 1853 14/8, dog den 19 juni 1916. Hans son Erik Harald Sundberg fortsatte rörelsen ännu på 1920-talet.

Sedan 1922 bedriver Erik August Nikolaus Björndahl bokbinderirörelse i Birger Sjöbergs födelsehus, Kronogatan 16. Björndahl, som föddes i Vänersborg den 23 april 1888, började 1902 som lärling hos d:r Knut Barr i det av Vänersborgs-Posten då drivna bokbinderiet, arbetade 1910—12 hos Sundberg och Sahlén och har häftat denna årsskrift sedan dess första början.

BERTEL HALLBERG.

Halle- och Hunneberg.

Många främlingar, som första gången passerat dalgången mellan Halle- och Hunneberg, ha för mig uttalat sin förvåning över den säregna och vackra naturen där. Men vägen går också mellan ett par av Sveriges egendomligaste berg med branta, på långa sträckor nästan lodräta bergväggar, med rasbälten nedanför och plåtåartade upptill. Väl träffar man på lodräta bergväggar — även med större höjd över omgivningen — uppe i fjällen, men den rika vegetationen av träd och högre buskar saknas där, liksom också den övre plana ytan. Ett mera kargt och ogästvänligt intryck blir därför följden. Som exempel på ett dylikt berg kan nämnas Kaise-pakte i Torne lappmark, 25 km. öster om Abisko. Riksgränsbanan passerar där ganska nära en dylik bergvägg.

Halle- och Hunneberg äro som nämnt fristående plåtåberg. Genomsnittshöjden är blott 135 m. över havet och 90 m. över Vänerns yta. Högsta punkten på Halleberg, 155 m. över havet, finnes strax söder om Skytteklev och högsta punkten på Hunneberg, 154 m. över havet, 2,3 km. söder om Flo klev, båda punkterna således i bergens östra kanter.

Uppe på bergen äro nivåskillnaderna ej större än i vilken skog som helst, och detta är anledningen till namnet plåtåberg. Här och där finnas sänkor eller klyftor, som oftast upptagas av smärre sjöar eller myrar. De klyftor, som äro belägna i bergens kanter, äro i allmänhet jämnlöpande med kanterna. Så är även fallet med de öppna klyftor på Halleberg, som kallas "Onda hålor". En stor sänka, som ej är

vattenfylld, ha vi i södra delen av Hunneberg. Antagligen är bottnen så full av sprickor, att vattnet söker sig ned genom dessa och kommer fram vid bergfoten som källor. Dylika träffar man för övrigt på litet varstans runt båda bergen. Ibland kommer vattnet fram direkt ur hälleberget, t. ex. vid foten av Halleberg, cirka 100 m. väster om Munkesten. Denna källa lär för övrigt ha starkt radiumhaltigt vatten.

Båda bergen ha på långa sträckor nästan lodräta sidor ("hammare") av upp till 45 m. höjd över rasbältet (jfr Vänersborgs kyrktorn, som är 40 m. högt).

H a l l e b e r g

är uppdelat i tre partier: Häcklan, det egentliga Halleberg och Hallesnipan. Dalen mellan de förstnämnda kallas Draget och dalen mellan de båda sista Ovandal eller Övandalen. Upp till berget leder blott en riktig körväg: genom Storegårdsklev vid Vargön. För övrigt finnas vägar, fastän knappast körbara, åtminstone inte för bilar, vid Björndalsklev (vid Lilleskog) och Skytteklev (på östra sidan). Till fots kan man ta sig upp på åtskilliga andra ställen, t. ex. vid sydvästra Häcklan, Björkås, Uggledalen, Britas slag, Ovandal och Svallklev. En alpinist kan förstås nog klättra upp litet varstans.

På Halleberg finns blott en sjö, den vackra långsträckt Hallsjön, som har sitt avlopp åt väster och vid bergbranten bildar Lindåsfallet, även kallat Brudslöjan. Vid riklig vattenföring är detta fall synligt till staden som en vit strimma på bergväggen. Bäckens fortsätter sedan till Vänern, där den faller ut cirka 1 km. väster om badplatsen vid Nordkroken.

H u n n e b e r g.

Fem körvägar leda upp på berget, och på många ställen kan man utan större svårighet ta sig upp, eftersom lodräta bergväggar ej ha så stor utsträckning som på Halleberg.

20 sjöar finnas på berget. Den mest kända och lättast tillgängliga av dem är Eldmörjan, som mottager tillflöden från några av de andra sjöarna och numera genom en sprängd kanal avflyter till Stubbsjön och därefter bildar ett vackert vattenfall i flera terrasser vid Byklev. Nedanför berget kallas avloppet Bastån, som utfaller i Göta älv cirka 1 km. söder om Vargön. Förr var Eldmörjan större, och avloppet gick då åt norr vid Kvarnbacken, något väster om Ärdalsklev. Ruiner efter en kvarn finnas här fortfarande. Enligt Linné skulle vid hans besök här ha funnits flera kvarnar. Kvarnsjön i söder avrinner till Björkeån. Några av de mindre sjöarna, t. ex. Igelsjön, sakna synligt ovanjordiskt avlopp.

Det kan vara skäl att påpeka, att ordet "klev" vid dessa berg användes i annan betydelse än på Kinnekulle, där ordet är liktydligt med brott. Här menar man en plats, där man kan ta sig upp. Troligen kommer det av ordet 'kliva'. På Kinnekulle kan man möjligen i stället härleda ordet av 'klyva'.

Bergens geologiska byggnad.

Den urbergsyta av gnejs, på vilken bergen troligen vila, finner man vackert utbildad som ett tydligt s. k. peneplan vid Nordkroken, särskilt framträdande vid lågvatten. En lika vacker gnejshäll ser man i Trollhättan, något söder om järnvägsstationen och synlig från tåget.

Liksom i de övriga Västgötabergen ha vi underst en sandsten av kambrisk ålder. Denna sandsten är mestadels dold av nedrasade block från bergens övre delar eller av lösa jordlager, men på några ställen når den högre nivå och blir synlig, t. ex. vid Byklevs vattenfall, vid Storeklev i södra delen av Hunneberg och vid skogsvägen mellan Grytet och Skytteklev.

Ovanpå sandstenen ligger ett mäktigt lager av alunskiffer med inbäddade klumpar av orstenskalk. Dessa lager framträda tydligt vid de kalkbrott, som finnas här och där, t. ex. vid Nygård.

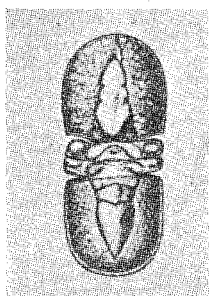
I de övriga Västgötabergen komma sedan lager av orthocerkalk och lerskiffer, men dessa saknas i Halle- och Hunneberg.

Ovanpå dessa bergarter ligger diabas, här kallad trapp. Den vilar direkt på alunskiffern, men i de övriga Västgötabergen på lerskiffer. Trappen bildar här ett mycket mäktigare lager än på Kinnekulle.

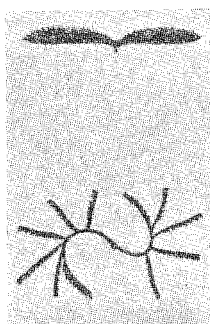
I gnejsen saknas alltid försteningar.

I de övriga Västgötabergen har man i sandstenen funnit mycket sparsamma rester av brachiopoder (armfotingar), och vid Byklev lär man ha gjort ett enda liknande fynd. Brachiopoder påminna till det yttre om små musslor men äro blott avlägset besläktade med dem. I ringa artantal leva de ännu kvar i våra hav.

I orstenskalken träffar man däremot rätt ofta på brachiopoder och trilobiter, ett slags kräftdjur, som äro något gråsuggsliknande. De äro nu fullständigt utdöda.

TRILOBIT.
2 ggr förstoring.

GRAPTOLITER.
1/2 naturlig storlek.

I alunskifferns övre lager vid Mossebo finner man rätt mycket graptoliter, en annan utdöd djurgrupp. De bevarade resterna utgöras av små sågbladsliknande bildningar. Djuren ha levat i kolonier med ett litet djur vid varje sågtand.

Hur ha dessa berg uppkommit, kan man fråga sig. Gnejsen bortse vi då ifrån. Sandstenen och alunskiffern äro lagrade och innehålla lämningar efter havsdjur. Trappen har däremot tydligen varit en smält massa; den är en vulkanisk eller eruptiv bergart. I oktober 1909 fann professor Otto Nordenskjöld mellan Källshagen och Mariero, således strax öster om Vänersborg, en spricka i gnejsen fylld med likadan sandsten, som påträffas ute vid bergen. En liknande bildning hade tidigare påträffats i Åmålstrakten och sedermera har man funnit sådana på flera ställen runt Vänern. Således kan man förstå, att sandstenen och naturligtvis också alunskiffern en gång haft mycket vidsträcktare utbredning än i nutiden. De ha sedan förstörts genom vittring. I Västgötabergen ha de däremot bevarats på grund av det skydd, som den hårda trappen där lämnat. Denna är, som nämnt, en vulkanisk bergart, men den har av allt att döma inte stelnat uppe på jordytan, d. v. s. det har troligen inte varit fråga om ett vulkanutbrott i vanlig bemärkelse. Man tänker sig i stället, att den flytande massan trängt upp ett stycke blott och trängt sig mellan några berglager. De övre ha då troligen här utgjorts av orthocerkalk och lerskiffer, möjligen ännu flera lager, vilka alla lyfts upp och sedan förstörts liksom alla lagrade bergarter i omgivningen. Den starkaste förstörelsen har inlandsisen åstadkommit. Under istiden ha således bergen fått sin nuvarande form. De få jökelrepor man kunnat iakttaga visa, att ismassan i stort sett rört sig från nordost till sydväst. När ismassorna glidit fram genom dalen mellan de båda bergen, har därför nötningen blivit starkare på Hunneberg än på Halleberg. Detta förklarar den påfallande olikheten mellan Hallebergs sydsida och Hunnebergs nordsida.

En senare, postglacial, bildning, fast av ringa omfattning, kan vara värd att nämna. Vid grävning i närheten av Eldmörjans nordvästra ända har man funnit lämningar av havs-

snäckor och havsmusslor av samma slag som i skalgrusbankarna vid Uddevalla. Alltså måste hela berget varit nedsänkt under havsytan efter istiden. Åtskilliga fynd av havsdjur, t. o. m. valdjur, på flera ställen i Östergötland, Västergötland och södra Dalsland tyda på att ett brett sund förbundit Skagerrack med Östersjön.

En ännu senare bildning ha vi i rullstensfältet vid Kvilla, en strandvall, bestående av enbart rundade block av huvudsakligen sandsten, kvartsit och trapp. Tyvärr är det något spolierat genom att stenar använts som vägbyggnadsmaterial.

Bergarternas användning.

Sandsten lär ha brutits vid Byklev för användning vid bygandet av Trollhätte kanal och Karls grav samt vid Grytet som vägbyggnadsmaterial omkring år 1920.

Viktigare är då orstenskalcken, som länge brutits här och där för kalkbränning. Till slutet av 1700-talet använde man ved som bränsle, men på grund av den stora vedåtgången övergick man då till alunskiffer, som man ändå måste bryta samtidigt. Det är visserligen ett dåligt bränsle men tillräckligt bra för ändamålet. Genom denna kalkbrytning ha de många grottor uppkommit, som man ser på åtskilliga ställen.

Trappen slutligen är mörk och hård, och man tycker, att den borde kunna få användning som s. k. svart granit, vilken den för övrigt med avseende på sammansättningen är besläktad med, men de ofta förekommande sprickorna omöjliggöra dess bearbetning. Denna egenskap samt bergens tvärbranta sidor är orsaken till de oftast mycket obetydliga ras, som ibland äga rum, i synnerhet på vårsidan vid tjällossningen och vilka under årtusendenas lopp givit upphov till rasbältena nedanför bergen. Ett större sådant ägde rum i slutet av mars 1930 mellan Grytet och Skytteklev, då stora block av flera tons vikt störtade ned och åstadkommo förödelse bland trä-

den nedanför. Lyckligtvis voro inga hus i vägen. Den 17 april 1942 sent på eftermiddagen uppstod ett ras i ett kalkbrott nära Tunhems kyrka och senare på kvällen samma dag ett stort ras i de s. k. Holsbrotten vid Berghem, några 100 meter norr om kyrkan. Hela taket i några grottor störtade in, varvid det uppstod en ordentlig förkastningsspricka ovanför, ännu synlig på långt håll från vägen mellan Forstena och Bryggum. Vid raset blev Goodtemplarhuset allvarligt skadat, och där förlagda militärer rusade ut i tron, att det var ett bombnedslag. Det instörtade partiet var 100—150 m. i längd och 20—40 m. i bredd, således åtskilliga 1.000 kubikmeter. Påföljande dag, den 18 april, inträffade ett nytt ras i ett kalkbrott å Nygårds egendom, varvid två stenarbetare dödades.

Djurvärlden.

Bland däggdjuren är naturligtvis älgen det mest anmärkningsvärda. Hunneberg anses ha världens rikaste älgbestånd, d. v. s. vad antalet djur per ytenhet beträffar. Vid en jakt på 1890-talet, då kejsar Wilhelm II var med, nedlades icke mindre än 55 älgar. Men älgen är ej någon gammal Hunnebergsbo. Först på 1860-talet blev älgen bofast här, sedan björnen och vargen blivit utrotade. Den sista björnen i dessa trakter sköts 1851 i närheten av Hunneberg. Vargen utrotades först i början av 1860-talet, men ännu på 1870-talet lär en eller annan varg ha varit synlig.

Lodjur funnos så sent som på 1870- och 1880-talen.

En mård — för övrigt den enda jag sett — iakttog jag i närheten av Skytteklev våren 1915.

Rådjur äro tämligen talrika.

Räven är också vanlig, kanske mest nedanför bergen i de många gömslen, som bildas av de nedrasde blocken. Där håller också grävlingen till.

Av fåglar kunna nämnas: korp, fiskgjuse, pilgrimsfalk och tornfalk. Förr fanns även tranan på Hunneberg. En rätt ansenlig hägerkoloni håller till strax nedanför Hunneberg i närheten av Mossebo sedan några år tillbaka.

Av lägre djur må blott nämnas hasselsnoken, som finns här och där i rasbältet nedanför bergen. Jag tror mig också ha sett den grönfläckiga paddan på Halleberg, men då jag ej kunde tillvarata exemplet, är jag ej säker på bestämningen.

Växtvärlden.

Uppe på bergen är det nästan blott barrskog med dess vanliga undervegetation. Samma omdöme kan fällas om de rätt talrika myrarna. I dalen, som skiljer Häcklan från det övriga Halleberg, finnes dock ett ganska rent bokskogsbestånd, och utmed vägen från Byklev till Bergagården på Hunneberg finnas också en del bokar. Hösten 1948 var det gott om fullt utvecklade bokollon där. Ofta äro annars ollonen tomma. Linné omtalar i sin "Västgötaresa" bokens förekomst med orden: "wäxte ofwanpå Hunnebärg tämmelig mycken dock mest på nordvästra sidan". De nu därstädes förekommande bokarna äro säkerligen mycket yngre.

Eftersom Linné kommit på tal, kan det nämnas, att han på Hunneberg för första gången fick ögonen öppna för skillnaden mellan vanlig ek och vinterek. Vidare fick han här för första gången se berg-johannesört (*Hypericum montanum*) och som första svenska lokal för stor häxört (*Circaea lutetiana*) nämner han Fristorp, där den fortfarande förekommer. En annan växt, som han omtalar som sällsynt annorstädes, är stor felknopp (*Sedum rupestre*). Men vi lämna Linné och tala om några andra växter.

I Ovandalens västra del förekommer ett ovanligt vackert bestånd av foderbräken eller strutsbräken (*Struthiopteris*).

Vidare fanns vid Fristorp förr en mycket sällsynt växt, ärtvicker (*Vicia pisiformis*). Den tycks vara försvunnen där sedan några årtionden, men år 1937 fann apotekare Gösta Svens-

BRÄKENBESTÄND I ÖVENDALEN.

son den på en ny lokal i rasbältet nedanför Häcklan. Den är numera fridlyst. Ytterligare en fridlyst växt finns på Halleberg, fjällarv (*Cerastium alpinum*). Den upptäcktes 1863

FJÄLLARV (*Cerastium alpinum*).

av sedermera professorn Lindberg i Helsingfors, men det finns ingen uppgift om att någon sett den sedan, förrän den år 1932 återfanns av dåvarande eleven vid härvarande läroverk Rolf Santesson, numera fil. lic. Denna växt är egendomlig så till-

vida, att den är en ren fjällväxt, som är allmän på fjällen från nordvästra Dalarna och norrut. Dessutom finnes en obestyrkt uppgift, att den för länge sedan skulle vara funnen i nordvästra Västmanland. Hallebergsförekomsten är således rent isolerad, och troligen är växten här en relik från tiden närmast efter det bergen höjt sig över havet och då landisens rand låg några få 10-tal mil längre norrut. Klimatet torde då således ha varit ungefär som fjällklimatet i våra dagar.

En annan relik är dvärgbjörken (*Betula nana*), som lär fortfarande leva kvar på Jonstorpsmossen (enligt uppgift av jägmästare Axel Olsson). Tidigare har den funnits på några andra lokaler på Hunneberg. Denna förekomst är dock ej så märkvärdig, då dvärgbjörken, som är allmän från norra Värmland och norrut, därjämte finns här och där även i våra trakter, t. ex. i Edsvätrakten, på Tingvalla mosse och i Ed.

En i botaniskt avseende intressant plats är också urskogsområdet nedanför Halleberg mellan Nordkroken och Halle-snipan med en stor rikedom av mindre vanliga växter. Det vore högeligen önskvärt, om hela detta område kunde fridlysas.

JOSEF SJÖGREN.

Hur museet kom till.

Framlidne dr. K. G. Cedergren författade år 1924 en historik över Vänersborgs museum, vilken trycktes och utgavs av stadsfullmäktige. I samvetsgrant hopsamlade protokollsutdrag skildras här museets tillkomst och utveckling. Men dr. Cedergren är tveksam om upprinningen: "När första idén till ett museum i Vänersborg tog fast form är höljt i dunkel. Ur detta dunkel lysa dock till mötes två namn nämligen Hjalmar A. Lindedal och Axel W. Eriksson."

Förmodligen har Lindedal berättat för Cedergren, att han sammanträffade med sin barndomsvän vid ett av den senares besök i Vänersborg. Därvid omtalade Eriksson, att han i Damara land i Sydafrika hade en storartad fågelsamling, hopbragt under hans elefant- och strutsjakter. "När jag en gång blivit ihjältrampad av en elefant eller fallit offer för en infödings spjut eller en mördande feber, bliva nog dessa samlingar ett rov för termiter eller samvetslösa äventyrare." Lindedal föreslog honom att skänka samlingen till födelsestaden Vänersborg. Med glädje tog Eriksson fasta på Lindedals förslag. Detta samtal ägde rum 1875.

Det är ovisst, om denna händelse givit uppslag till uppförande av museibyggnad — något som Lindedal senare hävdade. I varje fall får man ej glömma, att Johan Adolf Andersohn i sitt den 1 sept. 1875 daterade testamente föreskrev, att "Stadsfullmäktige ega pröfva och bestämma om hvad som i mitt bo kan bland konstsaker, böcker och taflor lämpligen böra tilldelas Vänersborgs stads Högre elementarläroverks museum — — —". (Vänersborgs Privilegier och dona-

AXEL W. ERIKSSON.
Foto av vår frejdade upptäcksresande
under Afrika-tiden.

tioner, s. 53.). Men det är oklart, om ordet "museum" här avser museisamling eller museibyggnad.

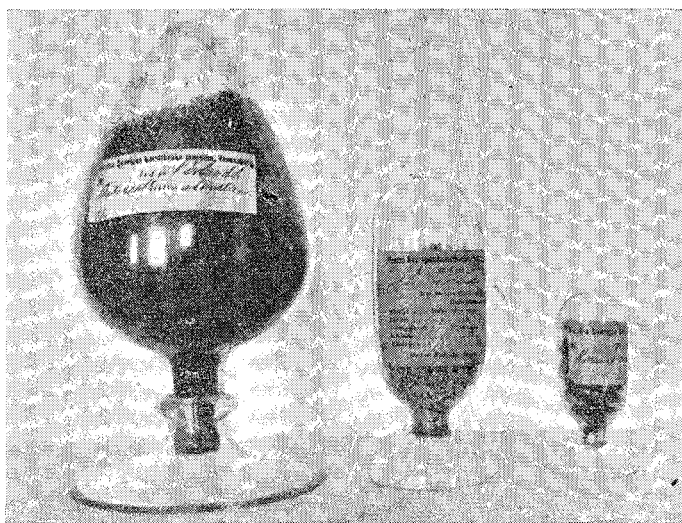
Erikssons samlingar hemsändes sedermera och erbjödos till läroverket. Men dess rektor tvekade två gånger att mottaga dem, enär läroverket saknade utrymmen, som kunde göra samlingarna tillgängliga för en större allmänhet. De fingo därför nedpackade föra en ambulerande tillvaro på diverse magasin och vindar här i staden. Genom ett gåvobrev av den 12 juni 1883 bekräftar Eriksson sin donation "till min födelsestad Wenersborg och dess högre elementarläroverks museum."

Dr Cedergren återger i historiken en redovisning av ett belopp å kr. 4.533:14, som Axel Eriksson troligen 1882 överlämnat till Lindedal för fåglarnas uppstoppning och deras uppmontering i ett blivande museum. Redovisningen lämnas av Lindedal 28 april 1884 till Adolf Andersohn, som kvitterar "för musei räkning". Detta är första gången Johan Adolf Andersohn nämnes i detta sammanhang, och man frågar vilket museum, som han hade hand om.

För att få närmare upplysningar om strävandena att grunda ett museum i Vänersborg har författaren låtit genomgå ett antal årgångar av Tidning för Wenersborgs stad och län. (Detta namn förkortas i fortsättningen till, som tidningen förkortat nämner sig själv, Länstidningen.) Och nu kom även förklaringen till några glasbehållare med frö (Se sid. 70), som förvaras på museet men saknar härkomstuppgifter. D. v. s. av etiketterna framgår, att de tillhöra Westra Sveriges Lantbruksmuseum — en för oss okänd företeelse.

På uppmaning av landshövding Sparre hade lantbruksingenjör Zetterlund i Örebro skrivit en uppsats om produktion och insamlandet av utsädesfröer, vilken publicerades i Länstidningen 10 juli 1879. I ett i Länstidningen 14 juli 1879 infört upprop till länets lantbrukare manade landshövding Sparre

dem att insamla spannmåls-, skogs- och trädgårdsfrö. Han hemställde även till de båda hushållningssällskapen att föranstalta insamlande, undersökande och utställande av inom länet producerade frösorter vid nästkommande års lantbruks-

GLASBEHÅLLARE MED FRÖ.
Från det omkring 1880 i Vänersborg
inrättade Vestra Sveriges
Landbruks-Museum.

utställning i Borås samt vid den internationella lantbruks- och industriutställningen i Bryssel, som även skulle anordnas år 1880.

Länstidningen påminner 9 okt. 1879 om denna insamling, som hushållningssällskapen tagit hand om. Här framhålles också, att Älvsborgs län tagit initiativet i denna sak.

I artikeln "Ytterligare om svenskt utsädesfrö" citerar Länstidningen 10 nov. 1879 utdrag ur ett cirkulär av bestyrelsen för Västra Sveriges Lantbruks- och industriutställning i Borås.

Av detsamma framgår, att landshövding Sparre genom utställningen vill befrämja en svensk fröexport.

Av en notis i Länstidningen 22 jan. 1880 synes, att fröutställningen i Borås skulle få rikskaraktär och att i samband därmed rikets frökontrollanter skulle "sammankallas till en så kallad kongress".

Lantbruksmötet i Borås ägnas naturligtvis stor uppmärksamhet i Länstidningen, där första gången 15 april 1880 "Vestra Sveriges lantbruksmuseum" synes i en rubrik. I notisen berättas, att ett kommerseråd i Berlin vid sommarens lantbruksmöte i Borås ämnade "utställa en samling vid humleodlingen brukliga redskap, vilka sedermera komma att överlämnas till ovannämnda påtänkta museum".

Av allt att döma skulle utställarna vid fröutställningen överlämna sina kollektioner till det nya museet, vilket, säkerligen genom landshövding Sparres åtgöranden, förlagts till Vänersborg.

Länstidningen bevakade lokalpatriotiskt museets intressen, såsom synes i notis 26 aug. 1880:

VESTRA SVERIGES LANTBRUKSMUSEUM i Vänersborg röner fortfarande uppmuntran, säger tidningen Nerike och fortfar: Handelsträdgårdsmästaren N. P. Jensen i Helsingborg bereder för detsamma en större frösamling. De flesta wisa sig mycket beredwilliga och tillmötesgående. Ett undantag utgör dock Göteborgs och Bohus läns trädgårdsförening, som återtagit ett willkorligt löfte att dit skänka sin utställning i Borås. Denna utställning ådrog sig icke så hedrande uppmärksamhet i Borås, som man bort kunna wänta, alldenstund denna s w e n s k a trädgårdsförening endast utställde utl ä n d s k t frö, ej undersökt. Den kunde sålunda omöjligen få mer än silfwermedalj, och häri tros oginheten mot landtbruksmuseet hafwa sin orsak. Att den för sin utställning kunde få ens silfwermedalj, synes wara wäl liberalt.

Och av Länstidningen 25 okt. 1880 framgick, att intresset fortfarande varit levande:

VESTRA SVERIGES LANTBRUKSMUSEUM, som är förlagdt hit till staden, har i dessa dagar fått flera värdefulla bidrag.

Från den framstående handelsträdgårdsmästaren N. P. Jensen i Helsingborg, hwilken, såsom wi en gång förut nämnt, gifwit löfte om bidrag till museet, har nu första sändningen anländt, bestående uti 24 olika sorter handels- och trädgårdsfrö.

Enligt Nerikes Allehanda har museet vidare ifrån den berömda handelsträdgårdsmästaren G. J. Bögh i Horsens (Danmark) genom direktör Zetterlund i Örebro fått såsom gåfwa mottaga en större mönstersamling af tillhoppa 55 nummer.

I en årskrönika över 1880 års utveckling nämner Läns-tidningen 10 jan. 1881 även att "det i sammanhang med landtbruksmötet i Borås inrättade Westra Sweriges landtbruksmuseum förlades till residensstaden här i länet."

Museet har redan fått en position i samhället, Läns-tidningen 13 jan. 1881:

Vestra Sweriges Landtbruksmuseum här i staden är tillgängligt för allmänheten alla dagar i andra våningen å residenset, midt för landskontorets lokal.

Museets samlingar hafwa i dessa dagar ökats med den ifrån Örebro hitkomna sändningen, skänkt af handelsträdgårdsmästaren J. G. Bögh, Horsens (Danmark), omfattande 55 nummer. Denna samling har genom den af direktör Zetterlund kostnadsfritt verkställda undersökningen, hwar före kostnaden enligt taxan uppgår till 660 kr., fått ett ganska väsentligt ökat värde."

Och dess ställning stabiliseras än mera, Läns-tidningen 17 jan. 1881. Norra delen av länets fröodlareförening höll sitt årsmöte i Vänersborg den 11 jan. 1881:

Till föreståndare för Westra Sweriges landtbruksmuseum, som härefter kommer att stå under föreningens tillsyn, utsågs sekreteraren i slöjdföreningen landskontoristen Ax. Salén.

Vid detta tillfälle beslöt föreningen hos hushållningssällskapet anhålla om 750 kronor, bl. a. till "museets vård och

underhållning m. m." Denna ansökan bifölls även, och beloppet höjdes dessutom, Länstidningen 31 jan. 1881:

FRÖODLINGSFÖRENINGEN hade anhållit om ett anslag å 750 kr. till bestridande af sina första utgifter, däri äfwen inberäknadt, som det hette i föreningens skrifwelse, "hwad som utgifwits för landbruksmuseumet härstädes."

Med anledning häraf hade förwaltningsutskottet, som på framställning af landshöfdingen grefwe Sparre af hushållningssällskapets medel förskotterats större delen af hwad som tills dato utgifwits för berörda museum, tillstyrkt bewilljande af det nu begärda anslaget under den förutsättning att de sålunda förskotterade medlen skulle, enligt skrifwelsens oförtydbara mening, komma att till hushållningssällskapet återbetalas. Sådan war emellertid icke föreningens afsigt, enligt hwad ett par af dess tillstädeswarande medlemmar upplyste. För att bringa saken på det klara föreslogs derföre att höja det begärda anslaget till 900 kronor, hwilket förslag af sällskapet bifölls.

Museets verksamhet fortsatte, Länstidningen 23 febr. 1882:

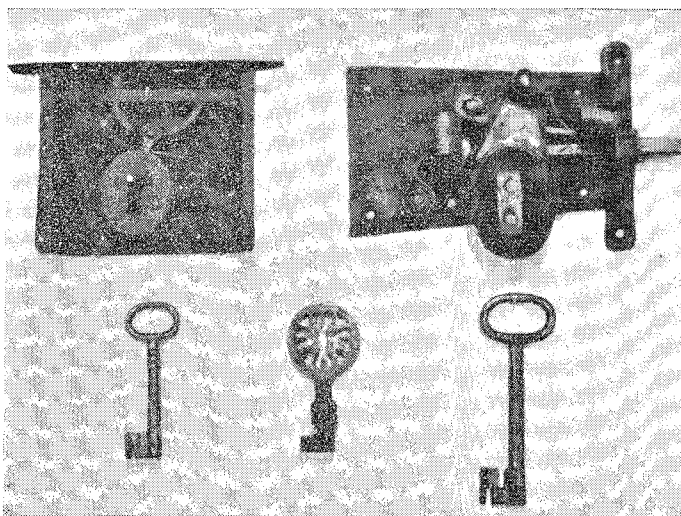
VESTRA SVERIGES LANTBRUKSMUSEUM. Sekreteraren i länets fröodlingsförening, Löjtnant Wilh. Jonsson på Hult, har till museet förärat en samling fröer och spannmålsslag från Böhmen, tillsammans 27 nummer.

Detta museum, som i rikhaltighet ännu står ensamt i vårt land, är anordnadt och för allmänheten alla dagar och alla tider på dagen tillgängligt. Lokalen är tredje våningen i residensbyggnaden, midt emot landskontorets embetslokal.

Så kommer äntligen i Länstidningen 11 dec. 1882 ett upprop till förmån för ett museum:

Sedan flera år tillbaka hafva insamlingar skett för åstadkommande vid Wenersborgs elementarläroverk af ett naturvetenskapligt och konsthistoriskt museum. Den förra afdelningen innehåller redan en stor mängd af Sveriges foglar och af mineralier, hvarjente en infödd Wenersborgsbo, handlanden Axel Ericsson, nu i Damara, har hitsändt, för att till museum öfverlemnas, en särdeles dyrbar samling af Afrikas foglar, med löfte att framdeles öfversända jemväl däggdjur från denna verldsdel. En rikhaltig samling af olika sädes- och frösorter från Sverige, Norge och Dan-

mark är jemväl till bildande af ett landbruksmuseum skänkt af utställare vid frökongressen i Borås. Till den konsthistoriska afdelningen åter har en samhällsmedlem testamenterat en dyrbar samling af taflor och andra konstföremål.

PROV PÅ MODELLER FRÅN
SLÖJDSKOLAN I VÄNERSBORG,
ett utslag av den "slöjd och konstfärdighet" tiden strävade att befrämja. — Till höger gaveln till en "lejonsoffa".

Nyttan af sådane samlingar är uppenbar med afseende å dels det naturvetenskapliga studium, hvartill jordbruket numera är att hänföra, dels de anlag för slöjd och konstfärdighet, för hvilka detta läns innevånare af ålder gjort sig kända, och

för utbildning hvaraf smak och konstsinne i första rummet erfordras. Men till förvarande af dessa skatter saknas för närvarande en lämplig byggnad. En del af dem är sammanträngd i en sal uti gamla skolhuset; landbruksmuseet på residenset. De sist ankomna föremålen hafva af brist på utrymme ej kunnat uppställas, och för de testamenterade samlingarne finnas alldeles intet utrymme.

En lämplig plats för en museibyggnad erbjuder sig i den östra plantagen midt emot läroverkshuset, der utrymme för tillbyggnad, i mån af behof, förefinnes.

Kostnaden för en sådan byggnad, beräknad att inrymma de kända eller för den närmaste framtiden beräknade föremålen, antages komma att uppgå till 40 à 50.000 kronor, hvaraf omkring en tredjedel genom enskild frikostighet redan åstadkommits.

Läroverkets gynnare och forne lärjungar samt vänner af orten och dess näringslif inbjudes vördsamt att för insamlande af återstående erforderliga beloppet teckna bidrag, större eller mindre, hvilka benäget torde insändas till undertecknad Adolf Andersohn, som redovisar medlen.

Vänersborg den 7 december 1882.

Eric Sparre

G. Sandberg
t. f. Borgmästare

Karl Bylund
Med. Doktor

J. G. Carlberg
Fabriksidkare

Albert Carlsson
Rådman

G. Th. Bergman
Rector Scholae

Adolf Andersohn
f. d. Handlande

O. H. Dymling
Handlande

E. Friberg
Handlande.

Upprättningen synes vara fyrfaldig: läroverkets eget för undervisningen behöfliga museum, Axel W. Erikssons afrikanska fåglar, Johan Adolf Andersohns till läroverkets museum lämnade gåvor och de i hans bostad Kungsgatan 25 befintliga och tydligen för museet ämnade samlingarna samt slutligen det i residenset förvarade landbruksmuseet. I uppropet spåras även landshövding Sparres intresse för länets slöjd.

Uppropet mottogs med varma lovord och fick bästa tänkbara stöd i Länstidningen 14 dec. 1882, där man återigen räknar med museet såsom en befintlig realitet:

Med verklig tillfredsställelse har man funnit, att ett upprop nu entligen utgått till allmänheten för insamling af en fond till uppförande af en museibyggnad härstädes. Att aldrig ett mera befogadt upprop sett dagens ljus torde vara obestriddigt för en hwar, som känner de förhållanden, som frammanat det.

För många är det kanske ännu okänt, att elementarläroverket i Wenersborg redan eger ett museum, som ingalunda är obetydligt, och att det för den intresserade allmänheten hålles öppet och är wälwilligt tillgängligt hwarje söndag kl. 1/2 1—1/2 2 midd. Blotta omnämnandet häraf bör dock vara tillräckligt att förmå åtminstone Wenersborgs publik, som i allmänhet gör anspråk på att vara konstälskande, att besöka, omhulda och genom gåfwor af lämplige föremål rikta och föröka det, så att det än ytterligare winner i storlek och värde. Uttrycket "många bäckar små göra en stor å" har härwidlag sin fullaste tillämpning, ty en enig samwerken och en allmän offerwillighet af de många kunna naturligen åstadkomma något mera storartadt, än hwad enskilda och splittrade krafter kunna göra. Äfwen i sitt nu befintliga skick eger likwäl, som sagdt, museet icke så få samlingar af framstående egenskaper. Främst härwid står den wackra fogelsamlingen, innehållande nästan alla arter af Sveriges foglar. Så de af handl. Ad. Andersohn skänkta värdefulla samlingarne af mineralier, bland hwilka finnas flera rariteter, som till och med saknas i större utländska muséer, af hemförda konstföremål från Palestina och öfriga orientaliska länder m. m. Beklagligt nog hafwa dock dessa och andra samlingar icke kunnat inrymmas i den nya lärowerksbyggnaden, emedan denna är fullständigt upptagen för skolans öfriga ändamål. För den skull hafwa de tills vidare måst inhysas i det gamla lärowerket i en sal, som dertill icke alls är lämplig, hwarförutan den omöjliga tillåter musei vidare tillökning och utwidgning. Wid tanken härpå kan man icke annat än vara hr grefwe Sparre och förslagsställaren samt öfriga undertecknare af uppropet till lärowerkets gynnare samt forne och nuwarande lärjungar tacksamme, för att de framkommit med detsamma.

Wid genomläsandet af uppropet finner man genast, att ögonblicket för dess utfärdande är lyckligt waldt. För museet förestår nämligen en mångfaldig tillökning, i det att nu från

tvänne håll till detsamma blifwit skänkte samlingar, hwilka båda äro i sitt slag ytterst framstående, särdeles dyrbara och wackra. Den ena är från vår i staden bördige handlanden och elefantjägaren Axel Eriksson, numera bosatt i Damaraland i Afrika, som till enskild person härstädes öfversändt en på det högsta praktfull samling af afrikanska foglar, för att, som skett, med warm hand gifwas till hans födelsestad och "Wenersborgs museum", derigenom för alla tider fästande sitt namn wid den skola, han som yngling tillhört. Denna samling innehåller icke mindre än omkring 1200 exemplar och omfattar omkr. 450 olika arter af hwilka bland de mest kända märkas pelikanen, flamingon, härfogdeln Ibis, papegojor, gammar, honungsfoglar o. s. v. Men icke nog härmed: ty herr Eriksson har godhetsfullt gifwit löfte att framdeles öka dessa föremål med exemplar ur Afrikas däggdjurs-fauna, såsom lejon, leoparder etc. Den andra samlingen, såwäl i konstnärligt som i pekuniärt hänseende af ett mycket stort värde, kommer att till muséet testamenteras af en aktad och framstående samhällsmedlem, som ännu önskar wara okänd. Denna utomordentligt wackra samling består af omkr. 700 nummer taf-
lor, deraf omkr. 150 oljemålningar, flera i original af både äldre och yngre mästare, samt dessutom en större mängd af pretiosa, bestående af antika och moderna konstföremål.

Sedan dessa samlingar blifwit införlifwade med lärowerkets museum, blir detta utan twifwel ett af de mest värdefulla, som finnes wid något af lärowerken i vårt land.

Hwilken viktig betydelse sådant måste innebära för härwarande skola och samhälle ligger i öppen dag. För skolan ligger den framförallt deri, att ungdomen naturligen helst will idka sina studier, i synnerhet konstnärliga, der hwarest tillfälle erbjuder sig att i rikt mått wid betraktandet af dessa konstens och naturens skiftande alster, få inhemta och utwidga sitt wetande. Lärjungarnes antal och lärowerkets anseende måste derigenom betydligt ökas och skolan i följd deraf fortfarande draga till sig de bästa lärarekrafter, på detta sätt winnande en allt mera bemärkt och framstående plats inom landet. För samhället är dess betydelse icke mindre. Den icke minsta uppgift, som nämligen ett museum har att lösa, är att förvandla och skapa allmänheten till en konstpublik i detta ords egentliga betydelse. Ögat och tanken hos den utom konst och wetenskap stående individen warda wid ett åter och åter uppenbaradt betraktande af de olika föremålen alltmer skärpte, känsliga och klarseende, småningom fattande hwad konsten bjuder och lär. Volymen skulle kunna

skrifwas derom, till hwilket ändamål ett museum tjénar för ett samhällens innewånare, men i få ord sagdt detta: det odlar smaken, förädlar själen, renar och mildrar sederna samt höjer tanken öfwer det låga och materiela. Att uppropet ställts till länets innewånare och forne lärjungar är fullt riktigt, ty lärowerket ifråga står öppet för all den bildningssökande ungdomen i Elfsborgs län och för den, som derstädes redan förwärfwat sitt wetandes skatter, bör det wara kärkommet att wid tanken härpå och på sin ungdoms lyckligaste dagar få bidraga till detta museum som i all framtid skall warda till gagn och nytta för icke blott deras efterkommande utan äfwen för nya uppväxande släkten. Om samtliga för den allmänna bildningen nitälskande personer efter råd och lägenhet räcka företaget en hjälpsam hand, skall det snart nog kunna warda en verklighet. Mera wiss härom skulle man wara om länets och landets tidningar i sina spalter aftryckte uppropet och gáfwe det, som det förtjénar, sitt warma förord, ty många af denna skolas forne lärjungar och af detta läns söner äro witt spridda både in- och utrikes och skulle derförutan eljes blifwa i fullständig okunnighet derom.

Måtte nu snart i Wenersborg den byggnad resa sig, som skall innesluta "Wenersborgs museum"!

Insamlingen stöddes genom olika anordningar. Redan nästa månad, den 29 jan. 1883, aviseras en "fest för alla", som skarpskyttebefälet i slutet av februari kommer att "i stadshusets festivitetsvåning föranstalta". Behållningen kommer att oavkortat tillfalla museibyggnadsfonden, varför man söker få lokal, belysning, musik o. s. v. gratis för att inskränka omkostnaderna.

Själva insamlingen bedrives med största energi, och i ovan nämnda artikel i Länstidningen kan man i fråga om museet

icke underlåta att ånyo påminna om den stora vikt, som i ett sådant ligger för läroverkets och stadens framtid. Då, såsom vi förut nämnt, detta museum genom de skänkta dyrbara samlingarne af taflor, konstföremål och afrikanska foglar m. m. blir ett af de mest framstående vid något läroverk i riket, men en lämplig lokal för dessa samlingar saknas, bör hvar och en efter förmåga lemna sitt bidrag, på det att museibyggnaden med första måtte blifwa en verklighet. I främsta rummet har man naturligen skäl att fordra, att de, som antingen

genomgått härvarande läroverk, eller de, som därstädes hafva sina söner, skola visa en större offervillighet i detta afseende. Till vår ledsnad hafva vi dock förnummit, att en mindre del af desse, ehuru de egt eller ega sin rikliga utkomst inom samhället, nekat att lemna sitt understöd till det nyttiga företaget. Glädjande att nämna är likväl, att de flesta haft öppen blick för det vackra företagets vigt och värde och för den skull med nöje gifvit sina icke obetydliga bidrag. Att så äfven vidare skall ske på de nu cirkulerande listorna, äro vi så öfvertygade om, att vi anse det vara öfverflödigt att härom gifva någon påstötning. Likväl skulle vi vilja till stadens damer och till skolungdomen framföra den hemställan, att äfven de vidtoge lämpliga åtgärder till sakens förverkligande, såsom föranstaltande af bazarer, sällskapsspektakel o. d., för att med behållningen deraf gifva sin tribut till ett företag, som äfven bör ligga dem varmt om hjärtat.

Under den närmaste tiden koncentrera sig Länstidningens notiser på den beramade festen, som omtalas i entusiasmerande ordalag. Den 5 mars 1883 återfinnes nedanstående annons:

Festen till förmån för musei bygnadsfond
 anordnas å härvarande Stadshus Söndagen den 11 Mars 1883, enligt följande

Program.

1sta afdelningen (kl. 7½ e. m.)

Teatern.

1. Musik: Willkommen-Marsch af L. Rossmann.
2. Deklamation: Prolog.
3. Musik: Ouverture af C. Franke.
4. Solosång: a) "Le n'est pas vrai!" af Mattei,
b) Visa.
5. Piano: ————
6. Körsång för mansröster.
7. Musik: Schön. Dresden-Gavott af C. Winter.
8. Solosång: a) Aria ur Wilhelm Tell.
b) Viola af Bengtson.
9. Humoristiska visor.
10. Musik: Symfonie af Haydn.

2dra afdelningen (omkr. kl. 8 e. m.)

Salongen. BAL.

Körsång, Vinterträdgård m. m.

Dörrarne till teatern öppnas kl. 6 och festen börjar kl. 7½ e. m.
Biljetterpris: till 1sta raden 1.50, parkett 1.25 och 2dra raden vanliga teaterpriser. **Förköp** mot 25 öres förhöjning dagen förut kl. 11—1 midd. i teaterns biljettkontor, som den 11 Mars hålles öppet kl. 11—1 midd. och 5—9 e. m.
 1sta radens och parkettens biljetter gälla äfven till balen, till hvilken 2dra radens publik och icke teaterbesökande erhålla tillträde mot balbiljetter å 1 krona, som äfven tillhandahållas i biljettkontoret.

Efter festen berättar Länstidningen 12 mars 1883, att "en gemytlig stämning" var "rådande under hela festen från början till slut". Sång och musik voro utmärkta. "Den af 'Anna A.' för detta tillfälle författade prologen, som war af ett tilltalande innehåll, framsades med god deklamation." — "Stormande munterhet väckte de humoristiska sångerna." "Vinterträdgården besöktes flitigt. I ett af rummen hade arrangörerna af en ringa del af hr A. W. Erikssons afrikanska samlingar anordnat en wacker utställning. Denna som innehöll såwäl fåglar som ägg, horn och pilar etc., väckte en berättigad uppmärksamhet."

Men insamlingsarbetet fortsattes, troget understött av Länstidningen. Rubrikerna äro i regel omväxlande "Venersborgs museum" och "Museifrågan". Så skriver Länstidningen 19 april 1883;

Af en dansk tidning, "Valkyrien", utgifwen i San Francisco och redigerad af en hr W. C. Kreutzmann, hafwa wi warit i tillfälle att se ett i dagarna hit anländt nummer, dateradt fredagen den 23 Mars 1883. I detsamma finnes fullständigt infördt det upprop, som af komiterade för det blifwande museet härstädes till allmänheten utfärdats. I följd af det intresse, som således i denna aflägsna ort i en annan werldsdel wisats vårt museum, finna wi fördenskull en osökt anledning att åter påminna om denna för orten och länet wiktiga angelägenhet.

I fortsättningen åberopar man exempel från Göteborg, Malmö och Chicago. Men tillämpningen uteblir icke:

En så hög tanke hysa wi äfwen om vår stads och vårt läns samt lärowerkets forne lärjungar, hwarhelst de än finnas, att wi tro det de gerna skola lemna sin skärf och icke på skäl af de "obotfärdigas" förhinder undandraga sig. Mer än beklagligt skulle wara, om wi misstoge oss om allmänhetens offerwillighet härutinnan, ty frånwaron af denna skulle möjligen kunna medföra en obotlig skada för staden och lärowerket. Hwarthän wi härmed syfta, torde wara lätt förstådt. I vår grannstad Uddevalla arbetas nämligen med stor ihärdighet på att erhålla ett högre elementarlärowerk och detta,

enligt hwad det förspörjes, med framgång. All konkurrens är nyttig, ja nödvändig, och så äfwen på detta område, men det erfordras alltid, om täflan skall lyckas, att kunna möta sin medtämlare med minst lika goda wapen, som denne eger. Då Uddevalla har ett utmärkt museum, och wi nu äfwen kunna förwärfwa ett, som blir ännu mer framstående, hoppas wi att tillfälle för dess winnande icke skall få gå oss ur händeri följd af en alltför långt drifwen sparsamhetskänsla, som i detta fall icke alls är på sin plats. Wi wåga derföre fortfarande tro, att en hwar skall gerna efter råd och lägenhet samt efter bästa förmåga verka för företagets framgång. Härwid kunna och böra äfwen våra damer gifwa en god hjälp genom anordnande af basarer wid lämpligt tillfälle, så ock skolungdomen, som wid snart blifwande examina bör kunna föranstalta något inkomstbringande festarrangemang, såsom konsert eller dylikt, samt landstinget, hwilket, då fröutställning o. d. kommer att i lokalen inrymmas, utan twifwel skall med nöje skänka företaget sitt kraftiga understöd.

Låtom oss icke glömma, att "många bäckar små göra en stor å", och att den mindre bemedlades bidrag mottages lika tacksamt som den förmögnes stora!

Insamlingens resultat blev icke så gott som man beräknat. Dr Cedergren citerar i sin historik en den 24 okt. 1883 dagtecknad skrivelse från Johan Adolf Andersohn till stadsfullmäktige med bl. a. följande rader:

Redan under december månad förlidet år utfärdades en inbjudning till stadens och ortens innevånare, för åstadkommande av bidrag till museibyggnad vid härvarande högre Elementarläroverk. Men som denna inbjudning ej rönt den framgång man vågade hoppas; har jag dock för min del ej ännu öfvergifvit hoppet af denna saks förverkligande; ty ännu kunna vidare medel insamlas, och vad därefter kommer att återstå är jag villig att av egna medel bestrida.

Från stadens sida fordras ej annat än upplåtande av en lämplig byggnadsplats; ty nämnda museibyggnad kommer att efter dess fullbordande, gravationsfri, överlåtas på staden, som nu och för all framtid varder befriad från dess underhåll.

I en annan samtidig skrivelse föreslog A., "att såsom bidrag till den av mig tilltänkta museibyggnaden måtte av flickskolans medel tillsläppas 10.000 kronor."

Flickskolans styrelse opponerade sig genast mot detta förslag. Styrelsen disponerade inte mera än 10.000 kronor, varav sparbanken anslagit 6.000 kronor och stadsfullmäktige 4.000 kronor. Men Andersohn räknade tydligen med att flickskolan tillfälligt skulle avstå detta belopp, då han tidigare inför stadsfullmäktige lovat, att ett betydligt större belopp skulle få användas av hans donationsfonds räntemedel till flickskolans nya byggnad.

Andersohns förslag remitterades till drätselkammaren och behandlades vid stadsfullmäktiges sammanträde 23 nov., då en kommitté tillsattes för utredning av frågan.

Vid nämnda sammanträde anhöll A., enligt Länstidningen 26 nov. 1883, "att få fullmäktiges yttrande om de önskade gravationsfritt emottaga för stadens räkning såsom skänk nämnda byggnad jämte de samlingar af konstsaker och den under hans vård warande Erikssonska från Afrika hitsända fogelsamling, hwilket erbjudande med tacksamhet af stadsfullmäktige emottogs, hwarförutom, på hr Andersons framställan, uppdrogs åt förutnämnda komité att inkomma med yttrande öfwer den lämpligaste platsen för museibyggnaden."

Det belopp av 10.000 kronor, som A. anhållit om, utgjorde en del av ränteavkastningen av den fond, som A. 1874 done-rat till staden. Kommitterade tillstyrkte därför framställningen och föreslogo vidare, att tomt för museet skulle upplåtas i östra delen av det öster om läroverket belägna skolplantaget. Detta blev även stadsfullmäktiges beslut, och den 6 juni 1884 beslutade man hos Kungl. Maj:t anhålla om ändring av stadsplanen härför. Framställningen bifölls den 25 sept., och den 3 okt. kunde stadsfullmäktige utse kommitterade för uppförande av museibyggnaden. Sammankallande var Johan Adolf Andersohn. Under tiden sökte man hålla allmänhetens intresse vid liv. I Länstidningen 25 febr. 1884 finnes en utförlig beskrivning över Adolf Andersohns samling:

ETT BESÖK I HR ADOLF ANDERSONS MUSEUM förtjänar väl att göras, ty säkerligen är det få samlingar i vårt land, som på vissa områden äro så väl försedda som denna. Tafwelsamlingen, hwilken förhända dock är den minst intressanta, innehåller likväl dukar af stort värde och en del af mycket hög ålder. Så t. ex. finnes ett på femtonhundratalet måladt porträtt af en venetiansk doge, hwilket porträtt af riksrådet K. G. Tessin hemförts till Sverige. Af på ben målade miniatyrporträtt finnes en synnerligen dyrbar, wacker och rikhaltig samling. Bland taflorna må äfwen nämnas ett litet porträtt måladt på pergament, en konst, som nu är utdöd. Samlingen af porsliner må man med allt skäl kunna beteckna som museets perla. Här finnas de dyrbaraste och wackraste saker i denna wäg man gerna will se, såväl sachsiska som orientaliska och kinesiska porsliner äro synnerligen väl representerade. Dessa saker har herr A. med stor kostnad lyckats samla från alla möjliga håll. Bland annat finnes en liten kinesisk urna, hwilken är synnerligen dyrbar och sällsynt, såsom wisande prof på en numera i Kina utdöd gren af konstindustri. Sådana pjäser som denna uppköpas nu för höga pris af kinesiska regeringen. Af den rikhaltiga sachsiska porslinssamlingen nämna wi tre små miniatyrgrupper, för hwilka hr A. warit bjuden ett pris af 500 kronor. Från Orienten finnes en stor samling fotografier och kuriosas. Af ryska allmogearbeten i trä har herr Emil Scherman hitskickat en wacker samling. Fornnordiska stensaker och alster af gammalnordisk skicklighet finnas äfwen. Den zoologiska samlingen wisar en mängd owanligt wackra horn af ren, elg, bisonoxe m. m. Härwid må äfwen nämnas ett owanligt wackert, öfwer fem fot långt, exemplar af swärdshajens fruktansvärda wapen, ett exemplar så stort och wälbehållet, att säkerligen få muséer kunna uppvisa något wackrare. Från herr A. Eriksson i Afrika har anländt en stor samling foglar (hwaraf största delen afsändts till Uppsala för att uppstoppas af universitetets konservator, hr Kolthoff) och skinn. Af foglarne har herr A. uppskickat några dublettexemplar till riksmuseum och af dessa funnos åtskilliga som detta museum ej förut egt. Att widare uppräknat det rikt försedda museets alla värdefulla saker skulle föra oss alltför långt; wi tillråda hwar och en att göra detsamma ett besök; man är alltid wälkommen.

Hr A. har, som bekant, skänkt alla sina samlingar till Wenersborgs samhälle, och det är i sanning förundransvärdt att så få af stadens inwånare tagit notis om alla de konstskatter,

som genom en enskild mans storartade frikostighet kommit vårt samhälle till godo, då deremot flere främmande konst-kännare wid besök derstädes lemnat museet det amplaste erkännande. Hr A. har äfwen lofwat att uppföra en särskild museibyggnad, och när elementarskolans förutwarande samlingar samt de hr A. förut skänkt lärowerket jemte de nu under hans vård warande sammanslås, kommer Wenersborg att få ett museum af bortåt 15.000 nummer, något som wäl få af våra landsortsstäder kunna skryta med.

Och en månad tidigare hade man i Länstidningens minneslista börjat införa följande: "Museet hålles öppet hvarje söndag kl. 1/2 1—1/2 2 e. m."

Den 13 nov. 1884 kunde Länstidningen meddela:

VENERSBORGS MUSEUM har i dagarne riktats med ännu en värdefull gåfwa, i det att från Afrika till hr Hj. A. Lindedal härstädes anländt en ytterligare sändning af foglar att till detta museum föräras. Bland dessa foglar, som samtliga äro från de trakter af det inre Afrika, hwilka ständigt hemsökas af febrar och af hwilka flere hittills aldrig varit beträdde af någon hwit man, finnas flere som ega en egendomlig skapnad, warande särdeles sällsynta och rara. Härigenom har den förut skänkta utomordentligt wackra och dyrbara samt omkring 1.200 exemplar omfattande afrikanska fogelsamlingen wunnit en tillökning af framstående värde.

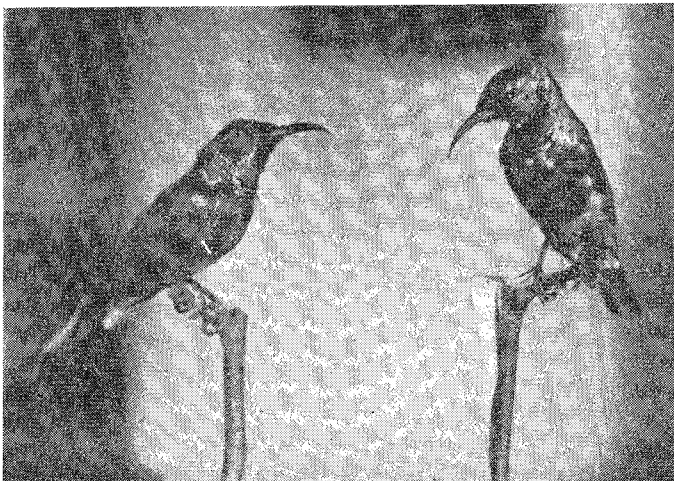
Öfwerskridande den aflägsen boende Wenersborgarens — hr Axel W. Eriksson — förbud att publicera ofwannämde gåfwa, wilja wi härmed till en och hwar framhålla den warmhjärtade gifwarens exempel till mångfaldig efterföljd. Som känt är, mottagas alla för museet lämpliga gåfwor af dess stiftare, hr J. Ad. Anderssohn härstädes.

När nu planerna på själva byggnadens uppförande tagit fastare form, måste man även tänka närmare på samlingarna, som skulle förvaras i museet. Möjligen var det av denna anledning, som Lindedal i april 1884 till Adolf Andersohn överlämnade Axel W. Erikssons gåvomedel. Andersohn tyckes numera helt ha tagit hand om museifrågan.

De afrikanska fåglarna skickas till Gustaf Kolthoff i Upsala för konservering, och K. skickar i dec. 1884 ett lovordande in-

tyg (avskrivet i Cedergrens historik s. 10), som användes även i Länstidningens propaganda för museet. Intyget ger Länstidningen 12 jan. 1885 "En osökt anledning" att åter behandla "Venersborgs museum". Man konstaterar, att tidningens egna entusiastiska omdömen nu överträffats och fortsätter:

"Med fog framhåller ock hr Kolthoff, att det måste glädja hvarje för naturvetenskaperna intresserad svensk man, att en sådan samling hamnat i vårt land. Som känt är, har herr Eriksson i öfver 20 års tid genomkorsat södra Afrika i alla riktningar och under sina elefant- och strutsjagter med förkärlek studerat ornithologien, icke skyende någon möda eller

CINNYRIS ERIKSSONI, ERIKSSONS HONUNGSFÄGEL,
uppkallad efter Axel W. Eriksson.

kostnad för att göra sin fogelsamling fullständig. Samtidigt har han riktat museerna i Cape-Town och London med sådana sällsynta foglar som *Chaetops pycnopygius*, det af hr E. upptäckta vackra species af solfogeln, som af professor Roland Trimen i Cape efter dess upptäckare benämnts *Cinnyris erikssoni*, m. fl. Utan hr Erikssons frikostighet hade nog icke vårt land erhållit en sådan samling, ty utrustandet af en långvarig expedition till södra Afrikas så ogästvänliga trak-

ter, hvilka dessutom under en stor del af året hemsökes af mördande febrar, skulle utan tvifvel hafva kräft så stora offer, att vårt land icke velat gifva dem." Helt andra förutsättningar finnas i "de större europeiska kulturländerna" framförallt "det nyss enade och mäktiga Tyskland". Men även i vårt land ha mecenater uppträtt.

Med dessa ord inledes en rekommendation av ett i dagens tidning infört upprop "till landets invånare", "i synnerhet de, hvilka genomgått härvarande elementarläroverk", om bidrag till Vänersborgs museum.

Opposition mot museisträvandena förekom stundom och bemöttes nu av tidningen:

Emedan vi hört det yttrandet, att vår stad skulle vara för liten för att ega specialsamling — museet kommer dock att utom fogelsamlingen omfatta mångfaldiga andra föremål, hvarom mera här nedan, — få vi afgifva den förklaring, att vi anse detta ej vara förhållandet, ty, förutom det att tidsandan tvärtom är sådan, att hvarje ort är angelägen om att förvärfa och behålla allt, som för orten är säreget och märkvärdigt, se vi sedan länge, huru man utomlands är ifrig i och gör allt för att just vinna framstående specialsamlingar.

Efter återopande av europeiska exempel fortsätter Länstidningen:

För vår stad, som i merkantilt hänseende icke har någon ljus framtid att hoppas på, måste omordade museet blifva af en ganska stor betydelse. Att vi härvid icke öfverdrifva, torde äfven framgå af ett från herr Kolthoff erhållet enskildt bref, hvari omnämnes att professorerna och ornithologerna i Upsala särdeles intressera sig för Erikssonska fogelsamlingen, som räknar öfver 1.200 exemplar.

Vänersborgs museum kommer ock, som vi härofvan omnämmt, att omfatta andra stora och värdefulla samlingar. Så kommer bland annat herr J. Ad. Andersohns dyrbara till öfver 3.000 exemplar upgående samling af taflor, etnografiska föremål och kuriosas att dermed förenas. Härförutan hafva flere personer redan insändt värdefulla föremål, såsom professor Nordenskiöld dylika från Grönland och Island, under det att andra gifvit löfte att, så snart museet är uppfördt,

rikta det med lämplige gåfvor, hvaraf professor Veit Wittrock lofvat skänka och uppställa samlingar af Sveriges fauna, redaktör J. Enander i Chicago att hitsända indianföremål jemte fornsaker från tiden före europeernas invandring i Mexiko etc.

Med dessa samlingar förenade kommer Venersborgs museum att intaga ett mycket framstående rum. För den skull vilja vi ock uppmäna hvar och en att i sin mån verka och arbeta för dess förverkligande och bidraga dertill, att den blivande museibyggnaden erhåller ett fullt värdigt skick. Vi få icke begära, att denna börda skall läggas på förslagsställaren allena, lika litet som vi med likgiltighet böra bemöta ett företag som med visshet skall blifva en heder för vårt samhälle.

Inom parentes kan nämnas, att lantbruksmuseet fortfarande var i verksamhet. Länets norra fröodlingsförening har, enligt Länstidningen 15 jan. 1885, utställning av 71 olika frösorter i lantbruksmuseet å residenset.

De flesta fröproffen syntes vara ganska vackra och det bästa af desamma kommer att utskickas till utställningen i Budapest.

Utställningen kan beses hvarje förmiddag.

De enträgna vädjandena om bidrag till museet kompletterades med andra anordningar. Länstidningen 2 mars återger ett av 15 personer undertecknat upprop angående en museifest den 21 samma månad för att "söka bereda stadens och ortens invånare ett tillfälle att icke blott genom en materiel hjälp understödja företaget, utan äfven visa ett förtjent erkännande åt Herr Andersohns i så många afseenden ådagalagda välvilja mot samhället — — —."

En påminnelse om "Museibazaren" var införd i Länstidningen 19 mars, och den 23 mars kunde tidningen lämna ett referat, där de i annonsen utlovade förlustelserna recenserades. Bl. a. skrevs här:

Liksom fjolårets bazar gästades af varietésällskapet "Chim", hade man i år nöjet få se och höra det verldsberömda sällskapet "Pschut" i dess utomordentliga prestationer i den högre varietéstilen. Mest tycktes en visa för dagen, behandlande "de lokale forhold" här på platsen, samt en vid sällskapet an-

MUSEIFEST.

Enligt hvad allmänt torde vara bekant finnes genom Herr Adolf Andersohns rikstyghest förhoppning att inom vårt samhälle få uppförd en museibyggnad, ännu att förvara dels de af Herr Andersohn öfverlemnade rika samlingarne af taylor, porcellen, glas, etnografiska föremål m. m., dels den storartade af Herr Axel Eriksson skänkt afrikanska fogelsamlingen, dels äfven härvarande allmänna läroverkets ioko obetydliga samlingar. Genom föreningen på ett ställe af alla dessa föremål skulle utan tvifvel Venersborgs museum blifva ett af de största och värderikaste af dem, som finnas i våra landsorisskåder. För förtagets utförande hafva visserligen, utom de medel Herr Ad. Andersohn skänkt icke obetydliga summor från skilda bäll samlat; men af lutt insädda skäl är fortlerande bevarje ytterligare bidrag behöfigt och välkommet. Och då både nyttan och nöjet af ett dylikt rikhaltigt museum närmast torde komma Venersborgs samhälle till del, anse sig undertecknade gå en allmän önskan till mötes då de vilja beröda stadens och ortens invånare ett tillfälle att icke blott genom en materiell hjälp understödja företaget, utan äfven visa ett förtjent erkännande åt Herr Andersohns i så många niseenden ädgalagda värlja mot samhället, hvarpå särskildt den nyss uppförda flickskolebyggnaden ugör ett vackert bevis. I denna ålsigt anordnas lördagen den 21 innevarande mars i stads husets öfra våning

En Museifest

med musik, säng, café chantant, lotteri, servering m. m., hvarom närmare kommer att frandeles meddelas. Valvilliga gåvor, äfven de fattiga, för serveringen och lotteriet emottagas af fruane Emelie Appelberg, Ida Bergman, Esten Hylund, Amalia Rådberg och Hulda Wibom.

A. Andersson.	G. Th. Bergman.	K. Bylund.	And. Carlberg.
O. H. Dymling.	T. W. Forsell.	G. Filberg.	A. M. Lindedal.
C. Lundberg.	G. Pettersson.	K. F. Rådberg.	Ernst Söderberg.
O. F. Taube.	O. H. Wibom.	H. Ahman.	

ANNONS I TIDNING FÖR WENERSBORGS STAD OCH LÄN
DEN 2 MARS 1885.

ställd "lustig kopparslagare" slå an. Tre till trängsel besökta "representationer" gäfvos.

Festen afslöts vid 11-tiden på aftonen, då de öfverblifna sakerna blifvit bortauktionerade. Brutto-inkomsten utgjorde omkring 1350 kronor.

Ritningarne till museibyggnaden funnos anslagna å stora salens vägg och tycktes vara ganska vackra.

Det förefaller som om strävandena för museet vore en hela samhällets angelägenhet. Våren 1885 anordnades inte endast den nu refererade festligheten till förmån för museet. Även stadens goodtemplare anordnade en fest. Länstidningen berättar 9 mars, att beslut härom fattats av logen "på förslag av slaktare E. A. Eriksson", broder till Axel W. Eriksson.

En påminnelse om festen lämnar Länstidningens 2 april och den 7 april referat. Festen "erbjöd ett både rikt och omväxlande program" med hälsningstal, sång och musik.

Främsta uppmärksamheten ådrog sig likväl ett af döfstum läraren J. O. Wallin hållet föredrag öfver museernas betydelse. I ett populärt anförande framställdes härvid, att vår tid är realistisk eller kräver att på nära håll se tingen sådana de äro, och att museerna, der konstens och naturens alster sammanföras, äro de platser, som kunna uppfylla villkoren härför. Nyttan och nödvändigheten af museerna som åskådningmateriel vid all undervisning, som derigenom blir praktisk, framhölls med kraft och belystes med flere munterhet väckande anekdoter. Vidare framhölls af talaren museernas betydelse för utvecklingen af skönhetssinnet, smaken o. s. v. Till sist framförde tal. ett varmt tack till goodtemplarne, hvilka, sedan de nu hjälpt sig sjelfva, äfven ville hjälpa andra. gifvande härmed ett godt och vackert föredöme.

Festen besöktes av endast c:a 300 personer, varför det ekonomiska resultatet ej kunde bliva så lysande. Men anordnarna kunde ändå "med glädje se på sitt bidrag till realiserande af Venersborgs museum."

Och många bidrag behövdes också, ty nu hade byggnadsarbetena börjat.

Redan den 5 mars meddelade Länstidningen, att "DEN NYA MUSEIBYGGNADEN härstädes lär, enligt i dag fattadt beslut, komma att uppbyggas af byggmästaren Krüger i Göteborg." I Cedergrens historik, s. 22, har det den 13 mars daterade kon-

traktet avtryckts. Arbetet börjar omedelbart, ty Länstidningen meddelar den 16 mars: "PLATSEN FÖR MUSEI-BYGGNADEN har nu börjat att afröjas. Så snart träden blifvit undanskaffade skola grundläggningsarbetena taga sin början."

Trots det penningkrävande byggnadsarbetet sökte man öka museets samlingar, vilket framgår av följande notis i Länstidningen den 9 juli 1885:

"FÖR VENERSBORGS MUSEI TAFVELSAMLING är för 500 kronor inköpt en oljefärgstafla med motiv från Jönköpings hamn. Taflan är målad af artisten Valfrid Nelson, som under några veckor för studier uppehållit sig i våra trakter."

Den 14 september omtalas, att museet "erhållit ett minne från Hunnebergsjagten i en stor elgtjur, skjuten af grosshandlaren Oskar Dickson".

Byggnadsarbetet hade fortgått, och den 10 sept. 1885 kunde Länstidningen meddela, att museet är under tak, "men blir icke för sitt ändamål fullt färdigt och inredt förr än nästa års höst. Uppfördt i 2:ne våningar förutom källarvåningen, lofvar det att blifva en verklig prydnad för staden".

Penningbehovet var givetvis stort. Tyvärr kan man icke anlita stadens annars uppoffrande sparbank, då reservfonden icke uppnått lagstadgad storlek. Men man väntar bidrag av landstinget och åberopar, att resp. landsting lämnat anslag till museerna i Uddevalla och Växjö. För det senare museet hade f. ö. föregående månad landshövdingen Gunnar Wennerberg m. fl. utfärdat ett högstämt och detaljrikt upprop, som Länstidningen citerar i för Vänersborgs museum tillämpliga delar.

Till 1885 års landsting i Älvsborgs län insändes även genom Konungens befallningshavande ansökan om ett bidrag av 10.000 kr. till museibyggnaden, under villkor att i museet

skulle inrymmas en försäljnings- och utställningslokal för inom länet tillverkade slöjddalster.

Denna formulering har förmodligen tillkommit efter anvisningar av landshövding Sparre. Finansutskottet ställde sig emellertid avvisande och avstyrkte framställningen, vilken även avslogs av landstinget.

Länstidningen kommenterar avslaget 24 sept.:

"Denna utgång af frågan borde anses nedslående för oss venersborgare, men vi få trösta oss med att den man, som sagt a i detta för vår stad storartade företag äfven har makt och vilja att säga b, d. ä. att fullborda hvad han så frikostigt till generationers nytta påbörjat."

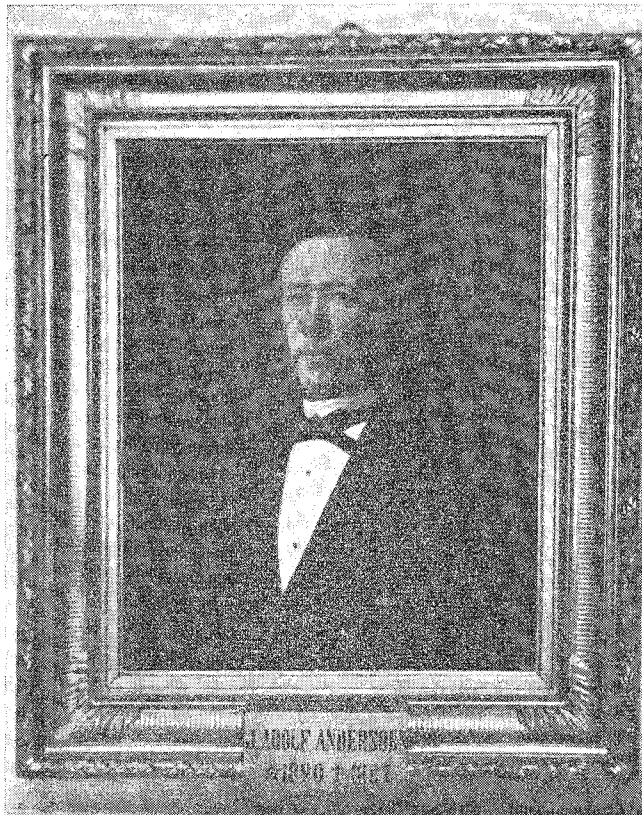
Men pengarna måste anskaffas, och därför utfärdades 7 dec. 1885 ett nytt upprop om insamling. Det hade samma lydelse, som det 3 år tidigare utfärdade, med det tillägget, att Kolthoffs förut nämnda intyg avtryckts.

Även våren 1886 anordnades "en liten tillställning med tablåer, sällskapsspektakel m. m.". Behållningen blev naturligtvis ej betydande — beloppet nämnes icke —, och snart måste museets grundare säga b. Det skedde i en skrivelse till stadsfullmäktige 12 nov. 1886, avtryckt i Cedergrens historik s. 23, med begäran att av sin fond få disponera 20.000 kronor.

Såsom förut berörts hade Adolf Andersohn redan år 1874 till Vänersborgs stad donerat 100.000 kr. men förbehållit sig, att han vid behov skulle få använda halva ränteavkastningen. Vid den utredning, som Drätselkammaren nu lät utföra, visade det sig, att hela räntebehållningen uppgick till 93.057 kr. 24 öre. Andersohns hälft skulle alltså utgöra 46.528:62, av vilket belopp dock utbetalats:

till flickskolebyggnaden	24.916:44
„ museiplantaget	3.265:30
„ omkostnader för fonden	2:80
	28.184:54

Av Andersohns del av avkastningen skulle alltså återstå 18.344:08. Men inom kort skulle till betalning förfalla räntemedel till ett belopp motsvarande skillnaden mellan begärda

JOHAN ADOLF ANDERSON.

Oljemålning 1873 av E. Perséus i Vänersborgs museum.

och beviljade beloppet. Drätselkammaren tillstyrkte därför, att den begärda summan skulle utbetalas, så mycket mera som de skulle "användas till ett för samhället allmännyttigt ändamål." Stadsfullmäktige beviljade även Andersohns framställning.

Några uppgifter om museets inredningsarbeten finnas icke bevarade. Sannolikt ha de stått under Andersohns direkta ledning, och handlingarna ha sedermera förkommit.

Så inträffar en sorglig händelse. I Länstidningen 23 maj 1887 läses:

SJUKDOMSFALL. Herr J. Ad. Andersohn, Vänersborgs donator, träffades i fredags morgon af ett slaganfall. Den sjukets tillstånd, som i går var något förbättradt, är i dag betänkligt.

Tidningens nästa nr, den 26 maj, meddelar, att A. är något bättre, men farhågor hysas ännu för hans tillstånd.

Den 27 maj avled Andersohn. I Länstidningens långa och varmt uppskattande nekrolog tecknas hans levnad och verk. Sedan han slutat sin affärsverksamhet i Vänersborg, företog han resor flera år i följd, i synnerhet till "österlanden". "Hvar han kom, gjorde han rikliga inköp af etnografiska konst- och slöjdalster, hvilka han under de korta uppehållen i hemmet ordnade och redan nu mognade hos honom tanken på ett museum i Vänersborg, hvilken tanke än ytterligare stärktes sedan den bekante Afrikaresanden Axel Eriksson till ett museum i sin födelsestad skänkt den stora afrikanska fögelsamling, som förhända är den fullständigaste som finnes."

De ständiga uttalandena om museets betydelse för slöjdundervisningen få delvis sin förklaring däri, att "han var en ifrare för slöjdundervisningen och har under många år varit en synnerligen nitisk medlem af tekniska skolans styrelse." Även i övrigt visade han sitt intresse, men "Förverkligandet af tanken på ett museum härstädes var emellertid fortfarande hans älsklingsidé, för hvilken han arbetade med den honom medfödda sega kraften och energien. Från alla håll samlade han museiföremål och sökte intressera allmänheten för museet."

När nu museibyggnaden stod färdig och "dess upphofsman äntligen skulle fått se sin käraste tanke fullbordad, kom döden emellan."

Under dödsboets utredning uppstod slitningar, och man befarade överklaganden samt ansåg sig ej kunna företaga något, förrän testamentet vunnit laga kraft.

Museets afrikanska samlingar hade under året erhållit ett värdefullt tillskott från Axel W. Eriksson, som "från Kap hitsändt omkring 600 afrikanska foglar, en samling fogelägg, samt några djurskinn. Bland foglarna som omfattar ungefär 180 arter, finnes flere ytterst sällsynta exemplar, som museet icke förut äger. Främst bland dessa ställer hr Eriksson den vackra törnskatan (*Linarius atricroceus*), mycket liknande *L. atrococcineus* och af hvilken förut icke finnes något mer känt exemplar än ett enda i museet i Kap."

Af dessa samlingar, som redan äro hit anlända, får dock museet icke för närvarande taga andra än de arter, som icke förut finnas, samt dubletter, om så erfordras. "Samtlige de öfrige föremålen skola i museet förvaras tills hr Eriksson framdeles återkommer hit, då flere af dem behöfvas för att med visshet bestämma de arter, som ännu äro obestämbara. Utan tvifvel torde det nu dröja länge innan nya underrättelser ingå från hr Eriksson, som under sin nu påbörjade långvariga och farliga färd följes af vårt samhälles varmaste välönsningar." (Länstidningen 9 juni 1887.)

Läroverksadjunkterna von Hackwitz och Bergin samt bankbokhållare Hj. A. Lindedal ordnade den afrikanska samlingen i en av museets salar och kunde hösten 1888 meddela stadsfullmäktige, att arbetet verkställes. Av brist på tillräcklig litteratur hade ett fåtal av fåglarna icke kunnat med säkerhet bestämmas. Man redovisade dock 16 mindre däggdjur, 849 fåglar av 346 arter, en större ödla, 5 skallar och en ägg-samling. Då från södra Afrika äro för närvarande kända 812 arter men museet endast har 346, finnes utrymme för komplettering. Eriksson hade emellertid på senare tiden skickat flera stora sändningar fågelskinn med önskan om komplette-

ring av museets samlingar. Ovanstående uppgifter ha lämnats av Länstidningen 19 nov. 1888, som slutligen meddelar, att fågelsamlingen är för allmänheten tillgänglig efter tillsgelse hos vaktmästaren.

Ordnandet av den kulturhistoriska avdelningen gick icke lika snabbt. Man hade avvaktat utgången av klagotiden över Andersohns testamente, och då någon klagan icke förts, motionerade herr Bergin vid stadsfullmäktiges sammanträde i nov. 1888, att samlingarna måtte ordnas och uppställas i museet.

Andersohns samlingar "hafva på utredningsmännens uppdrag genomgåts af artisten R. Callmander från Göteborg, som utgallrat de föremål, som anses tjänliga för museet, och katalogiserat dem. 'Det öfriga skall säljas på auktion.'" (Länstidningen 19 nov. 1888).

Gallringen utfördes emellertid högst otillfredsställande. Vänersborg museum fick sålunda vårvintern 1949 såsom testamenterisk gåva en av Georg Engelhart Schröder omkring 1715 utförd oljemålning. Denna målning återfinnes som nr 608 i en katalog över Andersohns tavelsamling och har av allt att döma sålts på sterbhusets auktion. I A:s katalog står antecknat att målningen tillhört Stockholms slott.

Utredningsmännen i boet, d:r Bylund och rådman Carlsson, utsågos nu av stadsfullmäktige att tillsammans med hrr Bergin, von Hackwitz och Lindedal ordna samlingarna. Samtidigt beslutade stadsfullmäktige skriva till läroverkskollegium och fråga, "om ej äfven läroverkets samlingar borde inrymmas i den nya museibyggnaden."

Kollegiets svarsskrivelse föredrogs i stadsfullmäktige 7 jan. 1889. "Kollegium tillstyrkte förflyttningen under följande villkor: att skolans samlingar ej sammanblandades med de öfrige, utan för skolans räkning förvarades i särskilda skåp, att skolans lärare och lärjungar få fritt tillträde till museet,

att brandförsäkringen å samlingarne besörjes af staden, att rektor blir själfskrifven ledamot af den blifvande museistyrelsen, hvarförutom kollegium väljer ännu en ledamot af nämnda styrelse samt att staden bekostade samlingarnes flyttning från den gamla till den nya lokalen." Förslaget mötte opposition från ledamöter, som bävade för att staden skulle ådraga sig framtida kostnader. En av dem förklarade, att hans "framtidstanke med museet vore att ingå till k. m:t med begäran om att få mot öfverlämnande af detsamma tillbyta sig gamla läroverkshuset, hvilket, om gymnastikhuset flyttades öfver till prästtomten, af staden kunde disponeras och möjligen användas till bostad för kyrkoherde och rektor. Frågan bordlades." Märkas bör att man till bostad ville använda den byggnad, som, enligt Länstidningen 26 nov., vid stadsfullmäktiges sista sammanträde av en talare ansetts "helt och hållet olämplig för det föreslagna ändamålet (d. v. s. till flickskola), emedan densamma wore så fuktig, att barnens hälsa skulle taga skada".

En fördel med ovannämnda byte vore även, att "vården av samlingarna" kunde anförtros läroverkets vaktmästare, för vilken bostad finnes i museet.

Vid frågans förnyade behandling beslutade stadsfullmäktige godtaga kollegiets villkor "med undantag för assuransen vilken borde bestridas av skolans medel." (Länstidningen 12 febr. 1889.)

Trots att de kulturhistoriska samlingarna ännu icke ordnats, kunde museet sända en samling ryska spetsar till Handarbetets Vänners utställning i Arvfurstens palats i Stockholm. Spetsarna voro av två slag, det ena breda från Nischnij-Nowgorod, det andra smalare från guvernementet Wiätka. De hade skänkts av en svensk ingenjör, som någon tid vistats i Ryssland.

"Hvem är Venersborgs museum och hvem äger att tillsätta dess styrelse?" Med dessa ord inleder en insändare i Läns-tidningen 12 mars 1889 en artikelserie om Venersborgs mu-seum.

Då det visat sig, att man till och med inom stadsfullmäktige stått undrande och spörjande härom, kräver frågan här ovan en utredning och ett svar. (Insändaren har som signatur * * *, bakom vilken säkerligen Hj. A. Lindedal döljer sig. Den initierade framställningen tyder härpå).

HJALMAR A. LINDEDAL.

Inledningsvis skildras Axel W. Erikssons livsöde, huru han år 1864 vid 18 års ålder for till Afrika och huru han där skapat sig en oberoende ställning. Vid ett besök i hemlandet efter tio års frånvaro kom han .

att berätta, att han dels själf under sina talrika jagtex-peditioner och dels genom särskildt legda jägare gjort allt för att öfverkomma så många exemplar som möjligt af Syd-Afrikas rika fauna och att han därigenom förskaffat sig en i alla afseenden dyrbar fågelsamling, förvarad i hans nya hem Omaruru i Damara. Sedan han dit återvändt, tog undertecknad sig friheten föreslå, att samlingen blefve skänkt till härvarande läroverk, hvars lärjunge han varit. Detta förslag vann icke blott hans bifall, utan utlofvade han äfven en större summa till samlingens uppstoppning och uppställning, såvida läroverket anskaffade en lämplig lokal. Som dock

läroverket aldrig uppfyllde detta villkor, så kunde heller aldrig fågelsamlingen blifva dess egendom.

När herr J. Ad. Andersohn några år därefter af insändaren fick kännedom om fågelsamlingen och dess öde, mögnade hos honom — just i följd af hr E:s föreskrift — idén att bygga ett prydligt museum åt så väl denna samling som hans egna talrika samlingar. Huruvida han förut för de senare tänkt att bygga ett museum är obekant, men om så varit, tyckes han allt dittills hafva öfvergifvit denna tanke. Helt annat blef förhållandet nu, då han kunde visa på herr E:s i så många afseenden värdefulla samling och med denna som en sköld framför sig kunde tråda inför allmänheten och söka intressera den för ändamålets vinnande. För den skull blef herr E., då han ånyo gästade Sverige år 1883, underrättad om den förändrade situationen och utsatte han äfven därför i sitt då öfverlämnade gåfvobref, att hans samling skulle tillhöra Venersborgs stad och elementarläroverk.

Hvad beträffar de efter herr A. efterlämnade samlingarne hade han, beklagligt nog, icke vid sitt plötsliga frånfälle efterlämnat några tydliga föreskrifter eller gjort någon förändring i sitt tolf år förut upprättade testamente, som föreskref, att skolan ägde rätt att ur hans samlingar taga hvad som för dess museum vore lämpligt. Härvid är likväl att observera, att vid testamentets upprättande intet Venersborgs museum fans, att herr A., hvars plan med all sannolikhet var att öfverlämna museet fullt färdigt till staden, till en och hvar yttrande, att museet skulle blifva stadens egendom och att staden icke för detta skulle betungas med några utgifter, att museets grundtomt är stadens samt att allmänhetens bidrag äro skänkte till Venersborgs stad och icke till skolans museum. Ett ytterligare bevis för att äfven herr A:s samlingar skulle tillhöra staden och läroverket, men i främsta rummet staden, är att det just var herr A., som hade uppsatt herr E:s gåfvobref, och icke kunde han för den ena samlingen låta föreskrifva något som icke äfven skulle gälla för den andra eller hans egen. För öfrigt bör väl i detta fall donators blotta önskan, äfven om denna blir förenad med en utgift, som dock — må man aldrig glömma det! — i rikligt mått blifvit staden godtgjord och snart ännu rikligare kommer att blifva den godtgjord ur Andersohnska donationsfonden, väga så tungt, att den för museets framtid blir lag.

Skulle, såsom föreslagits, samlingarne ställas under skolans vård, skulle detta för museet innebära en icke ringa fara.

Under skolans nuvarande styrelse kan en sådan omöjligen komma i fråga, men hvad framtiden kan bära i sitt sköte är för ovisst, för att ett förhastande bör få ske. Skolans angelägenheter handhafvas nämligen af dess kollegium, om hvars åtgöranden den utanför stående svärfvar i en fullständig okunnighet. Genom museets öfverlämnande till skolan skulle därför staden icke blott beröfva sig kontroll utan skulle antagligen äfven eforus och domkapitlet i Skara, hvilka äro härvarande elementarläroverks* högsta myndighet, äfven blifva högsta myndighet för en Venersborgs stad tillhörig egendom. Om så blefve, skulle detta i sin ordning kunna föranleda till många obehag och förvecklingar, hvilka naturligen försvinna, om stadsfullmäktige tillsätter en styrelse, om skolan däri blir representerad och skolan således i den kan bevaka sina rättigheter.

Å andra sidan sedt kan det icke gerna nekas, att det i hög grad skulle vara orättvist att, som en talare inom stadsfullmäktige yttrat, icke låta skolan i afseende å museet "få in hela handen". Denna orättvisa framgår mer än tydligt af det föregående, ty skolan äger del i samlingarne och detta ännu mer, då dess egna samlingar enligt beslut blifva förenade med museets. Förhållandet mellan staden och skolan ordnas för den skull och med fullt fog bäst på så sätt, som ock af kollegium och rektor föreslagits, eller att kollegium i den blifvande styrelsen, hvilken ju af stadsfullmäktige kan bestämmas t. ex. till 5 å 7 personer, får säte och stämman genom två sina medlemmar, af hvilka rektor är en. Tanken, som herr A. hyste, att stadsfullmäktiges och drätselkammarens ordförander samt stadens borgmästare skulle vara själfskrifne ledamöter i museistyrelsen, kan icke vara att förorda, ty dessa platser kunna ju framdeles blifva besatta med personer, som icke alls intressera sig för museet och dess väl.

I andra artikeln, den 15 mars, skildras inledningsvis J. Ad. Andersohns besvikelser och det motstånd han mötte under sina strävanden för museet.

Sedan tanken att bygga ett museum blifvit ett oryggligt beslut, vände sig herr A. till länets dåvarande höfding med anhängan, att denne måtte ställa sig i spetsen för företaget. Som var att vänta, gick greve Sparre, som alltid hade sitt läns bästa för ögonen, genast in på nämnda förslag, men, storslagen som vanligt, förkastade han herr A:s blygsamma plan att

uppföra ett hus för 30,000 kr., hvaraf den senare förbundit sig att tillskjuta hälften. Ett för bortåt dubbla summan borde anskaffas, emedan det icke skulle afse det närvarande utan äfven framtiden, och garanterade grefve S. för en lycklig utgång. Härefter, sedan så blifvit planerad, riktades till allmänheten det bekanta uppropet, dateradt den 7 dec. 1882 — — — —.

Uppropet mottogs av många med varmt intresse, och insändaren nämner "den alltid frikostige mecenaten Oscar Dickson, Aug. Abrahamson, kapten Berg m. fl." samt de tidigare omnämnda festarrangörerna.

På andra håll och där man minst hade väntat det rönt det blott liknöjdhet och köld. Obehagligt berörd häraf fortsatte likväl herr A. sitt värk, men råkade härunder för en ingången borgen förlora en mycket stor summa, hvilket tvang honom att med ökad energi vända sig mera direkt till stadens innehållare. För denna sin hänsynslöshet, som det kallades, fick han uppbära mycket obehag, som han dock, då han icke ville yppa skälet för sin enträgenhet, bar med någorlunda jämnmod."

I fortsättningen redogöres ingående för olika förslag till plats för museibyggnaden och iordningställande av den utsedda tomten. I samband med beskrivningen av museibyggnaden nämnes, att byggmästare A. Krüger uppfört även museet Valand i Göteborg, "vilket dock är större."

Samlingarna skildras utförligt, och början göres med de afrikanska fåglarna, vilka ställts upp i den sal, där de fortfarande förvaras. Det ekonomiska värdet anges av insändaren till lägst 100.000 kronor.

I fråga om Andersohnska samlingen nämnes endast enstaka föremål, bl. a. taylor av svenskarna Hörberg, Marcus Larsson, Vickenberg o. a.

Slutligen beröras museets ekonomiska villkor. Det hade till och med sagts, att museet skulle bli "en kräfta" för staden. Men det anses icke så farligt, "ty skillnaden i inkomster och utgifter om året kan icke bli mer än högst 750 kr."

I alla ekonomiska funderingar om museet synes det vara en utgångspunkt, att stadens skattemedel icke skola tagas i anspråk.

Ordnandet av Andersohns samlingar blev mycket tidskrävande. Erikssonska samlingen ordnades i huvudsak av von Hackwitz, och detta skedde snabbt och på ett sätt, som ännu icke krävt någon nämnvärd ändring. Men när det gällde att ordna den kulturhistoriska samlingen, behövdes åtskilligt längre tid. Arbetet rönt härvidlag icke odelad uppskattning. Länstidningen 22 nov. 1889 klagar sålunda över att för en del målningsarbeten hantverkare införskrivits från Uddevalla, då arbeten kunnat utföras av stadens målare.

Missnöjet över att museet icke öppnades, tog sig uttryck i en ordrik och delvis skarp insändare i Länstidningen 15 juli 1890. Särskilt klandrades här läroverksadjunkten P. G. Bergin, "som åtagit sig hufvudbestyret med samlingarnas uppsättande", och den utförda gallringen av Andersohnska samlingarna.

Insändaren besvarades i Länstidningen 25 juli 1890 av Hj. A. Lindedal, som i nästan allt gav insändaren rätt. Redaktionen tackade för L:s svar och underströk önskemålen ytterligare. Lindedal anmärkte framför allt på att Bergin hängt tavel-samlingen i norra övre salen i st. f. i vestibulen, vilket museikommittén beslutat. Man räknade nämligen med att den norra övre salen kunde behövas för tillfälliga konstutsällningar. "Detta ingick äfven i ursprungliga planen för museet och den planen är så god, att den icke bör glömmas."

"Äntligen!" börjar Länstidningen en artikel om Vänersborgs museum den 30 jan. 1891. Museet har nu ordnats och öppnas snart för allmänheten. Tidningen presenterar därför samlingarna på ett detaljerat sätt. Inledningsvis nämnes, att hedern för museets tillkomst i första rummet tillfaller "den numera aflidne J. Ad. Andersohn". "I andra rummet och i jämbredd" med honom står Axel W. Eriksson. Bland övriga

givare av föremål nämnes "generalkonsul O. G. von Heidenstam i Alexandria, ingenjör E. L. Albert å Strömsberg vid Trollhättan samt professor A. E. Nordenskiöld".

Den första avdelningen, som skildras, är tavelsamlingen, vilken utökats genom Nationalmusei år 1887 lämnade deposition och vilken tydligt utverkats av Andersohn. Länstidningen riktar anmärkningar mot hängningen, som ej enligt Andersohns önskan koncentrerats till hallen.

Därnäst presenteras Erikssonska fågelsamlingen och "Elementarskolans samlingar", båda i samma lokaler som nu. Älgen och älgkalven förvaras i ett av smårummen, men äro olyckligvis mindre väl uppstoppade. Men varför måste tidningen omtala, att arbetet utförts i Uddevalla?

Vid beskrivningen av den egyptiska samlingen får man veta, att denna är skänkt av generalkonsul O. G. von Heidenstam, förutom den större kistan, "som herr v. H. förmått den italienska konstsamlaren Pugioli i Alexandria att förära museet".

Den mineralogiska samlingen, i samma rum som nu, har grundlagts av Andersohn, men "är i betydlig mån riktad af professor Nordenskiöld med malmer och skiffer, samlade på dennes Grönlandsfärder, samt af ingenjör Albert med dito från Ryssland."

De Andersohnska samlingarna upptaga trenne salar i övre våningen. Porslins-samlingen ådrager sig måhända den största uppmärksamheten, men man nämner även "det finfina lilla skåpet i svart och guld, som tillhört Karl XV", och åtskilligt av kuriosasamlingen. Slutligen beskrives ingenjör Alberts ryska samling och lantbruksmuseet, varefter ordnandet av konstsamlingen ånyo kritiseras. Den kommitté, som haft hand om samlingarnas ordnande, säges nu bestå av von Hackwitz, som utsetts av läroverkets kollegium, samt Bergin och Lindedal, vilka utsetts av stadsfullmäktige.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde den 20 febr. 1891 redovisade kommitterade för sitt arbete, vilket de nu avslutat. Museet kunde öppnas, trots att katalog icke upprättats, vilket skulle kräva mycket arbete "och draga ut på tiden". Orsaken till dröjsmålet med samlingarnas ordnande uppgavs bero på att bl. a. särskilda monstrar tillverkats efter från Nationalmuseum erhållna modeller.

"Stadsfullmäktige beslöto att för museet tillsätta en styrelse af fem personer, af hvilka nämde korporation utser tre ledamöter och lärovrätskollegium en, hvarjämte rektor är själskrifven ledamot. Styrelsen utser inom sig en eller två intendenten att utöva närmaste tillsynen öfver museet.

Till styrelseledamöter utsågos af stadsfullmäktige borgmästaren Sandberg, lärovrätsadjunkten Bergin och bankbokhållaren Lindedal.

Styrelseledamöterna valdes för tre år att utgå en hvarje år med början för den som erhållit lägsta röstetalet."

Läroverkets kollegium valde läroverksadjunkten von Hackwitz, varjämte rektor G. Th. Bergman var själskrifven ledamot.

Sedan styrelsen nu tillsatts, hoppades Länstidningen, att museet "snarast blir tillgängligt för allmänheten. I afseende härå vilja vi erinra om stiftarens, framl. Joh. Ad. Andersohn, vid flerfaldiga tillfällen uttalade åsikt, att detsamma i görligaste måtto skulle blifva utan afgift upplåtet för allmänheten. Vi förmoda att styrelsen med behjärtande häråf går i författning om att museum en å två gånger hvarje vecka kommer att utan erläggande af inträdesavgift hållas öppet för en hvar, som vill bese det."

I fråga om inträdesavgiften följde styrelsen icke helt Länstidningens önskemål. Den 10 mars meddelade tidningen, att museet tills vidare skulle hållas öppet tisdagar och fredagar kl. 11—1 mot en avgift av 25 öre pr person samt söndagar kl. 1—3 avgiftsfritt. "Dock kommer att under de första sönda-

garne upptagas en afgift af 10 öre (!) för att hindra en allt för stark tillströmning och därigenom möjligen uppkommande trängsel och skadegörelse, ett beslut som vi anse vara all-

Venersborgs museum

hålls öppet för allmänheten från och med den 13 dennes under följande tider:

fredagar och fredagar kl. 11–1 middagen mot inträdesavgift af 25 öre pr person

och söndagar kl. 1–3 a. m. mot inträdesavgift af 10 öre dito.

Pränklings äga efter tillägelse hos vaktmastaren tillträde afven på andra tider mot inträdesavgift af 25 öre pr person.

Mindre barn få endast i sällskap med äldre personer besöka museet.

Styrelsen hyser den förhoppning, att allmänheten väl aktar såväl lokalerna som de utställda föremålen. Särskildt erinras de besökande att väl efterse skodon och utlagda mattor, att allmänna kläppar och paraplyer i vestibulen samt att ej stöja mot locken af bord och montrar.

Venersborg den 11 Mars 1891.

STYRELSEN.

ANNONS I TIDNING FÖR WENERSBORGS STAD OCH LÄN
DEN 13 MARS 1891.

deles i sin ordning. Sedan den första nyfikenheten blifvit tillfredsstäld kommer ingen afgift att om söndagarne upptagas.”

Så kunde då museet slå upp portarne den 13 mars 1891.

NILS IVAN SVENSSON.

Med förestående uppsats av landsantikvarien N. I. Svensson inleder Vänersborgs Söners Gille ett samarbete med stadens museum. Fullgörandet av denna nya uppgift för årsskriften är värdigt Gilllets ändamål. Det är Gillet angeläget att på detta sätt få stödja museets för hemstaden och bygden viktiga verksamhet.

ÅRSSKRIFTSNÄMNDEN.

ÅRSKRÖNIKA 1948.

Vovv!" sa' Gunnar, "Vovv!", sa' Folke och även jag "vovvade". Denna ritual, som tillämpas vid inmundigande av hem-brygd punsch, utövades onsdagen den 20 december i huset nr 1 vid Korsgatan här i staden vid ett relativt givande informationsmöte angående händelser och förhållanden i staden anno 1948. "Allting är relativt", sa' min gamle matematik-lärare David Martin, redan innan Einstein fått nobelpriset för den upptäckten, och när jag säger relativt givande, så är det mot bakgrunden av förra årets informationsmöte, vars resultat var omvänt proportionellt mot antalet deltagare. Detta med informationsmöten är, som tidigare framhållits, vid upprepade tillfällen beroende på det absurda förhållandet, att krönikeskrivaren är bosatt annorstädes än på platsen för handlingen. Av anledningar, vilka icke här skola redovisas men i vilka glömskan spelar en framträdande roll, har jag dessutom uraktlåtit att prenumerera på lokaltidningen E. L. A., och hänvisas därför under året till de lösnummer, som sporadiskt inköpas av min fru. Under året har av någon underlig ödets skickelse dessa lösnummer lagt huvudsakligen vid korrespondenser från Brålanda och Väne Åsaka, i och för sig synnerligen intressanta men föga lämpade för mina behov. Innan jag drar undan ridån för denna årskrönika, är det på sin plats att jag, liksom det brukas i enklare svenska filmer, framför ett tack till dem, som lämnat värdefullt bistånd vid verkets tillkomst — i detta fall i ingressen omnämnda tven-

ne herrar. Däremot kan jag inte som i amerikanska filmer utfärda någon garanti för att personer och händelser, som omnämnas i denna krönika sakna förebilder i verkligheten. De meningar däremot, som eventuellt komma att uttalas, stå emellertid helt för författarens räkning. Missnöjesyttringar böra därför riktas till mig och inte till mina interlokutörer.

I senast inköpta lösnummer upptäcker jag, att E. L. A. måste sakna korrespondent i Uddevalla. Inte ett ord om grannstadens 450-årsjubileum. Och ändå var Oscar Andersson där med adress och vas och blommor och utmärkt tal. Bland övriga prominenta personer märktes tre statsministrar, ett statsråd och en landshövding. Men som sagt, inte ord där om i E. L. A. Och ändå lär vi väl få gemensam gräns vid Risån, vad det lider. Vilket inte torde bli fallet mellan Vänersborg och Väne Åsaka, såvida inte staden fortsätter att uppsluka landskommuner i samma takt som hittills. I så fall kan det kanske tänkas bli bondeförbundsmajoritet i stadsfullmäktige.

Ska man tro Bruno Sterner, så torde det emellertid inte vara nödvändigt att inkorporera ytterligare jordbruksbygd, för den händelse det är försörjningssynpunkter, som anlägges på frågan och därvid då särskilt potatisodlingen. Dylik odling lär med fördel kunna bedrivas i östra Gasverksgatan, som har vissa naturliga förutsättningar att omedelbart tas i bruk som potatisåker. Säger man; jag vet inte, för, uppriktigt sagt, de gator jag trafikerat på senare tid äro ovanligt förnämliga trafikleder. Och jag har jämförelsematerial.

Trots byggkvoter och dylika mindre trevligt trassel byggs det alltså nya hus av skiftande storlek och för olika ändamål. En del tas i bruk utan ceremonier, en del invigas av stadens borgmästare, vars ämbetsbörda därmed ökas, så att tiden inte medger Luciakröning. Denna förrättades i år med den äran av lektor Munthe — ingen behöver därefter sväva i okunnighet om Luciamytens uppkomst. För att återknyta till

redogörelsen för byggnadsverksamheten bör det omnämnas, att posten flyttat in i nya fina lokaler med stort antal expeditionsluckor, av vilka de flesta lär ståta med anslaget "stängt", trots att allmänheten får stå på post i kön för att inte missa chansen att inom föreskriven tid utfå barnbidrag eller inbetala B- och C-skatter. Detta sker dock antagligen i två olika luckor; staten ger i den ena och tar i den andra. I samma hus utminuter de alkoholhaltiga drycker, som enligt förbudande ska få köpas fritt, när de rusdryckssakkunniga — majoriteten i kommittén kan nog knappast kallas sakkunnig, om man ska vara petnoga — bli färdiga med sitt betänkande. Måhända är det därför, som systembolaget utvidgat lokalerna.

Telegrafverket har köpt gamla slöjdskolan, vartör det inte dröjer länge innan riksbanken sitter ensam i sitt hus vid Hamngatan. Man kan väl inte förutse, att riksbanken behöver utvidga sina lokaler; det förefaller i vart fall föga troligt, då ju den svenska kronan blir mindre och mindre, såvida inte nye riksbankschefen Böök uppe i Stockholm finner på något botemedel, som återställer kronans värde och fyller valven med valutor. Men det återverkar väl inte på vänersborgskontoret i högre grad, än att Flensburg kan få sina åtrådda bibliotekslokaler i samma hus.

Sparbanken gör en del av insättarnas pengar räntebärande genom att bygga om sitt hus och göra tre våningar av tidigare två inom samma byggnadskropp, ett utmärkt exempel på sund sparsamhet.

Den sal, där rätt skipas och visa beslut fattas — nämligen rådhusalen — står nu färdig efter genomgripande ombyggnad. Här bänkas nu magistrat med nyvalda nämndemän och stadens fullmäktige i skinnklädda stolar, medan fru Justitia blickar ner på församlingen. Både magistraten och stadsfullmäktige ha lyckligtvis ordförande, som inte försvinner i den höga stol, som krönes av stadens vapen. Och slutligen mö-

tas forntid och nutid på de etsade fönster, där klaffbron och domarringen vid Storegården skyddar stadens styresmän för profan insyn.

Elektrifieringen av Herrljungabanan fortskrider, stolpar har rests och Edsbron ska höjas. I samband därmed har man kommit på den idén att Södra Järnvägsgatan borde avskaifas — huruvida trafiken till och från fastigheterna skulle ombesörjas med helikopter har jag inte fått riktigt klart för mig, men det har mindre betydelse nu, eftersom kungen anser att gatan bör vara kvar. Och därmed får väl Väg och Vatten och byggnadsnämnden nöja sig till glädje för Viktor Hansson m. fl. medlemmar i Vänersborgs söners gille. När vi nu sysslar med stadsplanefrågor, kan det förtjäna påpekas, att Belfragegatan skall utläggas i andre åldermannens trädgård.

Omgivningen kring gamla svängbron — vad den nya bron kallas vet jag inte — börjar att återta ett hyfsat utseende. Till Strömsborg kan man åter gå den gamla vana vägen, men skulle förtäringen för en och annan giva anledning därtill, finns fortfarande möjligheten att återvända bakvägen, som får anses vara mindre riskfylld men däremot saknar alla skönhetsvärden.

Den tiden är förbi, när eldsvådorna till stor glädje för det unga Vänersborg kungjordes genom kanonskott, och Krös-Erik gjorde övningshopp i brandsegel på torget. Inte heller behöver "Kalle Trollhätta" kila utryckningsbilen i förväg och visa var brandposterna är till finnandes. Nu ska det bli fast brandkår för att bekämpa den röde hanen. Trots att den gamla kåren skött sig finfint och sagde hanes framfart betydligt minskat detta år. Enligt uppgift ur tillförlitligaste källa — d. v. s. Mångberg — har det bara varit 60 utryckningar 1948 (noteringen per 20/12) mot 143 förra året.

Det talas om att vattnet vid "Jakoben" inte skulle passa att bada i, och man ifrågasätter att avlysa holmen som badplats.

Hade "Kalle Brebis" levat nu, skulle han säkert ansett detta vara ett så graverande ingrepp i stadsbornas fri- och rättigheter, att han inte lämnat någon möda ospard för att få vattnet godkänt som badvatten. Om det fortfarande finnes sådana "Jakoben"-entusiaster låter jag vara osagt, men säkert är, att något av det gamla Vänersborg försvinner, när allt badliv vid Skräcklans stränder upphör. Jo, jag vet, att det finns ett bad, där gamla kallbadhuset låg, men det blir aldrig detsamma som Skräcklans nordsida. Så nu blir vänersborgarna hänvisade att buss- eller Poseidon-ledes ta sig till Ursand och bada strandbad. Vilket ingalunda bör vara att förakta.

Vårt sändebud i Addis Abeba, Sune Wetterlundh, har återvänt men fått sådan smak för sydligare nejder, att han beger sig till Malmö som t. f. landssekreterare. Innan dess och i anslutning till denna stämma har han lovat ge oss några glimtar från Abessinien. Om han därmed kommer att animera andra av gilletts medlemmar att erbjuda sina tjänster hos det svensk-sinnade etiopiska majestätet återstår att se.

Gilletts angelägenheter har skickligt handlagts av styrelsen vid två sammanträden och dessutom ha ett par, men knappast flera, av de gemena medlemmarna varit närvarande vid årsmötet och beviljat styrelsen ansvarsfrihet. Förr sköttes den uppgiften av gamle Isidor Dahlqvist; hans mantel har nu axlats av Folke Wikström. Med ett så obegränsat förtroende bör styrelsen med förtröstan motse omval inom några minuter.

Omvald blev också president Truman, fast ingen annan än han själv trodde det möjligt, och Gallup fick stå där med skammen och Dewey. Vem som segrade i andrakammarvalen i höst, där om tvista fortfarande Erlander och Ohlin. Men Erlander är statsminister, och i kanslihuset regerar dessutom Wigforss och alla de andra kända herrarna samt fru Karin Kock. Och i konseljen presiderar Gustaf, Sveriges, Götes och Wendes nit-

tioårige monark. Det är bara Gjöres som fått nog av folkushållning och bilaterala handelsavtal och tagit sin Mats ur skolan. För den minskade import och ökade export, varom man drömmer, sörjer i stället Kinna-Eriksson — en syssla, som ingen lär avundas honom.

Vi reformerar och planerar allt vad vi hinner. Barnbidrag och höjda folkpensioner äro redan verklighet, sjukvårdsväsendet ligger i stöpsleven och likaså skolväsendet. Här ska bli medborgarskola — varför duger nu inte den gamla hederliga benämningen folkskola? —, alla tar realexamen, föregången och efterföljd av kategoriklyvningar härs och tvärs. Landet skall därefter kunna sätta rätt man på rätt plats i alla situationer; specialiseringen blir så högt uppdriven, att allmänbildningen kanske får sitta emellan. Måtte bara inte svenska folket efter skolreformen bli en samling robotar — högeffektiva men enkelspåriga. Nu ska jag inte fortsätta med skolväsendet en rad längre, för jag har antagligen redan presterat sådana klavertramp, att gillesbrodern och sekreteraren i skolkommissionen Stellan Arvidson, om han läser det här, kan begärat sitt utträde ur gillet med hänvisning till krönikeskri- varens ovederhäftiga skriverier. Vilket vore mycket beklagligt — inte bara för femmans skull.

Världen utanför våra gränser är full av oro. Europa är en häxkittel, där maktbegär, imperialism och ideologier blandas till en farlig brygd. I Tyskland pågår det kalla kriget mellan öst och väst, och någon fredlig lösning kan icke skönjas. I Kina får marskalk Chiang Kai-shek vika för de kommunistiska truppernas anstormning. Marskalk Tito lurpassar i Jugoslavien och Franco i Spanien.

I Palestina strider allttjämt judar och araber. Fridsfurstar ha aldrig varit väl sedda i det heliga landet, därom fick vi en smärtsam påminnelse, när budet nådde oss, att Folke Bernadotte fallit för en judisk mördarligas kulor. Julbudskapet

om frid på jorden och människorna en god vilja förblir genom tiderna en utopi, för vars förverkligande många ädla män offrat sina liv.

Vi firar julen mot bakgrunden av en värld i upplösning, resultatet av vettvilliga och hänsynslösa ledares förakt för människovärdet. Om morgondagen veta vi intet. Låt oss dock hoppas, att denna morgondag måtte bli ljusare, än vad orosmolnen båda; det är den nyårsönskan, med vilken jag avslutar denna krönika anmandag jul 1948.

ELOV NORDÉN.

MINNESRUNOR 1948.

"Bort gå de, stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld."

Liemannen har i år skördat fyra av våra gillesbröder. De hade alla passerat livets solhöjd och, var i sin stad, i sin gärning gjort sin hemstad heder.

f. Telegrafkommissarien AXEL JOHANSSON avled i Kalmar den 20 januari 1948. Han var född i Vänersborg den 21 september 1871 och avlade studentexamen vid härvarande läroverk 1891. Efter ytterligare utbildning antogs han påföljande år till e. o. assistent vid telegrafverket och befordrades redan 1903 till telegrafkommissarie, först i Enköping och 1907 i Lysekil, varifrån han 1912 förflyttades till Umeå för att år 1923 tillträda befattningen som telegrafkommissarie i Kalmar, där han verkade till år 1937, då han avgick med pension. Under sin 45 år långa

telegrafmannabana gjorde den dugande tjänstemannen rika insatser i sitt verks väldiga utbyggnad. Med nit tog han vara på telegrafverkets intressen, samtidigt som han gick allmänheten tillhanda med råd och dåd. För kommunala o. d. angelägenheter synes Johansson ej hava haft in-

tesse. Stillsam och lugn till sitt sätt beskrives han såsom varmt avhåll-
len av dem, med vilka han kom i beröring. — Johansson inträdde i Väners-
borgs Söners Gille först år 1929.

Majoren WILLIAM af SANDEBERG avled i Gö-
teborg den 30 mars 1948. Född på Sjötorps
egendom i Västergötland den 25 november 1874
blev han student vid Vänersborgs högre all-
männa läroverk år 1892. Tre år senare under-
löjtnant vid Göta artilleriregemente, passerade
han där graderna, för att år 1924 avgå ur aktiv
tjänst med majors grad. Efter avskedstagandet
ägnade sig af Sandeberg åt skilda allmänna värv.
Sålunda var han i många år ordförande i taxe-
ringsnämnder och allmänt ombud hos sparbanker
i Göteborgs och Bohus län. Han efterlämnar ett
aktat minne. — Af Sandeberg var en av våra allra äldsta medlemmar och
inträde i Gillet redan i dess begynnelse eller år 1907.

f. Lasarettsläkaren OLOF LUNDBLAD avled i
Vänersborg den 27 maj 1948. Han var född i
Uppsala den 28 juli 1867, blev student i Malmö
år 1885, med. kand. i Lund 1892 och med. lic.
1896. Efter tjänstgöring vid skilda lasarett kom
Lundblad till Vänersborg såsom vikarie för den
mångårigt tjänstledige lasarettsläkaren Leonard
Grundberg och blev år 1907 själv innehavare av
den länge odelade lasarettsläkartjänsten vid Vä-
nersborgs lasarett, vilken tjänst han innehade i
25 år. D:r Lundblads läkargärning är oss alla
så välbekant, att den här icke tarvar närmare
beskrivning. Den ädle mannens och skicklige läkarens gärning och per-
son har överallt och hos alla väckt beundran och tacksamhet. — Olof
Lundblad har skänkt glans åt det samhälle, där han satts att verka. Vä-
nersborgs Söners Gille hedrade honom år 1919 med medlemskap och
detta redan innan våra stadgar uttryckligen medgav inval av andra än
här födda eller fostrade.

f. Stationsföreståndaren HERMAN JÖHNSSON
avled i Göta den 29 november 1948. Han föddes
i Stora Mellby den 3 juli 1871 men kom i unga
år till Vänersborg. År 1897 anställd vid Berg-
slagsbanan befordrades Johnsson två år senare
till stationsförman och år 1910 till stationsfö-
rstandare i Prässebo, varifrån han år 1914 för-
flyttades till Göta, där han tjänstgjorde till in-
trädd pensionsålder. Johnsson verkade även un-
der många år som kontrollör vid brännvinstill-
verkningen vid Göta sulfatbränneri. — Han in-
trädde i Vänersborgs Söners Gille år 1927.

*Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra, då sol gått ner.*

*Skuggorna breda sig om dem,
vilan är djup och lång,
Domnande kvällsvind söver dem,
susar sin vaggande sång.*

Vänersborgs Söners Gilles styrelse- berättelse för år 1948.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten under år 1948:

Gillet har under året varit samlat till årsstämma den 31 mars och till högtidsstämma annandag jul. Till den senare hade 52 av Gillets medlemmar infunnit sig. Förste åldermannen höll därvid föredrag över ämnet: "Intervju med stadssekreteraren Gudmund Persson om förhållandena i Vänersborg på 1650-talet."

Gillet årsskrift har under året utkommit med sin sjuttonde årgång och tillställts samtliga medlemmar.

Ur "Knut Hernströms Understödsfond" hava utdelats två julgåvor, ur "Major Oscar Wenerströms Understödsfond" likaledes två julgåvor och ur Gillets allmänna kassa en julgåva.

Medlemsantalet utgjorde vid 1948 års utgång 383, varav 10 ständiga medlemmar. Under året hava 4 ledamöter avlidit, 2 avförts på grund av stadgeföreskrift, 1 utträtt ur Gillet och 11 tillkommit.

Beträffande ålderdomshemmet med tillhörande fond hänvisas till fastighetsföreningens särskilda styrelseberättelse.

Över Gillets allmänna kassa och övriga fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Behållning från år 1947	1.808:76
Årsavgifter	1.491:—
Försålda årsskrifter	43:—
Försålda 25-årsnålar	12:—
Ränta	22:94 1.568:94
Kronor 3.377:70	

Bidrag till kostnaden för årsskriften	749:—	
Julgåvor	50:—	
Inköp av fotografier	27:30	
Kostnader i samband med gillestämmor	79:—	
Lokalhyror	174:25	
Kransar och blommor	168:50	
Bankfack	10:—	
Annonser	13:32	
Trycksaker	41:—	
Porto och telefon m. m.	239:15	1.551:52
Behållning till år 1949: Innest. i bank	1.178:95	
Innest. å postgiro..	2:90	
Kontant i kassan ..	644:33	1.826:18
	Kronor	3.377:70

2. VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGSFOND:

Behållning från år 1947	3.782:14
Ränta	94:55
	Kronor 3.876:69

Behållning till år 1949: Innestående i bank .. Kronor 3.876:69

3. NAMNKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNES FOND:

Behållning från år 1947	592:32
Ränta	14:80
	Kronor 607:12

Behållning till år 1949: Innestående i bank .. Kronor 607:12

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1947	2.056:98
Ränta	66:74
	Kronor 2.123:72

Julgåvor		55:—
Behållning till år 1949: Obligationer	2.000:—	
Innest. i bank	68:72	2.068:72
	Kronor	2.123:72

5. HJALMAR A. LINDEDALS MINNES FOND:

Behållning från år 1947		4.106:39
Kursvinst	5:—	
Ränta	134:05	139:05
	.. Kronor	4.245:44

Kostnader vid obligationsköp		26:—
Behållning till år 1949: Obligationer	4.000:—	
Innest. i bank	219:44	4.219:44
	Kronor	4.245:44

6. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1947		3.267:88
Kursvinst	2:50	
Ränta	102:35	194:85
	Kronor	3.372:73

Kostnader vid obligationsköp	13:—	
Julgåvor	50:—	63:—
Behållning till år 1949: Obligationer	3.000:—	
Innest. i bank	309:73	3.309:73
	Kronor	3.372:73

7. WILHELM och NORA MALMBERGS DONATIONSFOND:

Behållning från år 1947		10.945:10
Ränta		322:44
	Kronor	11.267:54

Stipendier till elever vid folkskolan	100:—	
Behållning till år 1949: Obligationer	10.000:—	
Innest. i bank	1.167:54	11.167:54
	Kronor	11.267:54

8. 25-ÅRSMÄNNENS FOND:

Behållning från år 1947	663:31
Annonser i årsskriften	400:—
Bidrag till kostnaden för årsskriften	749:—
Ränta	19:32 1.168:32
	Kronor 1.831:63
Årsskriften 1948	1.149:—
Behållning till år 1949: Innestående i bank	682:63
	Kronor 1.831:63

Inom sig har styrelsen för året utsett: till andre ålderman handelsträdgårdsmästaren Anton Thernquist, till gilleskrivare taxeringsintendenten Gunnar Hjorth och till kassafogde bankkassören Primus Anderson.

Styrelsen har under året haft 5 sammanträden.

Vänersborg den 4 mars 1949.

BERTEL HALLBERG.

ANTON THERNQUIST. GUNNAR HJORTH. PRIMUS ANDERSON.
BROR FOCK. BRUNO STERNER. KURT HALLBERG.

Granskningsberättelse.

Undertecknade, vid ordinarie gillesstämma utsedda granskningsmän för Vänersborgs Söners Gille, få, efter fullgjord granskning av 1948 års räkenskaper och förvaltning, avgiva följande granskningsberättelse.

Vid genomgången av Gillets räkenskaper, balansräkningar och övriga handlingar har ådagalagts, att räkenskaperna blivit förda med omsorg och noggrannhet, att inkomsterna blivit i vederbörlig ordning bokförda samt att utgifterna äro behörigen styrkta.

Den av styrelsen lämnade redogörelsen över Gillets och dess fonders ställning är fullt i överensstämmelse med de oss förelagda räkenskaperna, och dess riktighet bestyrkes till alla delar.

Vi hemställa, att styrelsen tacksamt måtte beviljas full ansvarsfrihet för 1948 års förvaltning.

Vänersborg den 8 mars 1949.

THORSTEN GULZ.

ERIC CARLSSON.

Granskningsmän.

— :- —

Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförenings styrelseberättelse för år 1948.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening u. p. a. får härmed avgiva följande berättelse över föreningens verksamhet under år 1948:

Räkenskaperna utvisa följande:

ÅLDERDOMSHEMMET:

VINST- och FÖRLUSTKONTO:

Inkomster:

Hyrors konto	4.126:—	
Inträdes- och årsavgifters konto	370:—	4.496:—
Kapital konto (minskning under året)		701:05
	Kronor	5.197:05

Utgifter:

Löners konto	1.548:—	
Bränsle konto	1.164:66	
Ljus konto	124:19	
Vattenavgifters konto	39:—	
Renhållnings konto	52:56	
Reparationers konto	1.504:05	
Försäkringsavgifters konto	129:45	
Skatters konto	395:—	
Räntors konto	16:44	
Diverse omkostnaders konto	121:55	
Inventariers konto (avskrivning)	102:15	5.197:05
	Kronor	5.197:05

IN- och UTGÅENDE BALANS KONTO:

Tillgångar:

	den 1/1	den 31/12
Fastighetens konto	47.000:—	47.000:—
Bränsle konto	670:—	430:—
Inventariers konto	1.844:05	1.941:45
Obligationers konto	50:—	50:—
Bankräkningars konto	284:30	80:78
Kassa konto	414:78	59:85
	Kronor	50.263:13 49.562:08

Låne konto	1.000:—	1.000:—
Reservfondens konto	1.770:—	10.000:—
Kapital konto	47.493:13	38.562:08
Kronor	50.263:13	49.562:08

DONATION:

Behållning från år 1947		28.361:92
Kursvinst	12:50	
Ränta	976:39	988:89
	<u>Kronor</u>	<u>29.350:81</u>
Kostnader vid obligationsköp	66:14	
Livränta	480:—	546:14
Behållning till år 1949: Obligationer	25.200:—	
Utestående lån	1.000:—	
Innest. i bank	2.579:67	
Kontant i kassan	25:—	28.804:67
	<u>Kronor</u>	<u>29.350:81</u>

I enlighet med Gillets beslut har föreningens reservfond numera uppböringats till stadgeenligt maximibelopp.

Inom sig har styrelsen för år 1948 utsett: till vice ordförande handels-trädgårdsmästaren Anton Thernquist, till sekreterare taxeringsintenden-ten Gunnar Hjorth och till kassör bankkassören Primus Anderson.

Styrelsen har under året haft 5 sammanträden, varjämte annat samråd skett.

Vänersborg den 4 mars 1949.

BERTEL HALLBERG.

ANTON THERNQUIST. GUNNAR HJORTH. PRIMUS ANDERSON.
BROR FOCK. BRUNO STERNER. KURT HALLBERG.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, av Vänersborgs Söners Gilles fastighetsförening utsedda att granska föreningens räkenskaper för år 1948, få härmed avgiva följande berättelse:

Räkenskaperna äro förda med god ordning och reda samt utgifterna styrkta med behöriga verifikationer.

Fastighetens förvaltning har handhåfts på bästa sätt.

Föreningens ställning framgår av den i styrelsens berättelse avgivna redogörelsen, vilken är i full överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskaperna, vilka av oss bestyrkas.

Vi tillstyrka, att styrelsen tacksamt beviljas full ansvarsfrihet för 1948 års förvaltning.

Vänersborg den 8 mars 1949.

THORSTEN GULZ.

ERIC CARLSSON.

Revisorer.

— — — — —

Sammanställning
över Vänersborgs Söners Gilles tillgångar vid utgången
av år 1948.

Allmänna kassan	1.826:18	
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond	3.876:69	
Namn-kunniga Vänersborgares Minnes fond	607:12	
Knut Hernströms Understödsfond	2.068:72	
Hjalmar A. Lindedals Minnes fond	4.219:44	
Major Oscar Wenerströms Understödsfond	3.309:73	
Wilhelm och Nora Malmbergs donation	11.167:54	
25-årsmännens fond	682:63	27.758:05
Ålderdomshemmet	48.562:08	
Syskonen Ingeborg och Gottfrid Eliassons donation	28.804:67	77.366:75
		Kronor 105.124:80

— :- —

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
MEDLEMMAR

1948.

Medlemmar.

	Födelse- år	Inträ- desår
ALMGREN, BOO, Köpman, Borgholm	1908	1943
ALMQVIST, HARRY, Byråföreståndare, Vänersborg	1894	38
ALMQVIST, HENNING, Folkskollärare, Vänersborg	96	46
ALMQVIST, SVEN, Studerande, Vänersborg	1931	46
ANDERSSON, ALVAR, Handelsbiträde, Vänersborg	16	45
ANDERSSON, ARNE, Folkskollärare, Stockholm	17	43
ANDERSSON, AXEL, Sanatorievaktmästare, Vänersborg	01	30
ANDERSSON, ERIK, Elektriker, Göteborg	1897	40
ANDERSSON, ERIK T., Förman, Vänersborg	96	30
ANDERSSON, FRITIOF, Rättare, Vänersborg	97	42
*ANDERSSON, GOTTFRID, f. d. Överpostiljon, Uddevalla ..	78	07
ANDERSSON, GUSTAF, Reparatör, Vänersborg	1901	32
ANDERSSON, GÖSTA, Syssloman, Borås	13	46
ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	10	29
ANDERSSON, JOHN, 1:e Reparatör, Falun	1896	43
ANDERSSON, KARL, Metallarbetare, Göteborg	96	45
*ANDERSSON, KNUT, Verkstadsägare, Vänersborg	81	09
ANDERSSON, OSCAR, Installatör, Vänersborg	97	38
ANDERSSON, OSCAR, Förman, Vänersborg	92	42
*ANDERSON, PRIMUS, Bankdirektör, Göteborg	78	06
*ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Vänersborg. <i>Gillet</i>		
<i>kassafogde</i>	98	18
ANDERSSON, RAGNAR, Handlande, Vänersborg	1919	35
ANDERSSON, RICHARD, Snickare, Vänersborg	1874	47
ANDERSSON, STIG, Socialvårdssyssloman, Vänersborg	1918	45
ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Skövde	1896	32
ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	1901	30
ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARVIDSON, STELLAN, Rektor, Stockholm	1902	28
BACK, HENRIK, Konditor, Vänersborg	1896	43
BACKMAN, GUNNAR, Bankkassör, Arvika	90	45
*BARKSTEDT, LUDVIG, f. d. Bankkamrer, Alingsås	82	06
BARKSTEDT, SIGURD, Apotekare, Vänersborg	85	30
*BECKEMAN, BENNO, Direktör, Stockholm	78	19
*BECKEMAN, KNUT, f. d. Hamnkaptän, Uddevalla, <i>ständig</i>		
<i>medlem</i>	80	15
BENGTSSON, HJALMAR, Sjukvårdare, Vänersborg	1905	33
*BERG, FRITZ, Boktryckare, Vänersborg	1884	08
BERGGREN, ERIK, Fil. lic., Vänersborg	1911	32

BERGLUND, FOLKE, Sjökapten, Vänersborg	1910	45
*BERGLUND, FRITIOF, Handlande, Vänersborg	1884	21
BERGLUND, GÖSTA, Övermaskinist, Vänersborg	1920	43
BERGMAN, AXEL, Handlande, Vänersborg	1898	46
BERGMAN, KARL-ERIK, Handelsbiträde, Vänersborg	1920	48
BERGSTRÖM, AXEL, Landskamrerare, Falun	1892	26
*BERGSTRÖM, GUNNAR, Tandläkare, Örebro	1906	23
BERGSTRÖM, TORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	12	29
BERRMAN, GÖSTA, Folkskollärare, Göteborg	10	43
BIEL, GÖSTA, Rederitjänsteman, Lerum	11	46
*BIEL, CARL, f. d. Sjökapten, Vänersborg	1874	15
BJÖRNDAHL, ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	88	37
BODÉN, SVEN, Ingeniör, Vänersborg	1918	47
BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg	06	48
BORGLING, CARL, Häradsskrivare, Stockholm	1888	32
BOTHÉN, JOHN, Fastighetsägare, Vänersborg	75	26
BOTHÉN, CARL, Löjtnant, Sundsandvik	73	34
*BRAND, ERNST, Ingeniör, Hälsingborg	80	21
*BRAND, THURE, Handelsresande, Lidköping	82	06
*BROBECK, KARL, Kamrerare, Falun	86	19
*BROMAN, LASSE, Läroverksadjunkt, Skara	1906	23
BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	04	31
BÄCKLUND, AXEL, Målaremästare, Vänersborg	1898	45
CEDERGREN, GÖSTA, Provinsialläkare, Umeå	1905	30
CEDERGREN, RAGNAR, Affärschef, Göteborg	07	30
CEDERGREN, STIG, Stadsombudsman, Gävle	11	30
*DAFGÅRD, AXEL, Köpman, Vänersborg	1891	21
DAFGÅRD, HARRY, Charkuterist, Vänersborg	1906	30
DAHL, LENNART, Teknolog, Vänersborg	24	48
DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	1896	30
*DAHLLÖF, LEOPOLD, f. d. Häradsskrivare, Alingsås	62	06
*DALQUIST, GEORG, Grosshandlare, Alingsås	80	09
DAHLSTRÖM, PAUL, Lokförare, Hudiksvall	95	47
*DAHLSTRÖM, WERNER, Handlande, Karlsborg	91	15
DAHME, ALGOT, Lärare, Vänersborg	1909	39
*DANELIUS, KARL, f. d. Förste provinsialläkare, Växjö	1869	23
DE BOURG, MATS, Rektor, Södertälje	84	30
*DINETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	95	21
DINETZ, GUSTAF, Hovmästare, Stockholm	86	32
DINETZ, KNUT, Lagerförman, Stockholm	91	32
*DYMLING, RICHARD, Konsul, Stockholm	68	19
*EDLUND, ANDERS, f. d. Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	70	15
EDLUND, AXEL, Handelsresande, Vara	94	28

EDLUND, BERTIL, Kansliskrivare, Nya Varvet	1899	30
EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg	1905	46
FILARD, REINHOLD, Stadsfogde, Borås	1894	48
EK, HARALD, Kapten, Umeå	1919	44
*EKBERG, HJALMAR, Civilingenjör, Stockholm	1872	22
ELFMAN, NILS-OLOF, Läroverksadjunkt, Abrahamsberg	1919	44
ELMQVIST, FREDRIK, Lokförare, Vänersborg	03	42
ELOW, PER, Bankkamrer, Brålanda	06	30
ELOW, STIG, Ingeniör, Lidingö	12	30
ENGLUND, GUNNAR, Försäljningschef, Stocksund	13	42
ENGLUND, CLAES, Vänersborg	43	47
ENGLUND, NILS, Lasarettssunderläkare, Vänersborg	09	30
ENGLUND, NILS TURE, Studerande, Vänersborg	39	47
*ERICSSON, AXEL, f. d. Bagaremästare, Vänersborg	1880	19
*ERIKSSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	89	21
ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg	1913	46
*ERIKSSON, ERNST W., Handlande, Vänersborg	1889	19
ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg	1912	46
ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg	08	43
*ERIKSSON, CARL, Boktryckare, Mjölby	1883	19
*ERIKSSON, LARS, f. d. Skolvaktmästare, Vänersborg	78	21
ERICSSON, NILS, Bagaremästare, Vänersborg	1907	46
ERICSSON, STIG, Handelsresande, Vänersborg	20	46
FAGERSTRÖM, AXEL, Bryggeriarbetare, Vänersborg	02	35
FALK, RAGNAR, Länsassessor, Vänersborg	1890	47
*FALK, SVEN, Redaktör, Stockholm	66	06
*FOCK, BROR, Sparbankskassör, Vänersborg. <i>Bisittare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	88	07
*FRIBERG, KNUT, f. d. Apotekare Stockholm	77	09
FRIEDLÄNDER, BIRGER, Handlande, Vänersborg	87	43
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Karlshamn	96	24
FRÖID, ARVID, Skofabriksarbetare, Vänersborg	97	41
GADDE, ELOF, Järnhandlare, Vänersborg	1911	30
GADDE, NILS OLOF, Järnhandlare, Vänersborg	15	34
GEMVIK, OLOF, Direktör, Uddevalla	17	46
*GILLBERG, EWALD, Handlande, Vänersborg	1889	08
GILLBLAD, GUNNAR, Reparatör, Göteborg	93	43
GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg	1910	46
*GRUNDBERG, HADAR, Godsägare, Askersund	1884	07
*GRUNDBERG, PER, Godsägare, Gräveby	79	07
GULLBRANTZ, GUNNAR, Godsägare, Lillebyn	96	36
GULLBRANTZ, HELGE, Murare, Vänersborg	1913	44
GULZ, THORSTEN, Avdelningschef, Kapten, Vänersborg	05	28

GUSTAFSSON, EDVARD, Studerande, Vänersborg	1923	46
GUSTAFSSON, GÖSTA, Handelsbiträde, Uddevalla	11	47
GUSTAFSSON, HOLGER, Landskontorist, Vänersborg	11	38
GUSTAFSSON, PER ARNE, Sjökapten, Vänersborg	18	42
*GUSTAFSSON, PER EDWARD, Landskanslist, Vänersborg..	1893	19
HAGBORG, ARNE, Handlande, Vänersborg	1908	30
*HAGBORG, WALTER, Handlande, Vänersborg	01	17
HALL, HELGE, Handlande, Vänersborg	1910	41
*HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Linköping. <i>Gilletts förste älderman</i>	1886	06
*HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse, Gillets arkivarie</i>	93	16
*HALLONQVIST, KNUT, Handlande, Vänersborg	95	21
HALLONQVIST, UNO, Handlande, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, ERIK, Stationsmästare, Lilleskog	1893	30
HALLQVIST, TAGE, Studerande, Vänersborg	1926	45
HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1899	28
HANSSON, EINAR, Lokförare, Uddevalla	97	48
HANSSON, KNUT, Lagerföreståndare, Vänersborg	89	38
*HANSSON, MAGNUS, Direktör, Stockholm	72	07
*HANSSON, VICTOR, Begravningsentreprenör, Vänersborg..	78	23
HASSELBERG, GÖSTA, Fil. lic., Uppsala	1909	42
HASELLUND, NILS, Lantmäteriasistent, Kinna	01	36
HEDBERG, AXEL, f. d. Vaktmästare, Vänersborg	1874	44
HEDÉN, ALLAN, Drätselbokhållare, Vänersborg	1907	34
HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	06	29
HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	1898	30
HELLSTRÖM, RAGNAR, Handlande, Vänersborg	1905	43
*HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Vänersborg. <i>Gillie- skrivare</i>	02	23
HORSTER, HUGO, Frisörmästare, Vänersborg	1894(28)	48
JANSSON, ADOLV, Rådman, Vänersborg	81	30
JANSON, HOLGER, Socialvårdssyssloman, Partille	1912	35
JANSSON, OTTO, 1:ste Expeditionsvakt, Vänersborg	1885	38
JENNISCHE, BENGT, Lasarettssunderläkare, Vänersborg	1913	30
JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping	1898	26
JOHANSSON, ARVID, Lokförare, Uddevalla	97	47
JOHANSSON, AXEL, f. d. Telegrafkommissarie, Kalmar † ..	71	29
*JOHANSSON, AXEL, Förman, Vänersborg	84	11
JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	1903	30
JOHANSSON, BENGT, Köpman, Vänersborg	1896(15)	45
*JOHANSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	87	19
JOHANSSON, GUNNAR, Maskinmästare, Göteborg	83	47

JOHANSSON, HARRY, Frisörmästare, Vänersborg	1899	30
JOHANSSON, HENRY, Handelsbiträde, Vänersborg	1903	28
JOHANSSON, HILMER, Bryggeriarbetare, Vänersborg	1891	42
*JOHANSON, HUGO, Konditor, Norrköping	92	20
JOHANSSON, HUGO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg ..	1900	30
JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Stockholm	08	44
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1899	35
JOHANSSON, KARL G., Snickare, Vänersborg	97	28
JOHANSSON, KARL W., Reparatör, Vänersborg	86	30
JOHANSSON, KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	42
JOHANSSON, OSCAR, Övermaskinist, Mölndal	1885	44
JOHANSSON, OTTO, Hovmästare, Mellerud	88	25
JOHANSSON, TRYGGVE, Sjukkasstjänsteman, Vänersborg	1900	48
*JOHANSSON, VIKTOR, f. d. Stationskarl, Vänersborg	1880	22
JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	1908	34
JOHANSSON, HERMAN, f. d. Stationsinspektör, Göta †	1871	27
JONSSON, ANDERS, Handlande, Vänersborg	1915	35
*JONSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	1877	06
JONSSON, ERIK, Studerande, Vänersborg	1924	46
JONSSON, HELGE, Handlande, Vänersborg	12	45
JONSSON, JOHAN, Intendent, Örebro	1882	45
JONSSON, OLOF, Studerande, Vänersborg	1923	45
*JONSSON, ROBERT, f. d. Sjökapten, Vänersborg	1877	12
*JÖNSSON, GUSTAF, Drätselkassör, Vänersborg	98	19
KAHNBERG, KNUT, Åkeriägare, Vänersborg	94	44
KALTOFEN, CHARLES, Advokat, Vänersborg	1911	39
CARLSSON, ALBERT, f. d. Handlande, Vänersborg	1878	35
CARLSSON, BENGT, Landskanslist, Vänersborg	1912	42
CARLSSON, BERTIL, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	44	47
CARLSSON, EINAR, Åkeriägare, Vänersborg	00	44
CARLSSON, ELOF, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	04	30
CARLSON, ERIC, Hantverksföreståndare, Vänersborg	1897	48
CARLSSON, ERNST, Typograf, Göteborg	96	40
*CARLSSON, GUNNAR, Fabrikör, Vänersborg	76	19
CARLSSON, GUNNAR, Kontorist, Vänersborg	1905	38
CARLSSON, JOHN V., f. d. Bokbindaremästare, Vänersborg	1867 (06)	43
CARLSSON, CARL, f. d. Trafikchef, Norrköping	73	29
*CARLSSON, CARL, f. d. Sanatorievaktmästare, Vänersborg	78	19
CARLSSON, CARL ANDERS, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	97	32
*CARLSSON, CARL ERIK, f. d. Boktryckare, Vänersborg ..	85	08
CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg	1909	30
CARLSSON, CARL-OTTO, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	39	47

CARLSSON, LENNART, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1946	47
CARLSSON, MELKER, 1:e Kontorsskrivare, Stockholm	14	45
KARLSON, VALTER, Handlande, Vänersborg	05	30
*CARLSTRÖM, NILS, Kamrer, Hälsingborg	1893	16
KLINGBERG, EMIL, Reparatör, Vänersborg	77	42
KRAFFT, FELIX, Smedmästare, Trollhättan	1902	30
CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, Göteborg	12	33
CHRISTENSSON, PER, Vänersborg	17	39
LAGERGREN, SVEN, Mekaniker, Vänersborg	14	34
*LARN, GILLIS, Apotekare, Göteborg	1884	14
*LARSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	90	19
*LARSSON, BO, Verkmästare, Målsryd	1922	46
*LARSSON, ERNFRID, f. d. 1:e Postiljon, Vänersborg	1881	07
LARSSON, GUSTAF, Landskanslist, Vänersborg	92	30
LARSSON, HILMER, Försäljningschef, Vänersborg	92	42
LARSSON, HJALMAR, Civilingeniör, Vänersborg	1903	30
LARSSON, RAGNAR, Kontorist, Vänersborg	05	30
LAURELL, JOHNNY, Handlande, Vänersborg	08	46
*LIND, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	1881	23
LIND, OLOV, Civilingeniör, Gävle	1920	45
LIND, SVEN, Försäljningschef, Vänersborg	13	40
LINDBERG, AXEL, Handelsbiträde, Vänersborg	12	42
LINDBERG, GEORG, Distriktschef, Malmö	1899	47
LINDEDAL, LUDWIG, f. d. Kamrerare, Storängen	69	31
*LINDEDAL, SIGURD, f. d. Bankkamrerare, Göteborg	82	06
*LINDGREN, JOHAN, Byggmästare, Vänersborg	80	14
*LINDGREN, KNUT, Byggmästare, Vänersborg	77	14
LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Långared	1914	37
LINDQVIST, ROLF, Länsassessor, Karlstad	11	35
LINDQVIST, SVEN, Drätselkontorist, Vänersborg	10	35
LINDSTRÖM, ALLAN, 1:e Byråingeniör, Stockholm	08	30
LINDSTRÖM, HARALD, Boktryckare, Stockholm	1873	39
LJUNGGREN, ERIK, Handlande, Vänersborg	98	35
*LUNDBERG, ERNST, Kontorschef, Vänersborg	84	19
*LUNDBLAD, OLOF, f. d. Lasarettsoverläkare, Vänersborg †	67	19
LUNDBLAD, OLOF, Godsägare, Bernshammar	1907	28
*LUNDBORG, ERIC, Handlande, Vänersborg	1888	07
LUNDBORG, EVERT, Handlande, Vänersborg	1921	42
LUNDBORG, STEN, Studerande, Vänersborg	25	42
*LUNDGREN, NILS, Överpostmästare, Stockholm	1889	19
*LUNDGREN, THOR, f. d. Postkontrollör, Västerås	83	19
*LUNDIN, GUSTAF, Byråingeniör, Stockholm	92	19
LUNDIN, IVAR, Frisörmästare, Vänersborg	94	30

LUNDIN, JOHN, Reparatör, Jönköping	1899	30
LUNDIN, KNUT, Apotekare, Göteborg	98	26
LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
*LUNDIN, WÄRNER, Byrådirektör, Stockholm	1890	19
MAGNI, GÖTE, Handlande, Vänersborg	1905	46
MAGNUSSON, CARL EDGAR, Direktör, Vänersborg	1892	44
MAGNUSSON, MAGNUS, Kapten, Stockholm	92	42
MALMSTRÖM, WILHELM, Köpman, Vänersborg	1901	44
*MILLING, AXEL, Banktjänsteman, Lilla Edet	1896	19
MILLING, GUSTAF, Handelsresande, Vänersborg	1902	33
MOGREN, FRITZ, Byggnadssnickare, Vänersborg	01	46
*NILSSON, DAVID, Lektor, Skara	1885	19
NILSSON, KNUT, Korrespondent, Göteborg	90	37
NILSSON, RAGNAR, Dekorator, Vänersborg	1908	41
*von NOLTING, OLOF, f. d. Disponent, Trollhättan	1877	19
*NORDÉN, ELOV, Stadskamrer, Uddevalla. <i>Gillet's krönike-skrivare</i>	1901	16
NORDFELDT, JOHN, Ingeniör, Falun	21	43
NORDFELDT, PER-OLOV, Studerande, Vänersborg	25	43
NORDFELDT, ÅKE, Konditor, Vänersborg	21	43
*NYSTRÖM, GEORG, f. d. Järnhandlare, Vänersborg	1874	07
*NYSTRÖM, JOHN, Köpman, Göteborg	70	19
*NYSTRÖM, RICHARD, Handlande, Vänersborg	72	07
*OLLÉN, ERIK, Sparbanksdirektör, Vänersborg	85	19
*OLLÉN, OLOF, Ingeniör, Vänersborg	82	24
OLSSON, ALBERT, Lasarettsvaktmästare, Vänersborg	89	44
OLSSON, EINAR, Kassör, Vänersborg	1900	42
OLSSON, FOLKE, Lagerbiträde, Vänersborg	29	43
OLSSON, GUSTAF ADOLF, Frisörmästare, Finspång	1897	44
OLSSON, CARL, Kontorist, Vänersborg	1902	34
*OLSSON, VERNER, Bankkamrer, Vänersborg	1886	20
OSCAR, ALGOT, Köpman, Örebro	91	31
*PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg	97	24
*PETTERSSON, ALGOT, Chaufför, Vänersborg	89	09
*PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg. <i>Er-sättare i Gillets styrelse. Gillevärd</i>	1901	16
*PRÆSTO, OLE, Kapten, Halmstad	1875	23
*RAHM, HJALMAR, Bankdirektör, Alingsås	1900	20
RAHNE, KARL, Folkskollärare, Trollhättan	1883	35
REHMAN, MAX, Stadssekreterare, Vänersborg	91	46
REYNOLDS, ALDOR, Handlande, Vänersborg	88	31
ROLANDER, GUNNAR, Typograf, Vänersborg	1909	46
ROLANDER, CARL-HENRIC, Handlande, Vänersborg	21	46
ROSLIN, HENRY, Handlande, Borås	06	31

ROSLIND, GUSTAF, Materialförvaltare, Vänersborg	1907	41
RUTGERSSON, CHARLES, Förman, Vänersborg	03	43
RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Askersund, <i>ständig</i> <i>medlem</i>	1877	30
SAHLIN, ANDERS, Bokbindaremästare, Vänersborg	81	36
SAHLIN, ERIK, Bitr. landsfogde, Karlstad	1909	34
SAHLIN, STEN, Bokbindare, Vänersborg	13	36
SANDBERG, AXEL, Målaremästare, Vänersborg	1886	30
SANDBERG, NILS, Fil. lic., Göteborg	1911	34
*SANDBERG, WILHELM, f. d. Brevbärare, Vänersborg	1881	18
*af SANDEBERG, FREDRIK, Kammarherre, Moholm	84	06
*af SANDEBERG, WILLIAM, Major, Göteborg †	74	07
SANDH, LARS-GUNNAR, Studerande, Uddevalla	1924	45
*SCHMIDT, OTTO, f. d. Sotaremästare, Lidköping	1864	19
SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Tanumshede	97	28
SELLSTRÖM, IVAR, Hotellägare, Lödöse	72	28
SJÖSTAD, RAGNAR, Installatör, Vänersborg	96	30
SJÖSTRÖM, GUSTAF, Bokhandelsmedhjälpare, Vänersborg..	1900	30
SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), Brevbärare, Vänersborg	14	42
SKOGH, PER, Målare, Vänersborg	08	44
*SKÄRBERG, OSKAR, Korrespondent, Trollhättan	1896	24
STENSTRÖM, LARS, Landskanslist, Vänersborg	1905	30
*STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i</i> <i>Gillet's styrelse</i>	1887	08
STERNER, NILS, Farm. kand., Aspudden	1922	41
STERNER, SVEN-AXEL, Landskontorist, Vänersborg	23	47
STIGFELDT, WILHELM, Underinspektör, Göteborg	1885	47
STRÖM, HILDING, Direktör, Vänersborg	97	47
SUNDBORG, OLOF, Direktör, Stockholm	94	43
*SUNDELIUS, GOTTFRID, Handlande, Vänersborg	90	19
SUNDELIUS, KJELL, Ombudsman, Vänersborg	1908	30
SUNDELIUS, OSKAR, Poliskonstapel, Vänersborg	01	30
*SWEDBERG, CARL AUGUST, Direktör, Göteborg	1873	19
SVENSSON, ALF, Kontorist, Vänersborg	1923	48
SVENSSON, ARNE, Montör, Vänersborg	16	43
*SVENSSON, AXEL, Järnhandlare, Vänersborg	1883	15
SVENSSON, GUSTAF ADOLF, Handlande, Trollhättan	81	42
SVENSSON, GÖSTA, Ingeniör, Vänersborg	1912	42
SVENSSON, KNUT, Bruksbokhållare, Vargön	1889	26
SVENSSON, KNUT, Stadsförman, Vänersborg	96	36
SVENSSON, LARS, Dövstumlärare, Vänersborg	1910	36
*SVENSSON, WERNER, Bankrevisor, Vänersborg	1887	07
SVÄRD, AXEL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	96	44
SVÄRD, GUSTAF, Verkmästare, Stockholm	95	37

SVÄRD, TAGE, Avdelningschef, Linköping	1910	35
SVÄRD, YNGVE, Eldare, Vänersborg	16	42
von SYDOW, DANIEL, Kapten, Visby	1909	30
*von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Göteborg	1896	20
von SYDOW, GERHARD, Landsfogde, Göteborg	99	26
von SYDOW, CHRISTIAN, Direktör, Norrköping	99	45
SÄFSTRÖM, PER-OLOF, Studerande, Vänersborg	1924	42
TAUBE, EDVARD, Greve, Förvaltare, Vänersborg	16	46
TAUBE, FREDRIK, Greve, Kapten, Karlskrona	09	35
*THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Väners- borg. <i>Gillets andre ålderman</i>	1874	08
THERNQUIST, OLE, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1911	30
*THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Borås	1899	19
THIMGREN, HUGO, Apotekare, Sunne	1901	28
THOMSON, YNGVE, Banktjänsteman, Vänersborg	1898	28
THUNBERG, HJALMAR, Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	1906	42
TIBBLIN, HUGO, Konditor, Vänersborg	1897	34
TRÄDEGÅRD, ERIC, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg..	99	43
*TULLBERG, INGE, Tjänsteman, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	1905	18
TUNQVIST, TORSTEN, Gymnastikdirektör, Stockholm	07	29
TÖSSBERG, ERIK, f. d. Slöjdlärare, Vänersborg	1880	29
WAHLQVIST, ÅKE, Polisöverkonstapel, Vänersborg	1904	41
*WALLIN, GUNNAR, Ingeniör, Ängelholm, <i>ständig medlem</i> ..	1889	08
WALLIN, JONAS, f. d. Rådman, Vänersborg	1858	37
*WALLSTRÖM, ERNST, Posttjänsteman, Göteborg	92	16
WALLSTRÖM, HJALMAR, Smörjare, Vänersborg	88	44
WALLSTRÖM, JOHNNY, Bruksbokhållare, Vargön	94	44
WALLSTRÖM, WIKTOR, f. d. Posttjänsteman, Kil	82	44
WEINSTOCK, ERLING, Kassör, Göteborg	1916	42
WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Strängnäs	08	42
WELANDER, GUSTAF, Banktjänsteman, Vänersborg	1891	26
WENNERBERG, LARS, Studerande, Vänersborg	1931	46
*WENNERGREN, ANDERS, f. d. Boktryckare, Vänersborg ..	1875	08
WERNER, ERIK, f. d. Boktryckare, Vänersborg	81	34
WERNER, CARL RUDOLF, f. d. Kontorist, Grästorp	83(08)	48
WERNER, OLOV, Handelsföreståndare, Vänersborg	1909	32
WEST, JOHN, Läroverksadjunkt, Göteborg	1892	30
WESTERBERG, BERNHARD, Verkmästare, Vänersborg	79	37
WESTERLUND, EINAR, Exekutor, Vänersborg	1913	46
WESTERLUND, KARL-ERIK, Stabsredaktör, Djursholm	10	40
WESTERLUND, SVEN, Landskontorist, Vänersborg	12	38
WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg	05	34

WESTHALL, CURT, Länsassessor, Halmstad	1908	36
WETTERLUNDH, SUNE, Landssekreterare, Malmö	04	28
*WIBOM, TOR, Major, Stockholm	1885	06
WIJKSTRÖM, ERNST, Tygförvaltare, Karlsborg	89	37
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare, Vänersborg	89	26
WIKSTRÖM, HELGE, Kapten, Jönköping	94	28
WIKSTRÖM, CARL-HELGE, Ekon. stud., Göteborg	1923	46
VICTORIN, OLOF, Kontrollör, Vänersborg	08	35
WILHELMSSON, CARL, Gasverksarbetare, Vänersborg	1889	35
*WOLGAST, KURT, Direktör, Hälsingborg	93	19
WREDBERG, BIRGER, Frisörmästare, Vänersborg	96	43
ÅKERSTRÖM, GUNNAR, Boktryckare, Skövde	92	26
ÅKESSON, NILS ERIK, Löjtnant, Borås	1922	46
ÅSTRÖM, FJALAR, Ombudsman, Vänersborg	1893	33
ÅSTRÖM, HELGE, Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42

* = innehavare av gillet 25-årstecken.

Antal medlemmar: 387.

Tillkomna under år 1949:

BÄCKELIN, GÖSTA, Konsertsångare, Stockholm	1903
EGERSSON, ANDERS, järnvägstjänsteman, Vänersborg	03
SYLWAN, GUNNAR, lektor, Hälsingborg	02
THÖRNQUIST, KARL H. f. d. Handlande, Öxnered	1884

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar av gillet. Dylika uppgifter samt meddelanden om adressförändringar torde benäget insändas till gillet kassafogde, som tillhandahåller blanketter för inträdesanmälningar.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1949.

Styrelse.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Förste ålderman
1942.

HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Andre
ålderman 1949 (1933).

ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Gilleskrivare
1949 (1944).

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist Kassafogde 1949 (1944).

FOCK, BROR, Sparbankskassör, Bisittare 1936.

STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Bisittare 1942.

KARLSON, VALTER, Handlande, Bisittare 1949.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Ersättare 1944.

LUNDBORG, ERIC, Handlande, Ersättare 1949.

Beredningsnämnd.

GILLESKRIVAREN.

WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare.

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Arkivarie.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Gillevärd.

NORDÉN, ELOV, Stadskamrerare.

GUSTAFSSON, PER EDWARD, Landskanslist.

SAHLIN, STEN, Bokbindare.

Årsskriftsnämnd.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare.

WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare.

NORDÉN, ELOV, Stadskamrerare.

HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent.

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist.

Krönikeskrivare.

NORDÉN, ELOV, Stadskamrerare.

Räkenskapsgranskare.

CARLSSON, CARL ERIK, f. d. Boktryckare.

GULZ, THORSTEN, Avdelningschef.

ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Ersättare.

— :- —

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FASTIGHETSFÖRENING U. P. A. 1949.

Styrelse.

HALLBERG, BERTEL, Borgmästare, Ordförande 1942.

HJORTH, GUNNAR, Taxeringsintendent, Vice Ordförande
1949 (1933).

ANDERSSON, PRIMUS, Bankkassör, Sekreterare 1949 (1944).

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Kassör 1949 (1944).

KARLSON, VALTER, Handlande, Fastighetsförvaltare 1949.

FOCK, BROR, Sparbankskassör, Ledamot 1936.

STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Ledamot 1942.

PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Suppleant 1944.

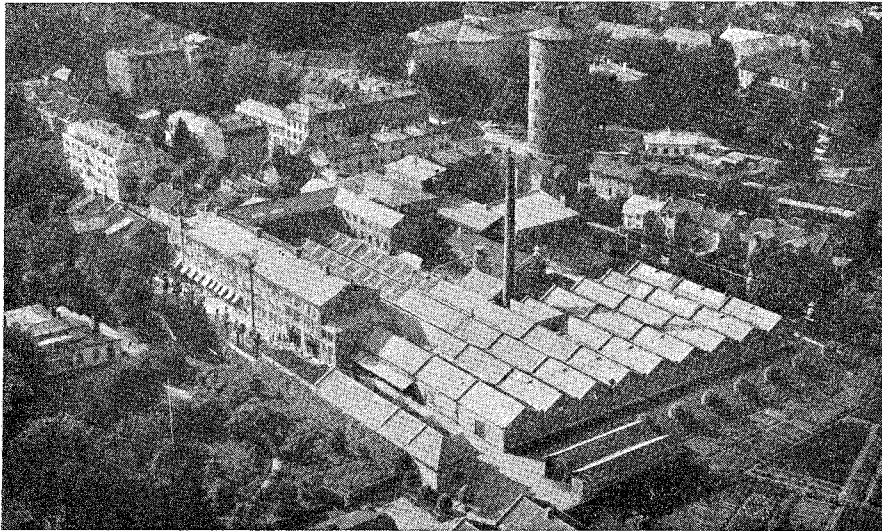
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Suppleant 1949.

Revisorer.

CARLSSON, CARL ERIK, f. d. Boktryckare.

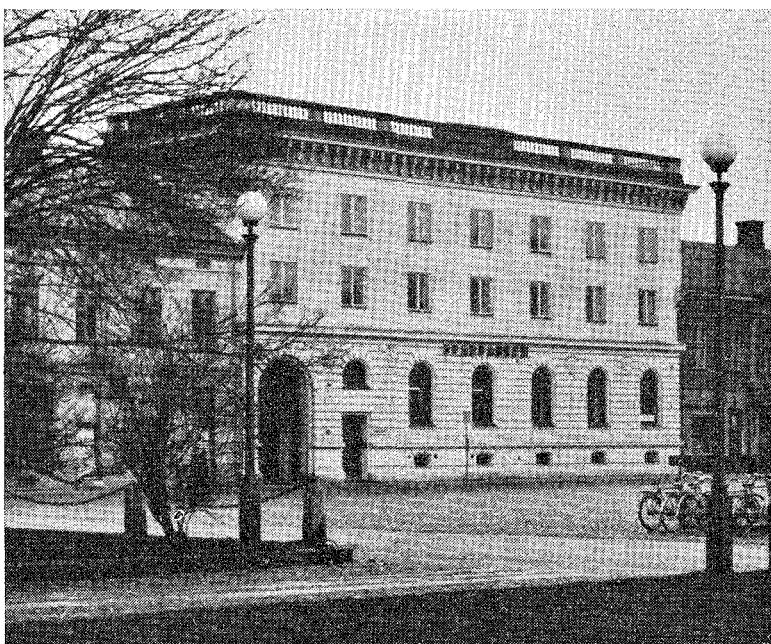
GULZ, THORSTEN, Avdelningschef.

ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Suppleant.

AKTIEBOLAGET
A. F. CARLSSONS SKOFABRIK
VÄNERSBORG

GRUNDLAGD
ÅR 1860

SPARBANKSHUSET I SITT NYA SKICK.

SPARBANKEN I VÄNERSBORG

GRUNDAD ÅR 1822

===== En av =====
landets äldsta sparbanker

Insatta medel omkring	Kr.	35.000.000:—
Reserverade medel omkring ..		1.500.000:—

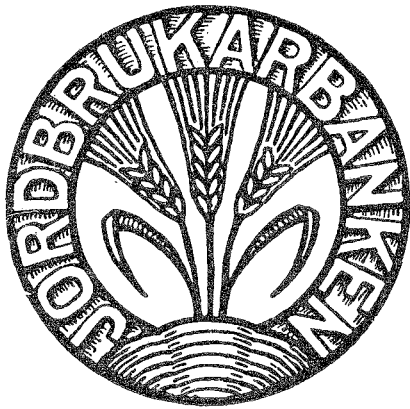
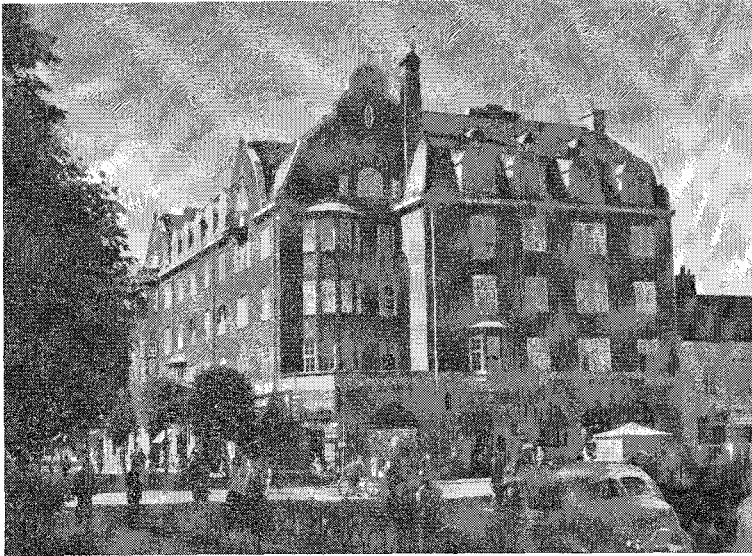

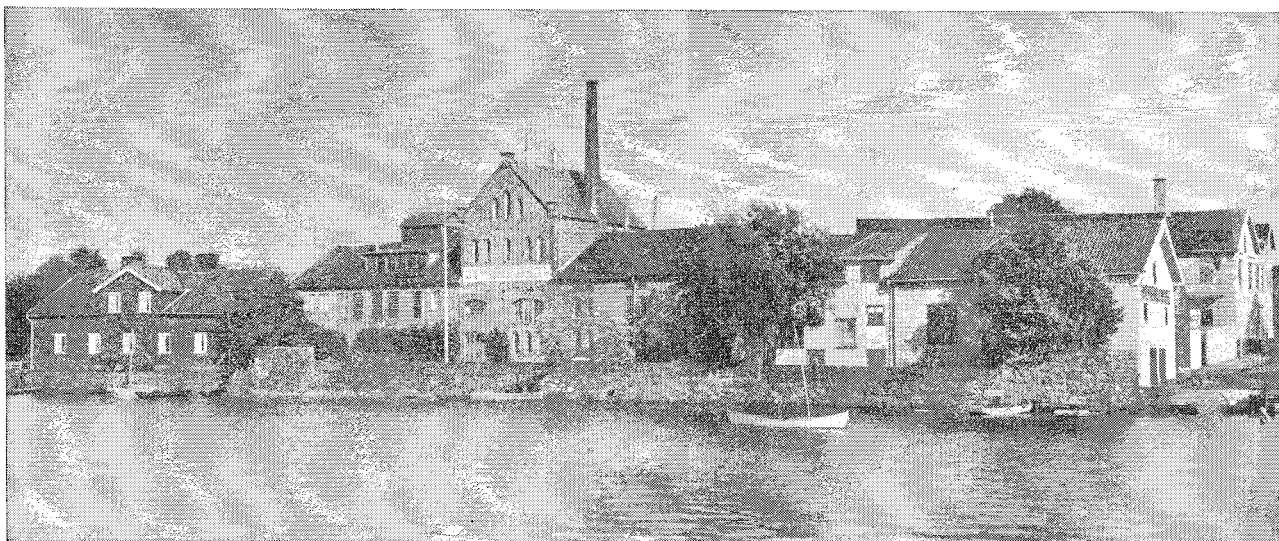
*Var kund
i Handelsbanken*

**stödjer Du
den egna ortens näringsliv**

SVENSKA HANDELSBANKEN

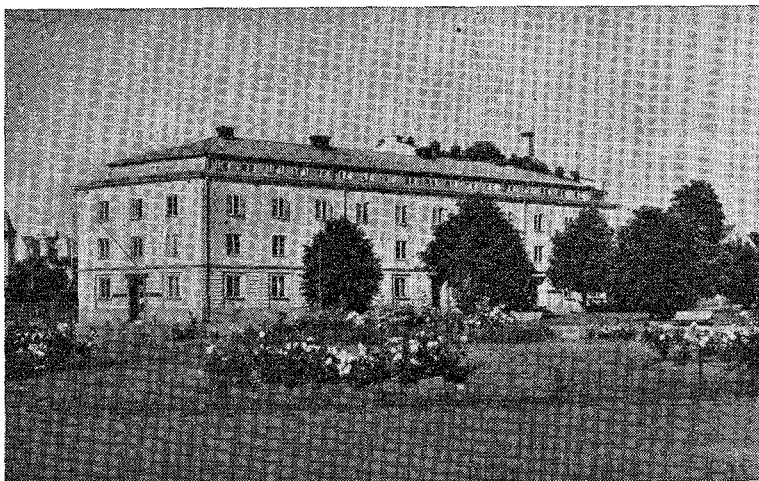

VÄNERSBORGS BRYGGERI

Grundlagt 1852

Ägare: AB. Pripp & Lyckholm, Göteborg

Tillverkning: Alla slags malt- och läskedrycker

KIRUDDS AKTIEBOLAG

ETABL. 1917
VÄNERSBORG
Tel. 863, 864 Växel.

TILLVERKAR:

*Damkappor, Dräkter,
Blazer och Pälsar*

Byxor

och

Kjolar

med förstklassig
stil och passform

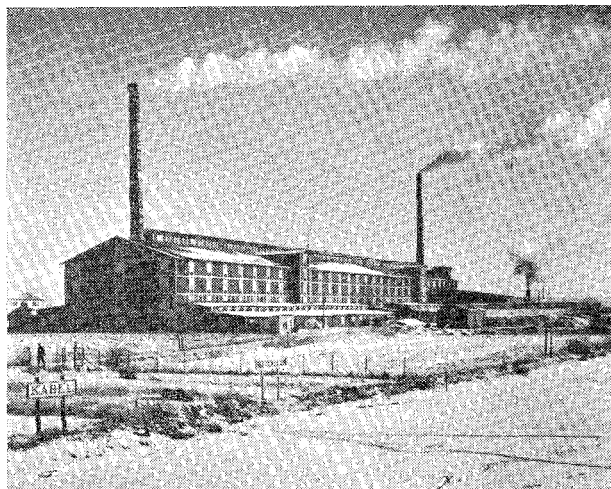
just så som Ni

önskar dem

tillverkas av :

AB
Sven
KONFEKTION
VÄNERSBORG

*Säljas i ledande Dam- och
Herrkonfektionsaffärer*

TENGGRENSTORPS TEGELBRUK

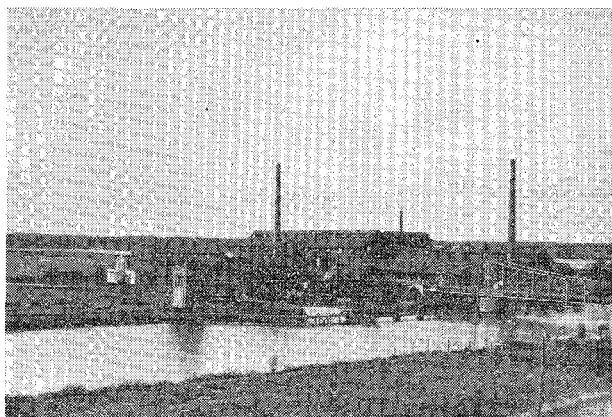
*TAKTEGEL, MURTEGEL,
MÅNGHÅLSTEGEL
OCH DRÄNERINGSRÖR*

SLÄPVAGNAR, CAMPINGVAGNAR

WULF & C:o AKTIEBOLAG

VÄNERSBORG

TEL. 1251 VÄXEL

A.-B.
Nabbensbergs Tegelbruk
Vänersborg Tel. 5

MÅNGHÅLSTEGEL

Volymvikter 1.0 — 1.2

Hög värmeisolering

Hög tryckhållfasthet

Vänerns Motorverkstad

Vänersborg

Tel. 533 och 1325 (växel)

Tillverkning av

Motorvinschar

Båtmotorer

Ankarspel

Stationära motorer

Gjutgods